

Role asistenta pedagoga v inkluzivním vzdělávání na ZŠ

Diplomová práce

Studijní program:

M7503 Učitelství pro základní školy

Studijní obor:

Učitelství pro 1. stupeň základní školy

Autor práce:

Kateřina Kočí

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Dana Kasperová, Ph.D.

Katedra pedagogiky a psychologie

Zadání diplomové práce

Role asistenta pedagoga v inkluzivním vzdělávání na ZŠ

Jméno a příjmení: **Kateřina Kočí**
Osobní číslo: P15000580
Studijní program: M7503 Učitelství pro základní školy
Studijní obor: Učitelství pro 1. stupeň základní školy
Zadávací katedra: Katedra primárního vzdělávání
Akademický rok: **2018/2019**

Zásady pro vypracování:

Cíl práce: analýza role pedagogika na 1. stupni ZŠ v inkluzivním vzdělávání

Postup práce:

- 1) studium odborné literatury (inkluzivní vzdělávání, asistent pedagoga),
- 2) výběr a popis metod a předmětu výzkumu umožňujících splnit cíl,
- 3) realizace výzkumu na vybraných základních školách,
- 4) zpracování dat a vyvození závěrů,
- 6) evaluace výsledků

metoda: dotazník, řízený rozhovor

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování práce:
Jazyk práce:

tištěná/elektronická
Čeština

Seznam odborné literatury:

- ANDERLIKOVÁ, L. Cesta k inkluzi: úvahy z praxe a pro praxi. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-765-1.
- HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. Inkluzivní vzdělávání. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3070-7.
- HENDL, J., REMR, J. Metody výzkumu a evaluace. Praha: Portál, 2017.
- KENDÍKOVÁ, J. Asistent pedagoga. Praha: Raabe, 2017. ISBN 978-80-7496-349-0.
- LECHTA, Viktor, ed. Inkluzivní pedagogika. Praha: Portál, 2016.
- NĚMEC, Z., K. LAURENČÍKOVÁ a V. HÁJKOVÁ. Asistent pedagoga v inkluzivní škole. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0.
- PIPEKOVÁ, J. et al. Kapitoly ze speciální pedagogiky. Brno: Paido, 1998. ISBN 80-85931-65-6.

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Dana Kasperová, Ph.D.
Katedra pedagogiky a psychologie

Datum zadání práce:

1. prosince 2018

Předpokládaný termín odevzdání:

30. dubna 2020

prof. RNDr. Jan Pícek, CSc.
děkan

L.S.

PhDr. Jana Johnová, Ph.D.
vedoucí katedry

V Liberci dne 18. prosince 2018

Prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně jako původní dílo s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím mé diplomové práce a konzultantem.

Jsem si vědoma toho, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, zejména § 60 – školní dílo.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu Technické univerzity v Liberci.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědoma povinnosti informovat o této skutečnosti Technickou univerzitu v Liberci; v tomto případě má Technická univerzita v Liberci právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Současně čestně prohlašuji, že text elektronické podoby práce vložený do IS/STAG se shoduje s textem tištěné podoby práce.

Beru na vědomí, že má diplomová práce bude zveřejněna Technickou univerzitou v Liberci v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

Jsem si vědoma následků, které podle zákona o vysokých školách mohou vyplývat z porušení tohoto prohlášení.

8. července 2020

Kateřina Kočí

Poděkování

Velmi ráda bych touto cestou poděkovala za neocenitelnou a nezištnou pomoc, opravdu cenné připomínky při vedení této diplomové práce doc. PhDr. Daně Kasperové, Ph.D. Za korekturu práce děkuji Mgr. Daně Balounové.

Dále bych také chtěla poděkovat Bc. Lence Hykové za překlad do anglického jazyka. Děkuji i všem zúčastněným respondentům, bez kterých by toto výzkumné šetření nemohlo proběhnout. V neposlední řadě mé poděkování také patří celé mé rodině, která mě neustále podporovala.

Anotace a klíčová slova v českém jazyce

Anotace: Tato diplomová práce je zaměřena na problematiku asistentů pedagoga v inkluzivním vzdělávání na prvním stupni základních škol. Práce je rozdělena na část teoretickou a část praktickou nebo-li výzkumnou. V teoretické části jsou za pomoci odborné literatury informace, které jsou důležité k pochopení role asistenta pedagoga. Informace o kompetencích či pracovní náplni asistentů pedagoga jsou zaneseny také v teoretické části. V neposlední řadě se v teoretické části objevují i podpůrná opatření, která mívají žáci s SVP při jejich vzdělávání. Druhou částí diplomové práce je výzkumné šetření, které probíhalo v Libereckém kraji na pěti základních školách v okrese Českolipsko. Pro uskutečnění výzkumu byly na základě zadaných podmínek vytipovány základní školy, kde se následně výzkumné šetření provedlo. Vlastní výzkumné šetření bylo založeno na dotazníkovém šetření, při kterém byli dotazováni jak pedagogové, tak samotní asistenti pedagoga. Každá pozice na problematiku asistenta pedagoga pohlíží jinak, ale existují určité podmínky i situace, na kterých se shodnou.

Klíčová slova: Inkluzivní vzdělávání, asistent pedagoga, inkluze v praxi, žáci se specifickými vzdělávacími potřebami

Anotace a klíčová slova v anglickém jazyce

Annotation: This thesis is devoted to the issues of a teacher assistant in inclusive education at lower level of an elementary school. The thesis is divided to theoretical and practical part. In the theoretical part there is given information which is necessary to understand the role of teacher assistants. There is also written the information about the authorities and the content of their work. Last but not least there are also mentioned supporting measures, which are typical for students with specific needs during their studies. The second part of the thesis is devoted to the research which was done in five elementary schools in Liberec region district of Česká Lípa. According to assigned conditions five schools in this region were selected and followingly the research was done at these schools. The research was done as a questionnaire form, which was submitted to teachers and also to teacher assistants. As the research shows, their views are not completely the same, but in several occasions they have the similar point of view.

Key words:

Inclusive education, teaching assistant, inclusion in practice, pupils with special educational needs

OBSAH

ÚVOD.....	12
1 Asistent pedagoga	13
1.1 Asistent pedagoga v legislativě - Vyhláška č. 27/2016.....	13
1.2 Náplň práce asistenta pedagoga	14
1.3 Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga.....	15
1.3.1 Formální předpoklady	15
1.3.2 Neformální předpoklady	16
1.4 Názory na práci asistenta pedagoga	17
2 Vzdělávání žáků s SVP.....	19
2.1 Raná péče	19
2.2 Předškolní a školní vzdělávání.....	19
2.3 Asistent pedagoga a učitel.....	20
2.3.1 Kompetence asistenta pedagoga	20
2.3.2 Kompetence pedagoga	21
2.3.3 Společné kompetence	21
2.4 Poradenská činnost školy pro pedagogy a asistenty pedagoga	22
3 Inkluze a její vymezení.....	24
3.1 Inkluzivní vzdělávání, inkluzivní škola	24
3.2 Podpůrná opatření pro žáky s SVP v inkluzivním vzdělávání.....	25
3.2.1 První stupeň podpůrných opatření	25
3.2.2 Druhý stupeň podpůrných opatření.....	27
3.2.3 Třetí stupeň podpůrných opatření	27
3.2.4 Čtvrtý stupeň podpůrných opatření.....	28
3.2.5 Pátý stupeň podpůrných opatření.....	29
3.3 Problémy v inkluzivním vzdělávání v praxi	31
4 Legislativní změny v poskytování podpůrných opatření od 1. 1. 2020.....	32
4.1 Změny v poskytování prvního stupně podpory.....	32
4.2 Změny v poskytování druhého stupně podpory	33
4.3 Změny v poskytování třetího stupně podpory.....	33
4.4 Změny v poskytování čtvrtého stupně podpory	34
4.5 Změny v poskytování pátého stupně podpory	35
5 Cíle výzkumného šetření.....	36
6 Výzkumný problém	37

7	Výzkumné otázky	38
8	Metodologie výzkumného šetření.....	39
9	Popis výzkumného vzorku	40
9.1	Asistenti pedagoga	41
9.2	Pedagogové	46
10	Analýza a interpretace výsledků výzkumného šetření.....	51
10.1	Interpretace výsledků pedagogů na základní škole	51
10.2	Interpretace výsledků asistentů pedagoga na základní škole	64
11	Závěr výzkumného šetření a zodpovězení výzkumných otázek a cílů.....	79
12	Diskuze.....	81
13	Seznam literatury	83
14	Přílohy	86
14.1	Dotazník pro asistenty pedagoga	86
14.2	Dotazník pro pedagogy	89

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Seznam grafů

Graf č. 1 Pohlaví asistentů pedagoga.....	42
Graf č. 2 Věk asistentů pedagoga	43
Graf č. 3 Délka praxe na pozici asistenta pedagoga	44
Graf č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání asistentů pedagoga.....	45
Graf č. 5 Vzdělání pedagogického směru asistentů pedagoga.....	46
Graf č. 6 Pohlaví dotazovaných pedagogů	47
Graf č. 7 Věk pedagogů	48
Graf č. 8 Délka praxe pedagogů na ZŠ	49
Graf č. 9 Nejvyšší dosažené vzdělání pedagogů.....	50
Graf č. 10 Hlavní činnost asistentů pedagoga z pohledu pedagogů	51
Graf č. 11 S jakými žáky s SVP pracují asistenti pedagoga nejčastěji.....	54
Graf č. 12 Způsob práce asistenta pedagoga se žákem s SVP ve Vaší třídě	55
Graf č. 13 Přítomnost asistenta pedagoga na třídních schůzkách či konzultacích s rodiči	56
Graf č. 14 Prospěšnost asistenta pedagoga ve třídě z pohledu pedagoga.....	57
Graf č. 15 Vymezení kompetencí asistenta pedagoga a pedagoga	58
Graf č. 16 Seznámení asistenta pedagoga s dokumentací	59
Graf č. 17 Obtíže při spolupráci pedagoga s asistentem pedagoga	60
Graf č. 18 Co chybí pedagogovi při práci s asistentem pedagoga	61
Graf č. 19 Společné konzultace pedagoga s asistentem pedagoga	62
Graf č. 20 Četnost konzultací pedagoga s asistentem pedagoga	63
Graf č. 21 U jakého žáka pracuje asistent pedagoga	64
Graf č. 22 Hlavní náplň práce asistenta pedagoga z pohledu asistenta pedagoga	67
Graf č. 23 Způsob práce asistenta pedagoga z jeho pohledu	68
Graf č. 24 Počet přidělených žáků asistentovi pedagoga.....	69
Graf č. 25 Účast asistenta pedagoga na pedagogických poradách	70
Graf č. 26 Účast asistenta pedagoga na třídních schůzkách	71
Graf č. 27 Způsob oslovování asistenta pedagoga žáky	72
Graf č. 28 Seznámení s dokumentací žáka s SVP z pohledu asistenta pedagoga.....	73
Graf č. 29 Co je podle asistentů pedagoga nejnáročnější při jejich práci	74

Graf č. 30 Četnost zpětné vazby mezi asistentem pedagoga a pedagogem z pohledu asistenta pedagoga	75
Graf č. 31 Způsob zpětné vazby mezi asistentem pedagoga a pedagogem	76
Graf č. 32 Společná příprava na vyučování s pedagogem	77
Graf č. 33 Stanovování postupu práce u žáka s SVP společně s pedagogem.....	78

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 Návrtnost dotazníků asistentů pedagoga	41
Tabulka č. 2 Návrtnost dotazníků pedagogů.....	47
Tabulka č. 3 Přítomnost asistentů pedagoga u žáků s SVP v jednotlivých hodinách.....	52
Tabulka č. 4 Přítomnost asistenta pedagoga u žáka s SVP v jednotlivých předmětech .	65

Seznam použitých zkratek a symbolů (abecedně tříděný)

ADD	Porucha pozornosti bez hyperaktivity (Attention Deficit Disorder)
ADHD	Porucha pozornosti s hyperaktivitou (Attention Deficit Hyperactivity Disorder)
IVP	Individuální vzdělávací plán
LMP	Lehké mentální postižení
NIDV	Národní institut pro další vzdělávání
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
PAS	Porucha autistického spektra
PO	Podpůrná opatření
PLPP	Plán pedagogické podpory
RVP ZŠS	Rámcový vzdělávací plán pro základní školy speciální
SPC	Speciální pedagogické centrum
SPCH	Specifická porucha chování
SPU	Specifická porucha učení
SVP	Specifické vzdělávací potřeby
ŠPZ	Školské poradenské zařízení
ZŠ	Základní škola

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá asistentem pedagoga a jeho role v inkluzivním vzdělávání. Toto téma je velmi aktuální, jelikož se stává čím dál víc populárnější nejen mezi odborníky, pedagogy, ale také mezi širokou veřejností. V poslední době začíná být role asistenta pedagoga společenskou nutností. Zejména proto, že děti, které potřebují ke svému vzdělávání pomoc, přibývá. Může se jednat o děti s SVP či o děti s tělesným postižením atd. Mohli bychom říci, že se také jedná o moderní trend ve vzdělávání. Názory na toto téma se velmi často rozcházejí a každý pozici asistenta pedagoga vnímá odlišně.

Pro toto téma jsem se rozhodla na základě mé osobní i pracovní zkušenosti s asistentem pedagoga. Ve své praxi jsem se setkávala s různými názory na práci asistenta pedagoga, ale také na odlišné vnímání této pozice na základní škole. V posledních letech začíná být velkým diskutovaným tématem inkluze, která také souvisí s asistentem pedagoga. Vzhledem k této skutečnosti jsem se rozhodla, že by bylo vhodné, se touto problematikou zabývat více. Zejména jsem se chtěla zaměřit na fungování role asistenta pedagoga v praxi na základní škole. Důraz jsem kladla nejen na názory, ale také na vzájemné vztahy mezi asistentem pedagoga a učitelem, jelikož to považuji za důležité k tomu, aby tato pozice mohla fungovat správně a účelně.

Diplomová práce je rozdělena na dvě části, a to na část teoretickou a část praktickou. Cílem diplomové práce je snaha ukázat rozdílnost pojetí a chápání asistenta pedagoga v odborné literatuře, ale také vymezuje roli asistenta pedagoga v rámci platné legislativy. V této části je také jedna kapitola věnována inkluzi, ve které je charakterizována a definována. Důležitou součástí této kapitoly je i problematika mezi učitelem, rodičem a asistentem pedagoga. Vzhledem k tomu, že se legislativa neustále vyvíjí, obsahuje teoretická část také změny, které jsou platné od 1. 1. 2020. Vzhledem k zaměření diplomové práce je pozornost věnována legislativním změnám týkající se vzdělávání žáků s SVP na základní škole.

Cílem výzkumného šetření je zjistit funkčnost a účelnost asistenta pedagoga na základních školách v Libereckém kraji. Kladu si následující výzkumné otázky: Jak je vnímána pozice asistenta pedagoga z pohledu učitele v jeho třídě? S jakými nejčastějšími problémy se asistent pedagoga ve své funkci setkává v praxi na ZŠ? Jaké nedostatky vnímají učitelé při spolupráci s asistentem pedagoga? V čem spatřuje asistent pedagoga riziko ve své práci?

1 Asistent pedagoga

Už samotný název asistent pedagoga naznačuje, že se jedná o osobu, která je k dispozici pedagogovi v průběhu vyučování. Asistent pedagoga je v různých publikacích vymezena odlišně. V pedagogickém slovníku J. Průchy je pojem asistenta pedagoga veden pod názvem *asistent učitele* a je popsán následovně: „*Tento asistent má být vybírán z osob dobře znajících prostředí, z něhož uvedení žáci pocházejí (např. z prostředí romské komunity). Asistent musí být starší 18 let, trestně bezúhonný, s minimálně základním vzděláním. Musí absolvovat 40 následových hodin a úspěšně absolvovat kurz pedagogického minimum v délce 10 dní.* „ (Průcha 2003, s. 19).

J. Průcha vymezil asistenta pedagoga i v roce 2009, a to takto: „*Nová profese v našem školství – asistent pedagoga – je pomocník pedagoga, který se může významnou měrou podílet na vzdělávacím procesu nejen ve škole, ale i v oblasti mimoškolní výchovy. Podílí se na podpurném vzdělávání a integraci žáka se sociálním nebo s kulturním znevýhodněním, žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a také žáka mimořádně nadaného.*“ (Průcha 2009)

Asistent pedagoga je role, která spadá do oblasti školství a je považován za pedagogického pracovníka. S touto pozicí se setkáme v dnešní době častěji než v minulosti a najdeme ji jak ve speciálním vzdělávání, tak i v běžných školách, především na školách základních.

1.1 Asistent pedagoga v legislativě - Vyhláška č. 27/2016

V současnosti existuje Vyhláška č. 27/2016 Sb. O vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění účinném od 1.1.2018. Součástí této vyhlášky je i § 5, který se nazývá Asistent pedagoga, který je zde definován následovně: „*Asistent pedagoga poskytuje podporu jinému pedagogickému pracovníkovi při vzdělávání žáka či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v rozsahu podpurného opatření nebo podle § 18 odst. 1. Asistent pedagoga pomáhá jinému pedagogickému pracovníkovi při organizaci a realizaci vzdělávání, podporuje samostatnost a aktivní zapojení žáka do všech činností uskutečňovaných ve škole v rámci vzdělávání, včetně poskytování školských služeb.*“

V této vyhlášce je také vysvětleno, že asistent pedagoga je k dispozici učiteli i dětem podle potřeby. Nemusí být přidělen pouze jednomu žákovi, ale i studijní skupině

ve třídě. S žákem či žáky pracuje podle pokynů pedagoga a hlavně ve spolupráci s ním. Asistent pedagoga je veden jako pedagogický pracovník v zákoně č. 563/2004 Sb. O pedagogických pracovnících.

1.2 Náplň práce asistenta pedagoga

Když si uvědomíme, že asistent pedagoga může mít na starosti různé žáky s různými vzdělávacími potřebami, tak nás určitě nepřekvapí, že jeho náplň práce je různorodá a zejména individuální. V průběhu své praxe má možnost i podpory, kterou může dostávat prostřednictvím odborných pracovníků ve školských poradenských zařízeních v rámci pravidelných supervizí.

Hlavní náplň práce asistenta pedagoga je zanesena ve Vyhlášce č. 27/2016 Sb. § 5 odst. 3 a 4. V této vyhlášce je definována obecná náplň práce asistenta pedagoga, konkrétní náplň práce je definována v pracovní smlouvě.

Asistent pedagoga zajišťuje (Vyhláška č. 27/2016 Sb. § 5 odst 3, 4):

- *přímou pedagogickou činnost při vzdělávání a výchově podle přesně stanovených postupů a pokynů učitele nebo vychovatele zaměřenou na individuální podporu žáků a práce související s touto přímou pedagogickou činností,*
- *podporu žáka v dosahování vzdělávacích cílů při výuce a při přípravě na výuku, žák je přitom veden k nejvyšší možné míře samostatnosti,*
- *výchovné práce zaměřené na vytváření základních pracovních, hygienických a jiných návyků a další činnosti spojené s nácvikem sociálních kompetencí.*
- *pomocné výchovné práce zaměřené na podporu pedagoga zvláště při práci se skupinou žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- *pomocné organizační činnosti při vzdělávání skupiny žáků se speciálními vzdělávacími potřebami,*
- *pomoc při adaptaci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na školní prostředí,*
- *pomoc při komunikaci se žáky, zákonnými zástupci žáků a komunitou, ze které žák pochází;*

- nezbytnou pomoc žákům při sebeobsluze a pohybu během vyučování a při akcích pořádaných školou mimo místo, kde škola v souladu se zápisem do školského rejstříku uskutečňuje vzdělávání nebo školské služby;
- pomocné výchovné práce spojené s nácvikem sociálních kompetencí žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

1.3 Kvalifikační předpoklady asistenta pedagoga

Kvalifikační předpoklady pro práci asistenta pedagoga stanovuje zákon, který udává povinnost absolvovat kurz pro asistenta pedagoga pro toho, kdo se této profesi chce věnovat. Předpoklady jsou pro každou úroveň (vyšší, nižší) odlišné, ale přesto existují i takové, které jsou pro obě úrovně totožné.

1.3.1 Formální předpoklady

Formální předpoklady a požadavky se rozlišují podle dané úrovně, do které spadá samotný asistent pedagoga. Jsou rozděleny na vyšší a nižší úroveň.

Pro **vyšší úroveň** činnosti je zapotřebí, aby měl asistent pedagoga střední vzdělání zakončené maturitní zkouškou. Pokud asistent pedagoga má vystudovanou střední školu nepedagogického směru, je zapotřebí, aby absolvoval *Kurz pro asistenta pedagoga*. Oproti tomu tento kurz není vyžadován od asistenta pedagoga, který má vystudovanou střední školu pedagogického směru.

Pro **nižší úroveň** činnosti postačí, aby měl asistent pedagoga střední vzdělání s výučním listem a nebo základní vzdělání, ale podmínkou je absolvování kvalifikačního *Kurzu pro asistenty pedagoga*.

Mimo odlišných předpokladů pro jednotlivé úrovně existují předpoklady a požadavky, které jsou pro obě úrovně totožné. Jedná se o tyto předpoklady:

Plná způsobilost k právním úkonům

Plnou způsobilostí k právním úkonům znamená, že osoba, která chce vykonávat tuto činnost je za sebe plně odpovědná a zodpovídá za své činy.

Zdravotní způsobilost

Před nástupem do jakéhokoliv zaměstnání je vyžadováno potvrzení o zdravotní způsobilosti k dané profesi. Toto potvrzení vydává lékař, kterého má škola zpravidla svého tzv. „nasmlouvaného“. Pokud škola nemá tohoto lékaře k dispozici, může uchazeč

jít na prohlídku ke svému obvodnímu lékaři. Četnost a interval zdravotních prohlídek stanovuje vedení školy.

Znalost českého jazyka

Prokázání znalosti českého jazyka je předpoklad, který se týká především osob, které absolvovali studium v jiném vyučovacím jazyce, než v českém. Pokud se taková osoba uchází o práci asistenta pedagoga, je potřeba, aby složila zkoušku z českého jazyka, a to buď na vysoké škole (v rámci celoživotního vzdělání) nebo v zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků jako je např.: NIDV a v neposlední řadě je možné složit zkoušku v jazykové škole, která má právo na státní jazykovou zkoušku.

Ovšem i v tomto případě se mohou objevit výjimky, které tuto znalost nepotřebují prokazovat, a to v případě, že se jedná o osoby (Kendíková 2017, s. 30):

- *které působí ve škole s jiným vyučovacím jazykem než je čeština,*
- *které úspěšně vykonaly maturitní zkoušku z českého jazyka a literatury,*
- *které vyučují cizí jazyk a konverzaci v cizím jazyce*

Trestní bezúhonnost

Trestní bezúhonnost znamená, že uchazeč o pozici musí mít čistý trestní rejstřík. V praxi to znamená, že uchazeč nespáchal žádný trestný čin, a to zejména úmyslným způsobem.

1.3.2 Neformální předpoklady

Profese asistenta pedagoga vyžaduje také další předpoklady, schopnosti či dovednosti. Tyto předpoklady se budou lišit podle toho, u jakého žáka bude přítomen. Každý žák vyžaduje jiný přístup. Jinak bude asistent pedagoga přistupovat k žákovi se specifickými vzdělávacími potřebami, jinak k žákovi s autismem a jinak k žákovi s poruchou chování.

Určitě by asistent měl mít v první řadě kladný vztah k dětem, a to i k dětem se sociálním znevýhodněním či jiným hendikepem. Pokud by tento vztah k dětem neměl a přijal pracovní nabídku na roli asistenta pedagoga pouze z nedostatku pracovních příležitostí, mohlo by dojít k tomu, že žákovi nijak nepomůže a žák nebude schopen se rozvíjet.

Mezi další předpoklady pro práci asistenta pedagoga patří znalosti k činnosti, kterou bude vykonávat. Je důležité, aby asistent pedagoga měl základní znalosti vzhledem k žákovi, jinak by se mohlo stát, že by jeho znalosti nemusely stačit.

Empatie, to je vlastnost, kterou by měl mít rozhodně každý asistent pedagoga. Empatie je nedílnou součástí u vztahu mezi asistentem pedagoga a žákem. Asistent by měl být schopen mít porozumění pro svět žáka. Součástí empatie je i základní znalost o rodinném prostředí žáka. Znalost rodinného prostředí velmi úzce souvisí s komunikací se členy rodiny. Velmi často se totiž asistent stává jedním z klíčových lidí, se kterými rodič mimo pedagoga komunikuje. I z tohoto důvodu by měl být schopen jednoduše, stručně a jasně formulovat své sdělení.

Nedílnou součástí vybaveností asistenta pedagoga je umění pracovat pod vedením pedagoga a následně se umět poučit nejen ze svých chyb, ale také nechat si poradit od zkušenějších kolegů či pedagogů.

Vlastností, které by měl mít každý asistent pedagoga je nespočet. Mezi hlavní patří trpělivost, jelikož nic není hned a všechno má svůj čas. S trpělivostí souvisí i důslednost, bez ní by žák neudělal pokrok.

1.4 Názory na práci asistenta pedagoga

V odborných publikacích se objevuje hned několik studií na práci asistenta pedagoga. Najdeme mezi nimi i některé odborné názory, ale více názorů najdeme mezi širokou veřejností.

V odborném časopise *Pedagogika*, v článku *Co změnit na práci asistentů pedagoga¹*, se objevují různé názory samotných asistentů na některé změny. Valná většina by na své práci změnila platové ohodnocení. Objevil se zde i názor, že by asistent pedagoga byl rád, kdyby měl i nepřímou činnost, aby se mohl lépe připravit, popřípadě konzultovat situaci či problém s pedagogem. Z řad pedagogů se objevuje nejčastěji názor, že by uvítali více hodin pro asistenta pedagoga, jelikož si to některé děti zaslouží více.

Z článku *Asistent pedagoga – pomoc malotřídním školám²* v časopise *Pedagogická orientace* z roku 2000 vyplývá, že práce asistenta je náročná a v některých případech i často nedocenená. Především v malotřídních školách je práce asistenta pedagoga obtížná. Ve třídě je sice méně dětí, ale za to jsou tam smíchané ročníky a asistent pedagoga musí občas „přeskakovat“ od žáka k žákovi. V rámci bezpečnosti se

¹ NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, K., HÁJKOVÁ, V., *Pedagogika: Co změnit na práci asistenta pedagoga?*, 2014, č.2, s. 200 – 211

² HÁJKOVÁ, J. *Pedagogická orientace: Asistent pedagoga – pomoc malotřídním školám*, 2000, č. 3, s. 90 - 91

role asistenta pedagoga využívá jako dozor např. ve výuce mimo třídu, jako je hřiště nebo okolní prostředí školy. Tím se zvyšuje bezpečnost dětí.

2 Vzdělávání žáků s SVP

Vzdělávání žáků s SVP je zaneseno ve vyhlášce MŠMT ČR č.27/2016 o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Na kvalitní vzdělávání má nárok každé dítě, a to bez rozdílů. I dítě s hendikepem má právo být kvalitně vzděláváno. Velmi často se za první vzdělávání dítěte považuje až jeho vstup do školského systému. Ovšem skutečnost je taková, že o vzdělávání dítěte můžeme mluvit již od jeho narození, protože především časná speciální péče je velmi důležitá, jelikož díky této péči je možné výrazně snížit míru daného hendikepu dítěte.

2.1 Raná péče

S ranou péčí je ideální začít ihned po zjištění, že dítě má vadu či poruchu. Raná péče je zprostředkována nejčastěji středisky rané péče. Samozřejmostí by měla být pomoc v lékařské oblasti a posléze i dalšími službami specialistů jako jsou např.: speciální pedagogové, psychologové či sociální pracovníci. Tito pracovníci by měli mít především v této fázi za úkol pomoci rodině zvládnout danou situaci, která u nich nastala. Raná péče trvá do doby, než dítě nastoupí do předškolního zařízení (přibližně do 4 let věku dítěte).

Ve výjimečných případech může raná péče pokračovat až do doby, kdy dítě nastoupí do školy, což je v šesti letech dítěte a při dvou možných odkladech nejdéle do osmi let dítěte. Raná péče je velmi důležitá nejen pro samotné dítě, ale také pro jeho blízké okolí. Pokud se rodina naučí s dítětem s poruchou či vadou pracovat už v tomto období, je velmi dobrý předpoklad toho, že dítě bude zvládat sociální interakce i vzdělávací procesy podstatně lépe.

2.2 Předškolní a školní vzdělávání

„Podle aktuálně platného zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání ve znění pozdějších předpisů (tzv. školský zákon) bychom vždy měli upřednostňovat vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami ve standardním školním prostředí (tedy především v běžných třídách základních a středních škol).“ (Slowík 2019, s. 37)

Samozřejmě, že v dnešní době existují i školy speciální, ale ty jsou primárně určeny pro děti s velmi těžkými vadami a poruchami. Pokud dítě trpí těžkou vadou či poruchou je vhodné, aby navštěvovalo tuto speciální školu, jelikož integrace takového

dítěte do běžného typu škol je prakticky nereálná. U lehčích poruch a vad je možné, aby dítě navštěvovalo běžnou základní či střední školu. Ovšem pokud integrujeme dítě s jakýmkoliv druhem hendikepu, je nutné přistoupit k tzv. podpůrným opatřením (PO) popřípadě vypracování individuálního vzdělávacího plánu (IVP). „*Bez podpůrných opatření bychom v mnoha případech nemohli uvažovat o inkluzivních postupech při začleňování žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných škol.*“ (Slowík 2019, s.37)

Při integraci hendikepovaného žáka je potřeba zajistit a dodržet některé požadavky a faktory, které začleňování žáka ovlivňují a mají vliv na jeho další vzdělávání. Mezi takové faktory či požadavky řadíme například: prostředí školy (úprava budovy, sociální prostředí ve škole, klima ve třídě atd.), spolupráce zákonných zástupců žáka, spolupráce se školskými zařízeními jako jsou pedagogicko-psychologické poradny či speciálněpedagogická centra). Významnou roli při integraci hendikepovaného žáka hraje také jeho přijetí, a to nejen ze strany učitele, který by s tímto žákem měl umět pracovat, ale také ze strany ostatních žáků, se kterými bude sdílet jednu třídu.

Žák s SVP může mít k dispozici přiděleného asistenta pedagoga, který mu je oporou při jeho vzdělávání a samotný pedagog by to nezvládal tak kvalitně, jako v jeho přítomnosti.

2.3 Asistent pedagoga a učitel

Mezi asistentem pedagoga a učitelem hraje důležitou roli vzájemný vztah a s tím souvisí i to, jak mají vymezené kompetence. Interakce asistenta a pedagoga je hlavním předpokladem pro dobrý rozvoj dětí ve třídě. Pokud nejsou jasně dané a vymezené kompetence, může dojít k negativnímu působení na daného žáka, ale i na celou třídu, ve které asistent pedagoga působí.

Asistent i pedagog by mezi sebou měli umět komunikovat, umět si vzájemně naslouchat a říci si konstruktivní kritiku, což vždy nemusí být jednoduché.

2.3.1 Kompetence asistenta pedagoga

Některé základní kompetence asistenta pedagoga jsou všeobecně dané. V kompetenci asistenta pedagoga je tzv. *suplování* za pedagoga, za předpokladu, že má od vyučujícího přípravu na dobu jeho absence. Asistent pedagoga se může podílet na

vedení zájmového útvaru (kroužku) pro děti. V případě potřeby a nutnosti může vést i tzv. pedagogickou intervenci. V neposlední řadě je oprávněn i komunikovat se zákonnými zástupci dítěte, ke kterému je přidělen. Ve výuce asistent pedagoga procvičuje či opakuje se žákem dané učivo, ale novou látku nikdy nevykládá.

Důležitou součástí i práce asistenta pedagoga je plánování výuky společně s pedagogem pro přiděleného žáka a vzájemně se informovat o tom, jaké posuny nebo naopak nezdary se u svěřeného žáka projevují. V ideálním případě je dobré si stanovit pravidelné konzultace s pedagogem, a to alespoň třikrát týdně.

2.3.2 Kompetence pedagoga

Pedagog má více pravomocí a kompetencí oproti asistentovi pedagoga. Mezi základní kompetence pedagoga patří *výklad nové látky* ve výuce. Pedagog je ten, který vysvětluje novou látku všem dětem, a to z jakéhokoliv předmětu. *Hodnocení žáků* spadá také do kompetence pedagoga. Ovšem ohledně žáka, ke kterému je přidělen asistent pedagoga, by bylo vhodné hodnocení zkonzultovat s asistentem pedagoga např.: jak pracoval (sám, s dopomocí), co žákovi dělalo problém a co mu naopak šlo dobře. Výsledné hodnocení je ale na samotném pedagogovi.

Pokud je potřeba u některého žáka *zpracovat individuální vzdělávací plán (IVP)*, je tímto oprávněn pouze vyučující nikoliv asistent pedagoga. Výsledné IVP je východiskem pro práci asistenta pedagoga. Stejně jako asistent pedagoga je i v kompetenci pedagoga *komunikace se zákonnými zástupci dítěte*. Průběh komunikace je důležité si stanovit ideálně na začátku školního roku popř. na začátku období, kdy je k žákovi přidělen asistent.

2.3.3 Společné kompetence

O některých společných kompetencích byla zmínka výše, jako např.: komunikace s rodiči či společné plánování výuky. Ovšem tyto kompetence nejsou jediné, které mají společné. Mezi další společné kompetence spadá například *příprava písemných prací, pracovních listů či desetiminutovek* pro žáka. Asistent pedagoga i pedagog může *kontrolovat žáky* při jejich práci popřípadě jim dopomáhat, ale neměl by radit. K cílenému výsledku by měl žák dojít sám na základě vlastní úvahy a znalostí. V neposlední řadě je v kompetenci obou vykonávání dohledu nad dětmi v době školních akcí, mimoškolních akcí, ale i ve třídě a o přestávkách.

2.4 Poradenská činnost školy pro pedagogy a asistenty pedagoga

Nejen u pedagoga, ale i u asistenta pedagoga se někdy objeví problém, se kterým potřebují poradit. Proto jsou tu různé instituce a osoby, které jim s problémem pomohou. Asistent pedagoga má legislativní nárok na metodickou a poradenskou pomoc. Pomoc nejen pro asistenta pedagoga se může na různých školách odlišovat, proto záleží na konkrétních vnitřních podmínkách, ale i organizační struktuře, počtu pedagogů a asistentů a náplni práce výchovného poradce.

Podpora všem zmíněným pracovníkům by se měla zaměřit na specifika a vzdělávací potřeby jednotlivých žáků, individuální možnosti a schopnosti každého žáka, denní režim, psychohygienu, relaxaci, torbu, realizaci, doplňování, případně opravy a hodnocení IVP. Dále také by bylo vhodné se zaměřit na vhodné formy podpory žáka, využívání vhodných metodických materiálů a didaktických kompenzačních pomůcek, speciální postupy a metody práce, přiměřené hodnocení žáka a v neposlední řadě velmi důležitou podporou je užití vhodných forem pro komunikaci a následnou spolupráci s rodinou žáka.

Ohledně metodické podpory asistentů pedagoga, by bylo vhodné, aby byl na škole přítomen a k tomu určen konkrétní pracovník, který má na starosti metodické, ale i odborné vedení asistentů pedagoga. Tím může být třeba výchovný poradce, speciální pedagog či školní psycholog.

Asistent pedagoga by měl úzce spolupracovat s pedagogem, u kterého působí ve třídě. Pokud asistentovi pedagoga nepostačí informace, které mu poskytne pedagog, nebo mu nedokáže dostatečně pomoci s problémem, který nastal, může se obrátit na školské poradenské zařízení. Ovšem dříve, než to udělá by se měl obrátit s pomocí na výchovného poradce, který působí na škole a až následně konzultovat svůj problém s dalšími institucemi či osobami.

potřebuje u své práce občas poradit, pomoci s vyskytnutým problémem. může spolupracovat s dalšími orgány, než je samotná škola. Pokud asistent pedagoga potřebuje odbornou radu ke své práci, má právo se dotázat na příslušných orgánech. Samozřejmě to platí i v opačném případě, kdy o spolupráci a pomoc požádá jiný orgán než samotná škola. Asistent pedagoga se také může obrátit na orgán sociálně – právní ochrany dětí (OSPOD), a to v případě, že má velké podezření na některý závažný problém jako např. kryté záškoláctví ze strany rodiče. Dále lze spolupracovat i se střediskem výchovné péče (SVP) či v krajních případech i s policií.

Asistent pedagoga by se ve své praxi měl soustředit hlavně na některé důležité momenty v oblasti podpory, jako jsou například:

1. **Práce s písemnými dokumenty**, jako jsou: IVP, zprávy o žákovi s SVP či jeho samotná náplň práce, která se může od jiných asistentů pedagoga lehce odlišovat.
2. **Vzdělávací aktivity** – účastnit se a sledovat žáka s SVP při vzdělávacích aktivitách v průběhu vyučování či mimo něj (přestávky, školní klub, školní družina ...)
3. **Spolupráce** – zejména s odborníky ze školských poradenských zařízení a pedagogy.
4. **Konzultační hodiny** – asistent pedagoga by si měl stanovit a jasně vymezit své konzultační hodiny, kdy bude k dispozici rodičům žáka s SVP. Konzultační hodiny se nemusí přesně shodovat s konzultačními hodinami pedagoga, ale v některých případech (např.: u problémových rodičů) se to doporučuje.

3 Inkluze a její vymezení

Pojmem inkluze se rozumí: „*Nikdy nekončící proces, ve kterém se lidé s postižením mohou v plné míře zúčastňovat všech aktivit společnosti stejně jako lidé bez postižení.*“ (Slowík 2007, s. 32) Hlavní myšlenkou inkluze je ta, že by školy měly přijmout ke vzdělávání všechny děti, bez ohledu na emociální, sociokulturní, jazykové, fyzické a intelektuální předpoklady. Každá škola by k přijímání těchto dětí měla přistupovat svědomitě a zodpovědně a především mít dostatečné podmínky pro jejich přijetí. Od inkluze se očekává, že vzdělávací systém se přizpůsobí všem žákům bez rozdílů. Hlavní tezí inkluze a inkluzivní školy je tzv. „*škola pro všechny*“.

Definice a pochopení inkluze je nespočet. Samotní autoři se nedokážou sjednotit na jedné správné definici tohoto pojmu, a proto se můžeme v odborné literatuře setkat s několika odlišnými názory.

3.1 Inkluzivní vzdělávání, inkluzivní škola

„*Všechny děti potřebují vzdělávání, které jim umožní rozvíjet vztahy a připravit je na život ve většinové společnosti. Inkluzivní školy mají potenciál nabízet ve výuce rozmanitost a poskytnout prostor pro navazování přátelství, vzájemný respekt a porozumění.*“ (NIDV, <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzi>)

Inkluzivním vzděláváním můžeme rozumět tzv. společné vzdělávání. Takové vzdělávání má dané předpoklady, které by měly být dodrženy. Základním principem je zapojení všech studentů do vzdělávacího procesu. Inkluzivní vzdělávání začleňuje žáky s nějakým hendikepem (SPU, SPCH, LMP aj.) do běžné školy, která je na přijetí takového žáka připravena a má k tomu odpovídající podmínky.

Příklad: *Při přijímání dítěte s PAS bude nezbytné podpůrné opatření ve formě asistenta pedagoga. Bohužel, škola nemá k dispozici asistenta pedagoga, tudíž nemá zajištěné podmínky pro vzdělávání tohoto žáka.*

Předmětem inkluzivního vzdělávání nejsou jen samotní žáci či studenti, ale také pedagogové na školách. V inkluzivním vzdělávání je důležitost jednotlivých vyučujících na stejné úrovni.

K tomu, aby bylo zajištěno úspěšné vzdělávání žáků s SVP je potřeba zejména zajistit individualizaci a diferenciaci vzdělávacího procesu, ve kterém budou jasně stanoveny postupy, metody a formy vzdělávání žáků. Další nezbytnou podmínkou je

zajištění a stanovení podpůrných opatření. Bez těchto dvou základních podmínek nebude zajištěné úspěšné vzdělávání žáků s SVP a bylo by to v rozporu s myšlenkou inkluzivního vzdělávání.

3.2 Podpůrná opatření pro žáky s SVP v inkluzivním vzdělávání

Podpůrná opatření představují ucelený soupis jednotlivých doporučení pro žáky s SVP, a to v mateřských, základních a středních školách. Podpůrná opatření pomáhají žákům s SVP zvládnout vyučovací proces v běžné třídě. Tato opatření lze aplikovat jak v běžných školách, tak ve školách speciálních. Podpůrná opatření jsou zaměřená na různé druhy znevýhodnění, ale vždy respektují tyto hlavní principy:

- Nediskriminace
- Spravedlnost
- Rovný přístup
- Jednotný přístup

Aplikování podpůrných opatření má na svědomí a zodpovídá za jejich plnění vyučující. Tato opatření jsou rozdělena do pěti skupin, přičemž první stupeň si navrhuje a vyhodnocuje škola sama a od druhého do pátého stupně je navrhován a doporučován prostřednictvím školských zařízení. S podpůrnými opatřeními by měli být seznámeni rodiče, žák a vyučující. Díky těmto podpůrným opatřením má vyučující k dispozici jakýsi návod, jak pracovat s konkrétním žákem, který má poskytnuté podpůrné opatření. Podpůrná opatření pomáhají vyučujícímu při připravování vyučovací jednotky, kdy zohledňuje možnosti konkrétního žáka (např.: náhradní úkol, vynechání některého cvičení, relaxační chvílky ...). Cílem všech podpůrných opatření je stabilizace žáka ve školních činnostech a pokud možno zamezit jeho školního neúspěchu při činnostech, ve kterých před poskytnutím podpůrných opatření opakovaně selhával.

3.2.1 První stupeň podpůrných opatření

První stupeň podpůrných opatření, jak už bylo zmíněno výše, si navrhuje, poskytuje a vyhodnocuje sama. Není zapotřebí mít doporučení ze školského zařízení. Prvním, kdo začne inicializovat poskytnutí prvního stupně podpůrného opatření je samotný vyučující. K identifikaci podpůrného opatření slouží pedagogovi pozorování

žáka ve školním zařízení, a to jak ve výuce, tak o přestávkách (pokud je to možné i ve školní družině), dále pak rozborů žákovských prací, ať už se jedná o písemné záznamy typu diktát, opis, přepis, poznámky apod. nebo se také může jednat o rozbor výtvarných prací žáka, dále vyučujícímu pomáhá hodnocená žáka, sociální zázemí, rodinné zázemí či aktuální zdravotní stav žáka.

V Katalogu podpůrných opatření (2015) se píše, že jen: *„Opravdová, a ne jen povrchní znalost žáka je nutnou podmínkou pro možnost nalezení příčin selhávání, a tím i pro možnost včasného nastavení adekvátních opatření, která pomohou předejít větším vzdělávacím problémům.“*

Samotná podpora může být realizována několika drobnými úpravami jako například změnou zasedacího pořádku ve třídě, úpravou délky vyučování (buď zkrácená délka nebo začlenění relaxační chvíle v rámci běžné výuky), při práci ve výuce stanovení delšího časového limitu. Všechna tato opatření realizuje vyučující ve své hodině a probíhají v tzv. běžné třídě.

Při tomto stupni opatření se neupravují školní výstupy ve vzdělávání žáka. Veškeré výstupy jsou stejné, jako pro ostatní žáky ve třídě. Vhodné je také se všemi úpravami seznámit zbytek třídy. Podpora by měla být také zaměřena nejen z hlediska vzdělávání, ale také z hlediska sociálních vztahů ve třídě se spolužáky. Proto je vhodné podporovat spolupráci s ostatními spolužáky a v neposlední řadě také spolupráci s rodiči. V ideálním případě by měl být přístup ze strany vyučující a rodiny jednotný.

Pokud se vyučující rozhodne přidělit žákovi první stupeň podpory, pak je vhodné, aby vytvořil i tzv. Plán pedagogické podpory, ve kterém se jasně a stručně popíše obtíže žáka, úpravy v hodinách, hodnocení i použití metod pro žáka. S tímto Plánem pedagogické podpory (PLPP) jsou seznámeni i zákonní zástupci dítěte. Zpravidla se podle tohoto plánu vyučuje tři měsíce a po uplynutí této doby se Plán pedagogické podpory vyhodnotí a pokud nedošlo k žádnému zlepšení může vyučující zákonným zástupcům žáka navrhnout, aby navštívili Pedagogicko-psychologickou poradnu (PPP) nebo Speciálně pedagogické centrum (SPC). V případě, že se PLPP osvědčil, tak se může prodloužit.

3.2.2 Druhý stupeň podpůrných opatření

U druhého stupně podpůrných opatření je zapotřebí již vyšetření ve školském pedagogickém zařízení (ŠPZ). Tím může být PPP nebo SPC. Na základě vyšetření je vydáno Doporučení pro školu a Zpráva pro rodiče, ve kterých vyjádří potřebu podpůrných opatření. Při poskytnutí druhého stupně podpory je potřeba, aby vyučující zařazoval do výuky speciálně pedagogické metody i formy, a to bez dopadů na ostatní žáky ve třídě.

Doporučení, které dostal vyučující do ruky je závazný dokument, podle kterého by se měl řídit a pracovat. U druhého stupně podpory je možné, aby žák některou část výuky absolvoval ve skupině s jinými žáky, kteří mají podobné obtíže. S touto variantou by měl vyučující předem počítat a být na ní řádně připraven.

Pokud ŠPZ v Doporučení zadá potřebu využívat speciálně-didaktické pomůcky ve výuce, pak je nutné, aby se žák pomocí těchto pomůcek vzdělával. Nemusí se jednat o finančně náročné pomůcky. Může postačit například: zvětšené přehledy, nástavce na psací potřeby, kalkulačku, vizuální oporu atd. V některých případech i ŠPZ zadá částku, kterou uvolní na tyto pomůcky pro žáka a vyučující pak může nakoupit různé pomůcky přesně pro konkrétního žáka.

U druhého stupně podpory může být přidělen k žákovi tzv. asistent pedagoga, který je k dispozici určitý počet hodin ve výuce. Žákovi pomáhá při činnostech, které mu dělají obtíže, popřípadě s ním může pracovat na jiném úkolu. Pokud asistent pedagoga usoudí, že jeho přítomnost u žáka není potřeba, je možné, aby vyučující tuto pozici využil i pro jiného žáka.

V případě druhého stupně podpory je možné upravit výstupy žáka ve všech předmětech, nebo jen v některých. V tomto případě je, ale nutné vypracovat Individuální vzdělávací plán (IVP). IVP navrhuje ŠPZ, ale zpracovává vyučující za pomoci speciálních pracovníků (výchovný poradce, metodik prevence, školní psycholog aj.) a schvaluje ho ředitel školy.

3.2.3 Třetí stupeň podpůrných opatření

Třetí stupeň podpůrných opatření se poskytuje vždy na základě vyšetření v ŠPZ, které vydá Doporučení pro školu pro konkrétního žáka. Speciálně vzdělávací potřeby žáka jsou již velmi znát, jelikož se jedná především o úpravu nejen podmínek ve třídě, ale může jít i o podmínky ve škole, dále také o úpravu vyučovacího procesu, kdy je velmi často zvolen IVP, který upravuje výstupy žáka. Žák se i při tomto stupni podpory může

vzdělávat v běžné třídě s ostatními žáky. Nezbytnou součástí třídy by měl být již asistent pedagoga, který může se žákem procvičovat či opakovat danou látku. Samozřejmě nemusí se jednat pouze o jednoho žáka, ale maximálně o 4. Výhodou je, že pokud asistent pedagoga či samotný pedagog uvidí na žákovi zvýšenou únavu či jinou psychickou nepohodu, může využít relaxační chvílky. Relaxační chvílka může mít různou podobu. Může se jít se žákem projít po chodbě, nebo stačí, když se se žákem pouze protáhne v rámci třídy. Někdy také pomůže jako relaxační chvílka doba, strávená na koberci či v sedacím vaku. Relaxační chvílka by neměla být zbytečně dlouhá a po absolvování této chvílky, by měl být žák připraven se vrátit ke své činnosti. Relaxační chvílky mohou být zařazovány v průběhu hodiny či ke jejímu konci.

Žák se již neobejde bez speciálně-didaktických pomůcek, které mu usnadní proces učení a dopomůžou ke školnímu úspěchu. Do třetího stupně podpory spadají nejčastěji žáci s poruchou chování, těžkou vadou řeči, lehkým mentálním postižením, sluchovým či zrakovým postižením, poruchy autistického spektra, ale i žáci s tělesným postižením. Do tohoto stupně nemusí vždy spadat jen děti s nějakým hendikepem, ale také žáci s mimořádně intelektovými schopnostmi neboli nadaní žáci.

Nezbytnou součástí této podpory je spolupráce nejen se ŠPZ či se speciálními pracovníky na škole, ale především spolupráce s rodiči, kteří jsou zodpovědní za domácí přípravu žáka. Velmi vhodnou cestou spolupráce se také jeví spolupráce s jinými institucemi či osobami, jako jsou lékaři žáka, sociální pracovníci (v některých případech), terapeuti aj. Doba, po jakou může být poskytnuto tento stupeň opatření je závislý na potřebách žáka, což je velmi individuální, a proto může podpora poskytována v řádu několika měsíců až do konce školní docházky.

3.2.4 Čtvrtý stupeň podpůrných opatření

Čtvrtý stupeň podpory je poskytnut vždy na základě vyšetření v ŠPZ a to i včetně vyjádření lékaře či dalších odborníků. Do čtvrtého stupně se také žák může dostat na základě nedostačujících předchozích podpůrných opatření. Ovšem za předpokladu, že žák absolvuje vyšetření či přešetření v ŠPZ.

Do čtvrtého stupně podpory spadají žáci především s těžkými poruchami chování, se středně i těžkým mentálním postižením, poruchy autistického spektra, či s těžkým tělesným postižením, vážnými vadami řeči apod. Ale do podpory tohoto stupně

mohou spadat i žáci vysoce nadaní, kteří dosahují mimořádných výsledků, a tím potřebují úpravy ve vzdělávání.

Velkým přínosem je zde asistent pedagoga, především pro konkrétního žáka. Doporučuje se a je vhodné mít na škole k dispozici školního psychologa nebo speciálního pedagoga, se kterým by vyučující i zákonní zástupci dítěte měli spolupracovat. Žák, kterému je poskytnut čtvrtý stupeň podpory vždy pracuje podle IVP. Velmi často dochází i k úpravám ve výstupech vzdělávání. IVP by se měl v ideálním případě průběžně vyhodnocovat a vyučující by ho měl také průběžně konzultovat s dalšími pedagogickými pracovníky (např.: výchovný poradce, speciální pedagog, školní psycholog atd.)

Při čtvrtém stupni podpory je žádoucí, aby žák byl vzděláván podle speciálních učebnic, pracovních sešitů a ke svému vzdělávání využíval nejrůznějších speciálně-didaktických pomůcek. V tomto případě se již jedná o finančně náročnější pomůcky, které mohou být i kompenzační (záleží na druhu postižení). Mezi takovéto pomůcky patří například pomůcky pro rozvoj koordinace, jemné i hrubé motoriky, rehabilitační míče, podložky, ale také různé speciálně upravené klávesnice na PC, nejrůznější kalkulátory, PC či různé komunikátory pro žáky s těžce narušenou komunikační schopností. ŠPZ ve většině případů poskytne finanční výši, do které je možné pomůcky zakoupit, nicméně výše finanční podpory nemusí dosahovat takové, jaké by bylo potřeba. Opravdu velkou výhodou jak pro učitele, tak pro samotného žáka s postižením je vhodné vytvořit takové podmínky, ve kterých se bude žák cítit co nejlépe. Toho lze docílit například úpravou pracovního místa (nastavitelná lavice, židle atd.) nebo přestavění samotné třídy. Určitě by se všemi změnami měli být seznámeni i ostatní žáci, jelikož s žákem s postižením budou sdílet celý rok tuto třídu. V některých případech je možné vzdělávat žáka s postižením i mimo jeho kmenovou třídu a využívat jiné pracovní skupiny, prostory apod. Dokonce je možné, aby místo cizího jazyka měl hodiny mateřského jazyka.

3.2.5 Pátý stupeň podpůrných opatření

„Použití podpůrného opatření v pátém stupni je podmíněno předchozím stanovením podpůrných opatření školským poradenským zařízením na základě diagnostiky speciálních vzdělávacích potřeb.“ (příloha č. 1 k vyhlášce č. 72)

Potřeby žáka vyžadují co možná nejvyšší míru přizpůsobivosti, a to v ohledu organizace vyučování, obsahu vzdělávání i v samotném jeho průběhu. Veškeré volené

metody i formy, které vyučující používá by měly být plně závislé na schopnostech a zdravotním stavu žáka.

Do pátého stupně podpory spadají žáci s nejtěžšími vadami řeči, tělesným postižením, mentálním postižením či se zrakovým a sluchovým postižením. Dále sem spadají i žáci s kombinovanými vadami.

Tito žáci jsou zpravidla vzděláváni za pomoci asistenta pedagoga či dalšího pedagoga. Vzdělávání těchto žáků by měl provádět speciální pedagog popřípadě za jejich intenzivní pomoci. Ve třídě může být přítomno více pedagogických pracovníků například již zmiňovaný asistent pedagoga či druhý pedagog (většinou na základních školách speciálních).

Při vzdělávání těchto žáků dochází vždy k úpravám ve vzdělávání, a to jak ve výstupech, tak v organizaci i použití metod a forem vyučování. Žáci pracují a jsou vzděláváni za pomoci učebnic a pracovních sešitů pro základní školy speciální. Žáka trpícího mentální retardací je možné vzdělávat podle RVP ZŠ. Samotný vzdělávací proces se již neobejde bez speciálních, kompenzačních či rehabilitačních pomůcek, které jsou finančně dosti nákladné. I takto postižení žáci mají nárok na zapojení do nejrůznějších školních aktivit, ale při všech je nezbytná pomoc dalšího pedagogického pracovníka.

U těchto žáků vzniká potřeba zařazení dalšího pedagogického pracovníka, a to nejen na dobu samotného vyučování, ale také v následných dalších aktivitách jako je např.: školní družina.

Ve výjimečných případech může probíhat vzdělávání žáků v domácím prostředí, a to na základě zdravotního stavu žáka a na doporučení lékaře.

3.3 Problémy v inkluzivním vzdělávání v praxi

I přes velmi dobrou myšlenku inkluzivního vzdělávání, se v praxi objevují určité problémy, které pociťují jak učitelé, tak ředitelé škol. V článku *Vzdělávání dětí se SVP – co se daří a jaké jsou hlavní bariéry?*³, který vyšel v listopadu 2019, se učitelé a ředitelé v některých problémech, které pozorují ve své praxi ztotožňují, v jiných se rozcházejí.

Mezi dva problémy, které učitelé i ředitelé označují jako hlavní problém v praxi je metodická podpora učitelů v oblasti vzdělávání žáků s SVP a nespolupracující rodiče. Tyto dva problémy se ukazují pro praxi velmi zásadní, jelikož pokud není dostatečná metodická podpora pro učitelé, pak jsou učitelé odkázáni sami na sebe a své dosavadní zkušenosti. Metodická podpora by měla být učitelům dostupná, jelikož učitelé by měli mít k dispozici metodické materiály či poznámky ke své praxi s dětmi s SVP.

Pro úspěšnou inkluzi v praxi jsou i spolupracující rodiče žáka s SVP. Bohužel v praxi se učitelé a ředitelé stále častěji setkávají s rodiči, kteří nechtějí spolupracovat. Spolupráce s takovými rodiči je potom velmi těžká a rozhodně nepomáhá dítěti. Pokud se nenajde vhodný kompromis, nebo společná cesta ke školnímu úspěchu dítěte, bude se vše tvářit jako velký problém a největším problémem se stane samotné dítě, ve kterém se začne vytvářet chaos z hlediska rozdílného přístupu. Dítě se setká s jiným přístupem ve škole ze strany učitelů a jiným přístupem ze strany rodičů.

Učitelé dále spatřují problémy inkluze v praxi ve velkém počtu dětí ve třídě, kde v posledních letech jsou ve většině žáci s SVP. Mezi další problémy, které učitelé vidí je jejich finanční ohodnocení ohledně žáků s SVP. Tím vzniká i malá motivace učitelů k vytváření vhodných podmínek pro děti s SVP, i když by toto mělo být u dobrého pedagoga samozřejmost.

Naopak ředitelé vidí problémy mimo jiné i v nedostatku vhodných uchazečů pro vykonávání pozice asistenta pedagoga a školního speciálního pedagoga. Obě pozice jsou velkou výhodou až nezbytnou součástí každého inkluzivního vzdělávání dětí s SVP.

³ Dostupné na www.inkluzevpraxi.cz

4 Legislativní změny v poskytování podpůrných opatření od 1. 1. 2020

Od 1. 1. 2020 došlo ke změnám ve Vyhlášce č. 248/2019 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Změny se dotkly zejména v poskytování podpůrných opatření ve všech stupních podpory pro žáka s SVP. Změny uvedené v této diplomové práci jsou směřovány především na vzdělávání žáků s SVP na základních školách a jsou zvolené v závislosti na téma diplomové práce.

4.1 Změny v poskytování prvního stupně podpory

U poskytování prvního stupně podpory může docházet k průběžnému vyhodnocování, nejpozději však do 3 měsíců od doby, kdy byla podpora zahájena. V případě, že za období poskytování podpory pro žáka SVP nedojde k naplnění zadaných cílů, tak škola zákonnému zástupci žáka doporučí návštěvu ve školském poradenském zařízení. A to proto, aby mohlo dojít k zahájení podpory druhého až pátého stupně podpůrného opatření. To záleží na přezkoumání daného žáka.

Škola může při prvním stupni podpory zpracovat plán pedagogické podpory, a to zejména v těch situacích, kdy již nepostačuje pedagogovo zohledňování individuálních vzdělávacích potřeb žáka v průběhu vyučování. Obecné zpracování plánu pedagogické podpory bylo zrušeno.

Do této vyhlášky byl vložen i nový odstavec, který informuje o tom, že pro žáka s SVP je možné vydat pouze jedno doporučení za rok. Školské poradenské zařízení může vydat pro školu, kde je žák vzděláván nové doporučení před vypršením jeho platnosti, a to za předpokladu, že „*došlo ke změně vzdělávacích potřeb žáka nebo potřebě změny doporučeného podpůrného opatření.*“ (Vyhláška č. 248/2019 Sb., § 15 odst. 4)). Žákovi nemusí být vydáno pouze jedno doporučení za rok, pokud se jedná o žáka, který trpí více druhy znevýhodnění a je tím pádem nezbytné vydání doporučení různými školskými poradenskými zařízeními nebo pokud se žák vzdělává ve více školách.

Další změnou, kterou vyhláška obsahuje je ta, že ve třídě, kde je žák s SVP vzděláván „*mohou vykonávat přímou pedagogickou činnost souběžně nejvýše 3 pedagogičtí pracovníci.*“ (Vyhláška č.248/2019 Sb., § 17 odst. 3)

První doporučení vydané školským poradenským zařízením je platné nejvýše po dobu 2 let, přičemž ve velmi dobře odůvodněných případech jej lze prodloužit na dobu 4

let. Pokud se jedná o žáka s lehkým mentálním postižením, který má být zařazen do školy či třídy pro tyto žáky, je první doporučení platné maximálně 1 rok a následující doporučení po dobu 2 let.

4.2 Změny v poskytování druhého stupně podpory

Pedagogická intervence u druhého stupně podpůrného opatření zahrnuje taková opatření, která souvisí v zajištění pedagogické intervence a zajištění předmětu speciálně pedagogické péče. Pedagogickými pracovníky, speciálními pedagogy či psychology je zajišťován předmět speciálně pedagogické péče.

Předmět speciálně pedagogické péče je ve druhém stupni podpory zaměřen zejména na logopedické obtíže a s tím související řečová výchova. Dále na specifické poruchy učení, nácvik sociální komunikace (s vrstevníky, s autoritami aj.). Též sem spadají žáci, kteří mají špatné grafomotorické dovednosti či percepční dovednosti.

Pedagogická intervence u druhého stupně podpory poskytuje podporu v oblasti vzdělávání, a to v předmětech, kde má žák nedostatky či nějaké obtíže. Pedagogická intervence může sloužit také ke zlepšení domácí přípravy, která může být v některých případech nedostatečná. Pedagogická intervence ve škole probíhá formou skupinové práce pod vedením pedagogického pracovníka se žáky s SVP. Rozsah je dán na 1 hodinu týdně a ve skupině může být maximálně 6 žáků. Individuální práce se žákem s SVP je možná pouze v případě, že nelze využít skupinovou formu v závislosti na jeho potížích.

V případě pedagogické intervence ve školském zařízení je obsahem této intervence podpora žáků k přípravě na školu a rozvoji jeho učebního stylu. Taktéž existuje tzv. Předmět speciálně pedagogické péče, kdy jednu hodinu tohoto předmětu zajistí buď škola nebo školské poradenské zařízení, a to v rozsahu jedné hodiny týdně při počtu čtyř žáků v reedukační skupině.

4.3 Změny v poskytování třetího stupně podpory

U poskytování třetího stupně podpory je vyskytla změna v poskytování IVP. Individuální vzdělávací plán navrhuje jako možné opatření školské pedagogické zařízení (PPP nebo SPC), ale zpracovává ho škola. Škola při sestavování IVP musí vycházet ze školního vzdělávacího programu, protože musí vyhovovat potřebám daného žáka. V případě, že se jedná o intelektové nadání, je zde potřeba, aby pedagogové umožnili

žákovi obohacování učiva nad rámec předmětů. Ovšem není to jen zadání dalšího procvičování dané látky. Jde o prohloubení učiva více do hloubky.

Pokud je potřeba, může i individuální vzdělávací plán zahrnovat předměty speciálně pedagogické péče či pedagogickou intervenci. V případě poskytování třetího stupně podpory již zahrnuje využití asistenta pedagoga či dalších pedagogických pracovníků. To ovšem záleží na tom, zda ve škole pracují či nikoliv. Asistent pedagoga je ve třídě přítomen za základně vzdělávacích potřeb žáka s SVP. Rozsah přímé pedagogické činnosti asistenta pedagoga doporučuje školské pedagogické zařízení a to buď na 9, 14, 18, 23 či 27 hodin týdně.

4.4 Změny v poskytování čtvrtého stupně podpory

Ve čtvrtém stupni podpory může individuální vzdělávací plán „vymezovat podmínky pro činnost asistenta pedagoga, tlumočnicka českého znakového jazyka, přepisovatele pro neslyšící, využívání alternativních forem komunikace, pokud je to potřeba; dále případně obsahuje úpravy obsahů a výstupů ze vzdělávání žáka a využití speciálních učebnic, speciálních učebních pomůcek a kompenzačních pomůcek. Individuální vzdělávací plán pro neslyšící žáky může obsahovat vedle výuky českého znakového jazyka také výuku českého jazyka jako jazyka cizího; rozsah výuky je stanovován ve spolupráci se školským poradenským zařízením.“ (Vyhláška č. 248/2019 Sb., příloha č.1, odd. 3, část A tabulka, bod 4)

Asistent pedagoga při čtvrtém stupni podpory je ve třídě přítomen po celou dobu vyučovacího procesu. V případě, že žák, ke kterému je asistent pedagoga přidělen dlouhodobě chybí (nemoc, léčebna, rehabilitace aj.), tak je vzdělávání tohoto žáka poskytováno prostřednictvím asistenta pedagoga, který zajišťuje komunikaci mezi školou, žákem a jeho rodinou.

Rozsah přímé pedagogické podpory asistenta pedagoga ve čtvrtém stupni podpory je buď 32 hodin týdně nebo 36 hodin týdně. V případě čtvrtého stupně podpory je také možné poskytovat služby tlumočnicka českého znakového jazyka pro žáka, pro kterého je mateřským jazykem znakový jazyk nebo přepisovatele pro neslyšící, a to pro žáka, který používá a využívá jiné typy komunikačních prostředků. Rozsah práce tlumočnicka odpovídá délce vyučování daného žáka, nejvýše však 40 hodin týdně.

4.5 Změny v poskytování pátého stupně podpory

Při poskytování pátého stupně podpory individuální vzdělávací plán též zahrnuje předměty speciálně pedagogické péče. Samozřejmostí je pedagogická intervence. Můžou zde být vymezeny podmínky pro práci asistenta pedagoga, tlumočnicka českého jazyka či přepisovatele pro neslyšící. Při pátém stupni podpory je potřeba využívat alternativní formy komunikace (pokud si to daná situace a žák žádá).

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi těžké hendikepy je možné využívat také speciálních pomůcek (učebnice, pracovní sešity,...). Rozsah výuky žáka při poskytnutí pátého stupně podpory je stanovován ve spolupráci se školským poradenským zařízením.

Personální podpora u pátého stupně podpory spočívá ve využití asistenta pedagoga v případě, kdy jeho podpora je potřeba ve větším rozsahu než u třetího a čtvrtého stupně podpory. Asistent pedagoga je využíván v rozsahu celého vyučovacího procesu žáka, kdy jeho rozsah přímé podpory je 36 hodin týdně. Taktéž jako u čtvrtého stupně podpory je i zde možnost personální podpory v podobě tlumočnicka českého znakového jazyka či přepisovatele pro neslyšící. Obě dvě tyto pozice mají rozsah podpory 40 hodin týdně.

Pedagogická intervence při pátém stupni podpory je zaměřena na maximální podporu žáka a na jeho nápravy, které vyplívají z jeho obtíží. V každém případě je nutné respektovat a tolerovat tempo žáka a nutnost odpočinku či změnu činnosti v průběhu intervence. Vzhledem k dotaci pedagogické intervence je možné tuto dotaci využít pro skupinu žáků či při práci se třídou, ve které je potřeba zlepšit komunikační schopnosti či praktické dovednosti žáka.

5 Cíle výzkumného šetření

K výzkumnému šetření jsem nejprve zvolila výzkumné cíle, na které následně navazovaly výzkumné otázky, na které se budu snažit najít odpověď a zvolené cíle tím splnit.

Pro diplomovou práci byly zvoleny celkem tři cíle. Hlavním cílem je zjistit, jak probíhá samotná práce asistenta pedagoga ve třídách na 1.stupni ZŠ. Tento cíl byl zvolen jako hlavní z toho důvodu, že jsem chtěla poukázat na to, jak práce asistenta pedagoga probíhá v praxi na základních školách. Zda probíhá na všech dotazovaných školách stejně, podobně nebo naprosto rozdílně, jelikož jsem se sama ve své praxi setkávala s tím, že na každé škole funguje asistent pedagoga jinak.

S hlavním cílem velmi úzce souvisí i cíl, který má za úkol zjistit, jaké postavení má asistent pedagoga ve třídách na 1.stupni ZŠ. Postavení asistenta pedagoga je důležitou součástí vzdělávání žáků s SVP. Zajímalo mě, zda asistent pedagoga vykonává práce, které mu náleží, či dělá činnosti nad rámec svých povinností nebo dokonce neakceptuje své pracovní povinnosti, které mu jsou přiděleny.

Vzhledem k zaměření diplomové práce na roli asistenta pedagoga, byl zvolen ještě jeden dílčí cíl. Dalším dílčím cílem je zjistit, jak probíhá spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Jelikož základem pro dobrý rozvoj žáků s SVP, kteří mají přiděleného asistenta pedagoga je vzájemná spolupráce. Bez dobré spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem, nemůže efektivně fungovat vzdělávání žáka s SVP.

Předpokladem dobré spolupráce je i vzájemná komunikace. Pokud komunikace mezi asistentem pedagoga a žákem nefunguje, znamená to ve velké většině problém především ve vzájemné spolupráci. Se špatnou či nefunkční komunikací souvisí i další problémy v práci asistenta pedagoga se žákem, jako je např.: vztah mezi žákem a asistentem pedagoga nebo školní úspěšnost žáka v předmětech, kdy je přítomen asistent pedagoga.

6 Výzkumný problém

Motivací k tomuto výzkumu byla pro mě má osobní zkušenost a také pohled na asistenty pedagoga z pohledu pedagoga i samotných asistentů pedagoga. Jelikož z vlastní zkušenosti vím, že názory mezi pedagogy a samotnými asistenty pedagoga nejsou jednotné, rozhodla jsem se pro tento výzkum.

Domnívám se, že by toto výzkumné šetření mohlo přispět ke „zbourání mýtů“ o pozici asistenta pedagoga, také k většímu proniknutí do problematiky a více informovat nejen širokou veřejnost o tom, jak to probíhá v současnosti na základních školách.

Ač asistenti pedagoga jsou součástí školství již několik let, přesto se stále samotné školství, především někteří pedagogové a ředitelé základních škol, nedovedou s touto, v podstatě novou rolí, sžít a pochopit její důležitost ve významu vzdělávání žáků s SVP. Z tohoto důvodu pak vznikají velké rozdíly ve fungování asistentů pedagoga na základních školách.

V posledních letech je velmi často voláno po tzv. inkluzivním vzdělávání. Jeho potřeba v současnosti sílí, protože přibývá žáků, kteří potřebují specifický přístup ke vzdělávání. České školství má dlouhou dobu zažité některé přístupy ve vzdělávání. Jedním z nich je, že ve třídě působil jeden pedagog, který vedl výuku. Bohužel v moderním světě je potřeba, aby těch dospělých osob při vyučování bylo více, zejména v případech, kdy se jedná o žáky s SVP. Proto v dnešní době je role asistenta pedagoga nezastupitelná a nepostradatelná.

Jsem zastáncem toho názoru, že asistent pedagoga je v dnešním školství velmi potřebná pozice, a to nejen pro žáky s SVP, ale také pro samotné pedagogy, kterým pomohou při vyučovacím procesu právě s žákem s SVP. Asistent pedagoga není ve třídě pouze pro jednoho žáka, ale i pro ostatní spolužáky. A tohle je jeden z „mýtů“ rodičů, kteří si myslí, že asistent pedagoga je ve třídě pouze pro jejich dítě.

Výše zmíněné důvody mě přiměly k tomu, se touto problematikou zamyslet a více se o ni zajímat. Proto jsem se rozhodla pro výzkumné šetření, které by se touto problematikou zajímalo.

7 Výzkumné otázky

Výzkumné otázky velmi úzce souvisí s výzkumnými cíli. Na základě výzkumných cílů byly stanoveny následující výzkumné otázky, na které se budu snažit díky výzkumnému šetření odpovědět.

Ve výzkumném šetření si kladu následující otázky:

- 1) Jak vnímá pedagog roli asistenta pedagoga ve třídě?
- 2) S jakými žáky převážně pracují asistenti pedagoga na 1.st. ZŠ?
- 3) Kolik žáků má asistent pedagoga na starosti, tzv. přidělených?
- 4) Jaké problémy vnímají pedagogové při spolupráci s asistentem pedagoga?
- 5) Jaké problémy vnímají asistenti pedagoga při své práci?
- 6) K jakým činnostem nejčastěji využívá pedagog asistenta pedagoga?

K tomu, abych mohla splnit hlavní výzkumný cíl, jsem musela zvolit i výzkumné otázky. K hlavnímu výzkumnému cíli *Zjistit, jak probíhá samotná práce asistenta pedagoga ve třídách na 1.stupni ZŠ*, jsem zvolila tyto výzkumné otázky: *S jakými žáky převážně pracují asistenti pedagoga na 1.st. ZŠ? Kolik žáků má asistent pedagoga na starosti, tzv. přidělených? K jakým činnostem nejčastěji využívá pedagog asistenta pedagoga?* K těmto otázkám byly respondentům kladeny otázky ohledně fungování pozice asistenta pedagoga, náplni práce, ale i otázky ohledně žáků s SVP.

Ke druhému, zvolenému výzkumnému cíli *Zjistit, jaké je postavení asistenta pedagoga ve třídách na 1.stupni ZŠ*, byla zvolena výzkumná otázka: *Jak vnímá pedagog roli asistenta pedagoga ve třídě?* Zde byly respondentům pokládány otázky, které se týkali samotného postavení asistenta pedagoga ve třídě či třídách, kde pracuje.

Třetím výzkumným cílem je *Zjistit, jak probíhá spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem*. Aby bylo možné tento cíl splnit, zvolila jsem dvě výzkumné otázky, které se vážou k tomuto cíli, a to: *Jaké problémy vnímají pedagogové při spolupráci s asistentem pedagoga? Jaké problémy vnímají asistenti pedagoga při své práci?* U těchto výzkumných otázek byly otázky v dotaznících zaměřeny především na vzájemnou spolupráci mezi asistentem pedagog a samotným pedagogem.

8 Metodologie výzkumného šetření

Pro své výzkumné šetření jsem zvolila metodu dotazníkovou. Podstatou kvantitativního přístupu je dlouhodobé sbírání dat, ze kterých se po jejich nasbírání hledá určitá pravidelnost, která se tam vyskytuje. Kvantitativně založené výzkumné šetření definuje Chráska (2016, s. 11) jako „*záměrnou a systematickou činnost, při které se empirickými metodami zkoumají (ověřují, verifikují, testují) hypotézy o vztazích mezi pedagogickými jevy.*“ Výzkumné metody můžeme považovat za postup v práci, díky kterému dosáhneme zadaného cíle a výsledků.

Kvantitativní metoda výzkumu využívá všude tam, kde chceme nalézt určité souvislosti a vztahy mezi dvěma sledovanými jevy. V případě výzkumného šetření této diplomové práce se jedná o vztahy a souvislosti mezi asistenty pedagoga a samotnými pedagogy na základních školách.

Jak už bylo výše zmíněno, ke své diplomové práci jsem zvolila dotazníkovou metodu, která se řadí do specifických metod kvantitativního výzkumného šetření, který spadá i do pedagogického výzkumu.

Výhodou a zároveň nevýhodou této metody je její anonymita. Na jedné straně se jedná o tu výhodu, že respondent neuvádí žádné své osobní údaje, na druhou stranu jde o nevýhodu v tom směru, že respondent nemusí uvádět pravdivé údaje o sobě, ale pouze takové, jaké by chtěl.

Po sesbírání dat a získaných informací následuje jejich analýza. Analýzu má na starosti statistika, pomocí které lze zhotovit nejrůznější grafy, které ukazují výsledek sledovaného jevu. Za pomoci statistiky se snažíme shromáždit a co nejlépe popsat získaná data či informace. Díky analýze můžeme dosáhnout názorné a přehledné informace o sledovaných jevech. Na konec výzkumného šetření se stanovují závěry, ke kterým ve výzkumném šetření došlo.

9 Popis výzkumného vzorku

Výzkumné šetření proběhlo na deseti základních školách v Libereckém kraji s padesáti vyučujícími 1.stupně, z toho bylo 49 učitelek a pouze 1 učitel a asistenty pedagoga, kterých bylo celkem padesát z toho 48 asistentek pedagoga a 2 asistenti pedagoga, kteří pracují se žáky jen na 1.stupni ZŠ. Výběr respondentů se provedl na padesáti asistentech pedagoga a padesáti učitelích, kteří mají v rámci své třídy asistenta pedagoga.

Výzkumné šetření proběhlo za základních školách ve městech: Česká Lípa, Mimoň, Zákupy, Doksy a Nový Bor. Výzkumné šetření probíhalo v oblasti Českolipska, a to z toho důvodu, že z této oblasti pocházím. Podmínkou pro výběr škol bylo, aby na škole působil alespoň jeden asistent pedagoga.

Jelikož je Česká Lípa okresní město byl zde zvolen také nejvyšší počet škol, které byly zvolené do výzkumného šetření. V České Lípě bylo zvoleno celkem pět škol ze kterých dotazník vyplnilo třicet jedna asistentů pedagoga z celkového počtu třiceti dvou a dvacet pět pedagogů z prvního stupně, kteří mají ve své třídě asistenta pedagoga z celkového počtu šedesáti šesti rozeslaných dotazníků.

Ve městě Mimoň byly zvoleny dvě školy, ze kterých dotazník vyplnilo celkem šest asistentů pedagoga z celkového počtu sedm a jedenáct pedagogů z prvního stupně, kteří mají ve své třídě asistenta pedagoga z celkového počtu osmnácti rozeslaných dotazníků.

V Zákupích byla zvolena pouze jedna škola, jelikož zadané podmínce vyhovovala pouze jedna. Z této školy na dotazník odpověděli čtyři asistenti pedagoga z celkového počtu čtyř a pět pedagogů, kteří mají ve své třídě asistenta pedagoga z celkového počtu deseti rozeslaných dotazníků.

Ve městě Doksy byla zvolena jen jedna škola, a to proto, že se v tomto městě více základních škol nenachází. Z této základní školy na dotazník odpovědělo celkem čtyři asistenti pedagoga z celkového počtu čtyř a čtyři pedagogové, kteří mají ve své třídě asistenta pedagoga z celkového počtu deseti rozeslaných dotazníků.

I přes to, že se v Novém Boru nacházejí dvě základní školy, pro výzkumné šetření byla zvolena pouze jedna, jelikož jen na ní pracují i asistenti pedagoga. Z této

jedné základní školy na dotazník odpovědělo pět asistentů pedagoga z celkového počtu pěti a pět pedagogů, kteří mají ve své třídě asistenta pedagoga z celkového počtu jedenácti zaslaných dotazníků.

9.1 Asistenti pedagoga

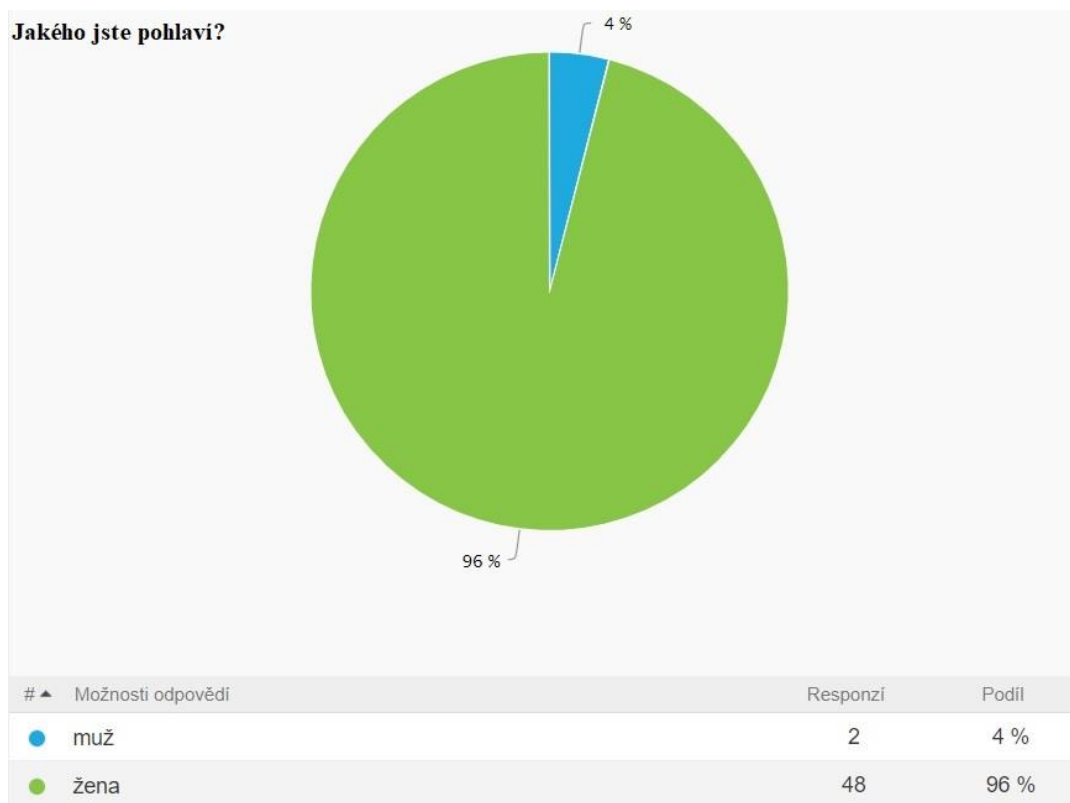
Pro charakteristiku asistentů pedagoga vycházím z dat, která jsem získala pomocí zjišťovacích otázek v dotazníku pro asistenty pedagoga. Dotazovaní asistenti pedagoga působili na různých školách ve městech: Česká Lípa, Mimoň, Zákupy, Doksy a Nový Bor v okrese Českolipsko. Informace a kontakty na asistenty pedagoga na škole jsem získávala prostřednictvím webových stránek jednotlivých škol. Pro výběr asistentů pedagoga byla stanovena podmínka, aby se nejednalo o osobního či školního asistenta. Jelikož bylo celkem rozesláno 52 dotazníků (tj.100 %) z čehož se vyplněných dotazníků vrátilo celkem 50, tak byla návratnost vyplněných dotazníků 96 %.

Tabulka č. 1 Návratnost dotazníků asistentů pedagoga

Město	Počet rozeslaných dotazníků	Počet vyplněných dotazníků
Česká Lípa	32	31
Mimoň	7	6
Zákupy	4	4
Doksy	4	4
Nový Bor	5	5
Celkem:	52	50

V dotaznících bylo i pět otázek zjišťovacích, díky kterým jsem získala charakteristiku o dotazovaných asistentech pedagoga, která je znázorněna na následujících grafech.

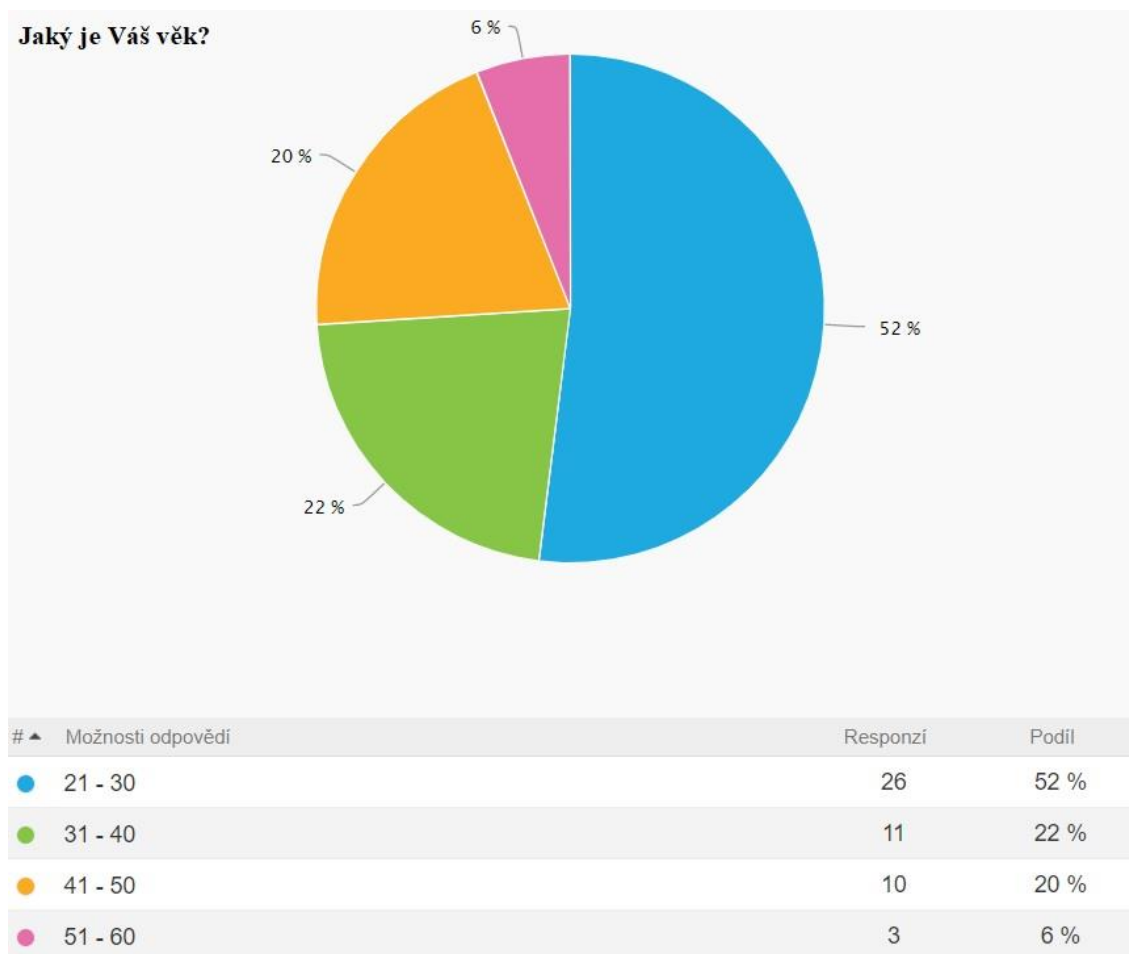
Graf č. 1 Pohlaví asistentů pedagoga

Z výše uvedeného grafu č. 1 vyplývá, že nejvyšší počet dotazovaných asistentů pedagoga bylo pohlaví ženského, a to v podílu 96 %, což odpovídá celkovému počtu 48 asistentů pedagoga. V dotazníkovém šetření byli zastoupeni i muži, sice v menšině, ale přesto se šetření zúčastnili 2 muži, jako asistenti pedagoga v podílu 4 %.

Vzhledem k dané profesi se dalo očekávat, že respondentů v oblasti asistentů pedagoga budou více ženy než muži. Nicméně zastoupením mužů bylo příjemným překvapením, že i v dnešní době někteří muži zvolí tuto profesi.

Graf č. 2 Věk asistentů pedagoga

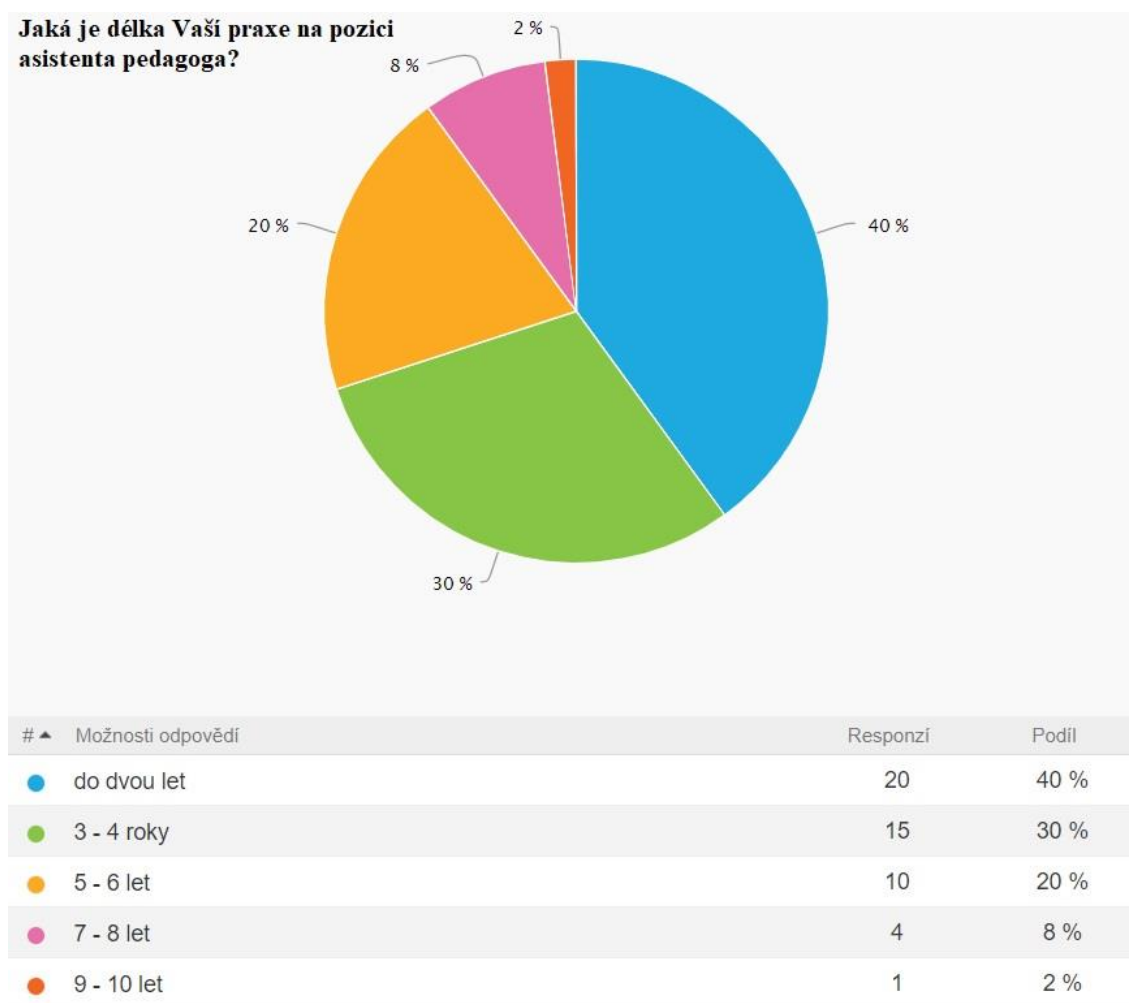

Podle grafu č. 2 lze zjistit, že nejčastější odpovědí dotazovaných asistentů pedagoga na otázku jejich věku odpovídali, že jsou ve věkovém rozmezí 21 – 30 let, a to až 52 % takto odpovědělo, což odpovídá počtu 26 respondentů.

Druhou početnější věkovou skupinou, která se zúčastnila dotazníkového šetření bylo věkové rozmezí 31 – 40 let, takto odpovědělo 11 respondentů, což odpovídá 22 %. Ve věkovém rozmezí 41 – 50 let odpovědělo 10 respondentů, což odpovídá 20 %.

Z dotazovaných asistentů pedagoga odpověděli pouze 3, že jsou ve věkovém rozmezí 51 – 60 let, což odpovídá 6 %.

Graf č. 3 Délka praxe na pozici asistenta pedagoga

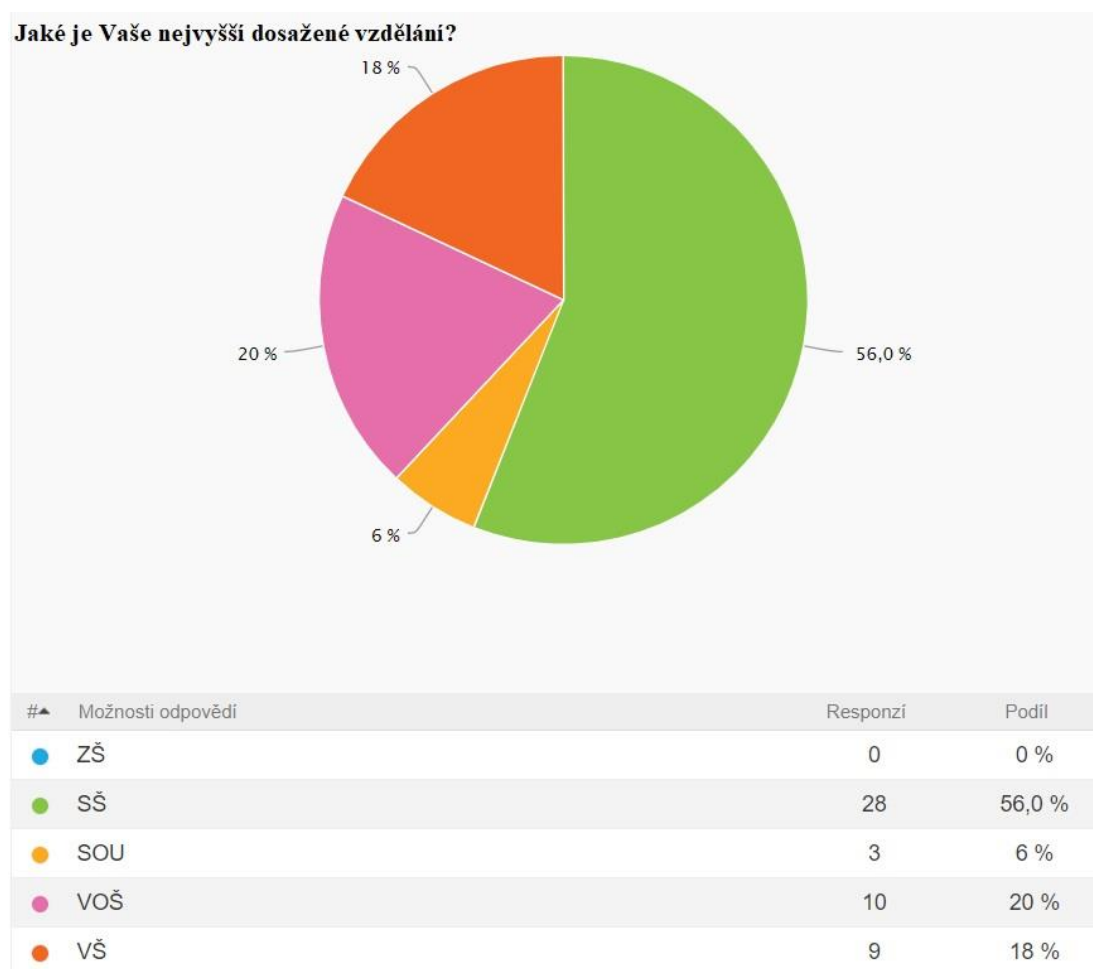

Graf č. 3 zodpovídá četnost odpovědí na otázku týkající se délky praxe dotazovaných asistentů pedagoga. Z uvedeného grafu č. 3 vyplívá, že asistenti pedagoga působí na této pozici nejčastěji v rozmezí do dvou let, a to až 40 % dotazovaných asistentů pedagoga, což odpovídá celkovému počtu 20 respondentům.

Celých 30 % asistentů pedagoga odpovědělo, že jejich praxe trvá v rozmezí 3 – 4 let, takto odpovědělo celkem 15 respondentů. Délku praxe v rozmezí 5 – 6 let odpovědělo 10 respondentů, což odpovídá 20 %.

V menším zastoupení tu bylo rozmezí praxe 7 – 8 let, ale i 9 – 10 let, přičemž rozmezí 7 – 8 let praxe odpověděli 4 respondenti, což odpovídá 8 % a rozmezí 9 – 10 let praxe odpověděl pouze 1 respondent, což odpovídá 2 %.

Graf č. 4 Nejvyšší dosažené vzdělání asistentů pedagoga

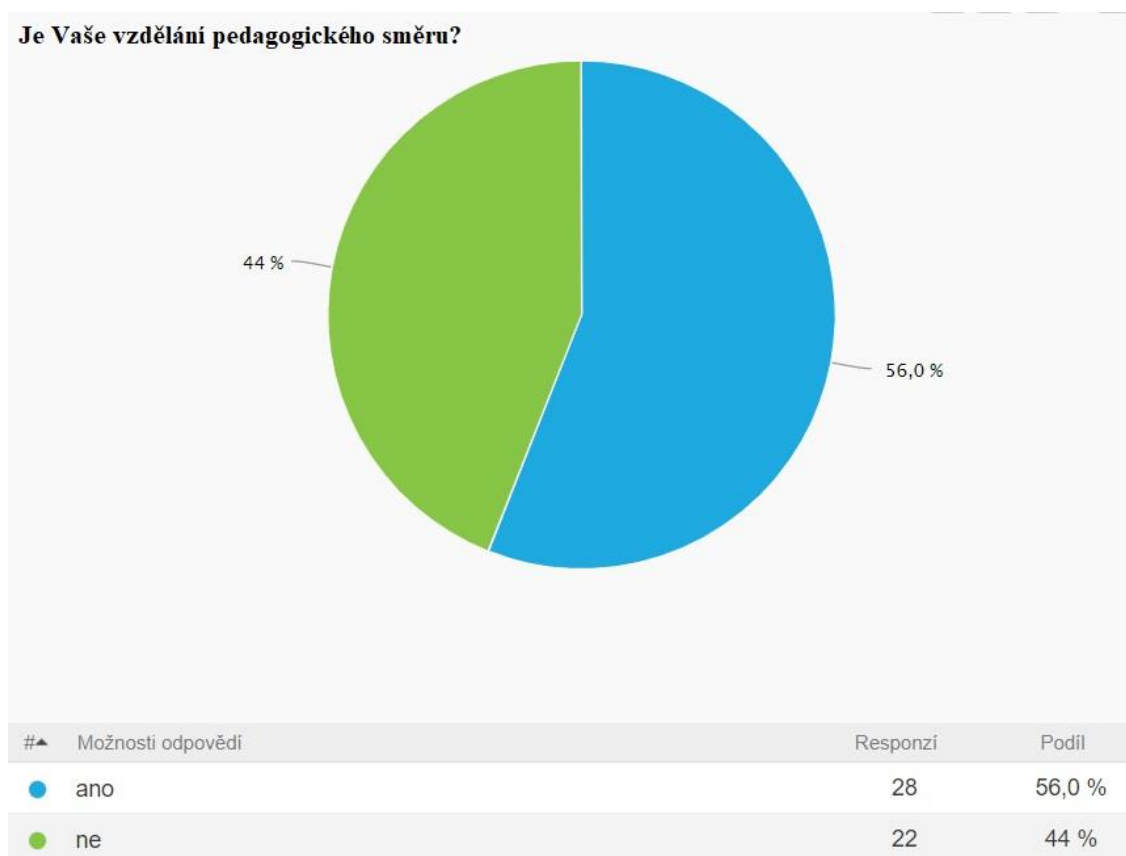

Graf č. 4 zobrazoval otázku týkající se nejvyššího dosaženého vzdělání u asistentů pedagoga. Z grafu č. 4 lze pozorovat, že největší zastoupení mělo středoškolské vzdělání, a to v zastoupení 56 %, což odpovídá 28 respondentům na pozici asistenta pedagoga.

Druhé, nejvíce zastoupené vzdělání asistentů pedagoga bylo v oblasti vyššího odborného vzdělání, a to v podílu 20 %, což odpovídá celkovému počtu 10 dotazovaných respondentů. O něco méně bylo zastoupené vysokoškolské vzdělání, a to v 18 %, což odpovídá celkovému počtu 9 respondentů.

V nejméně zastoupeném vzdělání je střední odborné učiliště, a to v 6 % v celkovém počtu 3 respondentů. Žádný z dotazovaných asistentů pedagoga neuvedl, že by jeho nejvyšším dosaženým vzděláním bylo základní.

Graf č. 5 Vzdělání pedagogického směru asistentů pedagoga

Graf č. 5 ukazuje výsledek otázky, která se týká informace, zda vzdělání asistentů pedagoga je pedagogického směru. Výsledek mě osobně hodně překvapil, jelikož jsem se domnívala, že mnoho asistentů pedagoga nemá pedagogické vzdělání.

Z grafu č. 5 vyplívá, že 56 % dotazovaných asistentů pedagoga má vzdělání pedagogického směru, což odpovídá celkovému počtu 28 respondentům. A 44 % dotazovaných asistentů pedagoga nemají vzdělání, které je pedagogického směru, což odpovídá celkovému počtu 22 respondentům.

9.2 Pedagogové

Pedagogové působili na stejných školách a ve stejných městech jako asistenti pedagoga. Pro získání základních údajů jsem použila zjišťovací otázky v dotazníku. Dotazníky byly rozesílány na e-maily samotných pedagogů, které jsem získala na webových stránkách školy. V některých případech pedagogové neměli doposud zkušenosti s asistentem pedagoga ve třídě, proto dotazník nevyplnili. Stanovenou

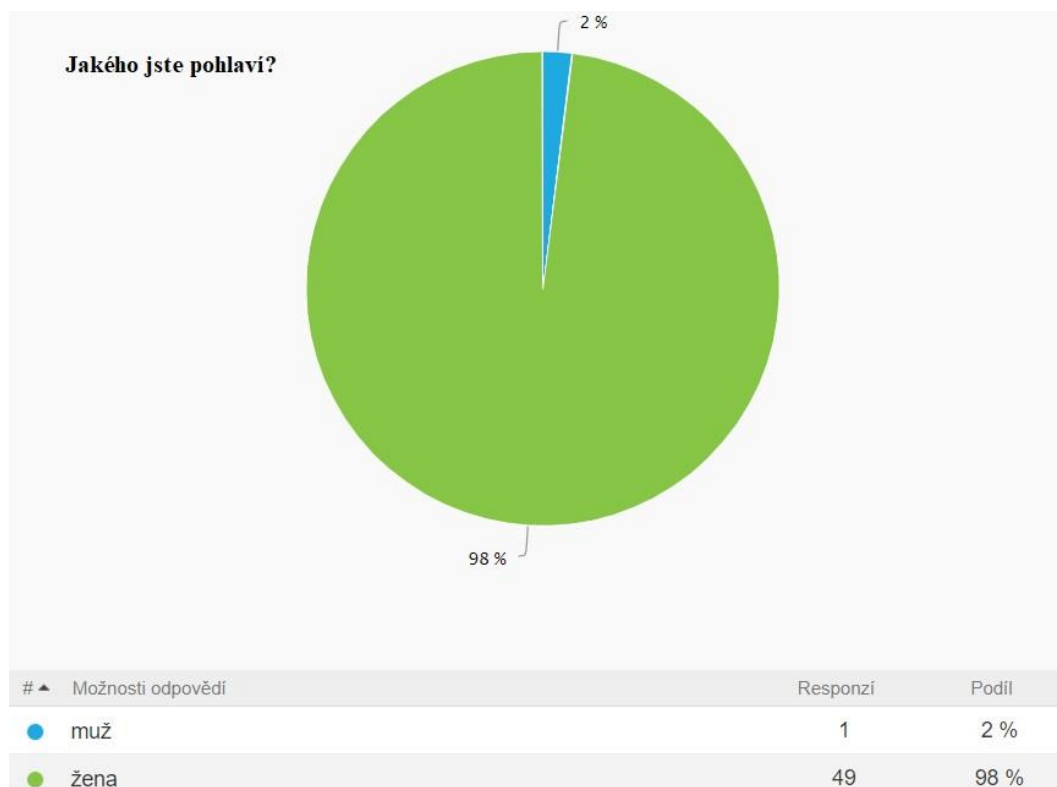
podmínkou pro výběr pedagogů byla pouze ta, že ve své třídě mají či měli asistenta pedagoga a mají s touto pozicí zkušenosti. Celkem bylo rozesláno 115 dotazníků (tj.100 %) z čehož se vyplněných dotazníků vrátilo 50, tudíž návratnost vyplněných dotazníků byla 43 %.

Tabulka č. 2 Návratnost dotazníků pedagogů

Město	Počet rozeslaných dotazníků	Počet vyplněných dotazníků
Česká Lípa	66	25
Mimoň	18	11
Zákupy	10	5
Doksy	10	4
Nový Bor	11	5
Celkem:	115	50

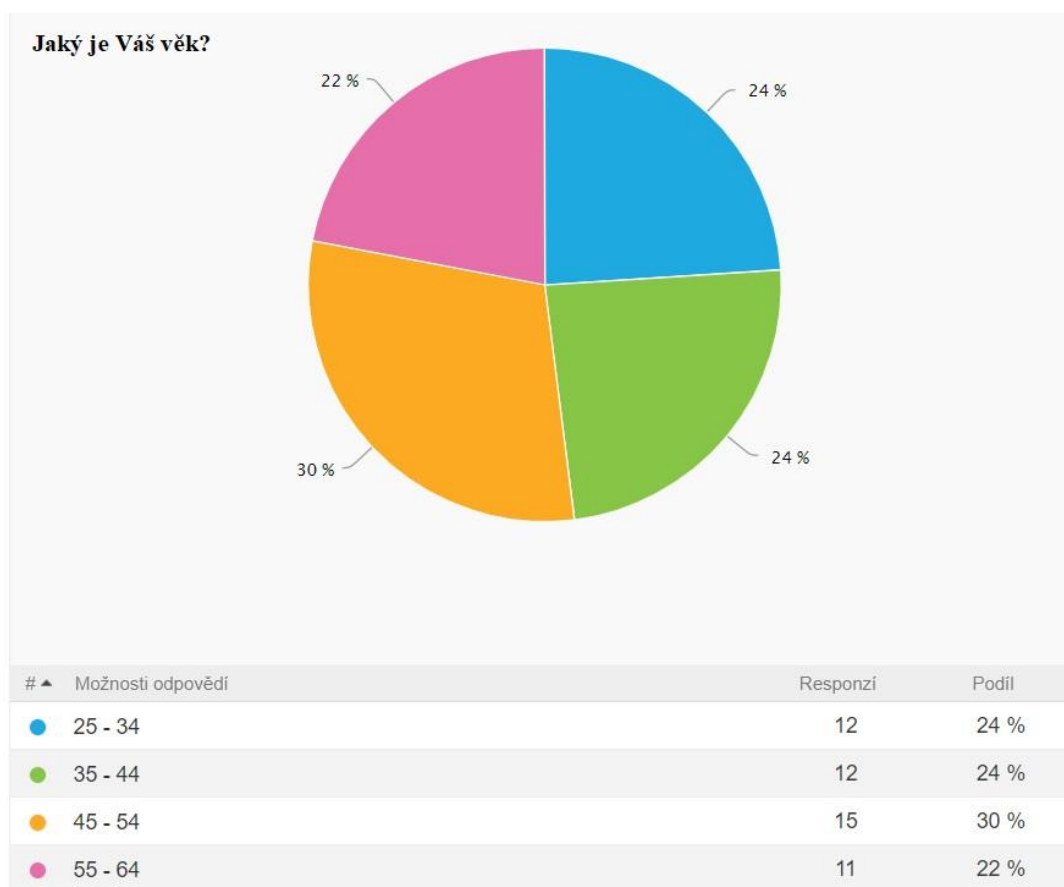
Za pomoci zjišťovacích otázek v dotazníkovém šetření vyšla najevo následující charakteristika pedagogů, kteří se zúčastnili výzkumného šetření.

Graf č. 6 Pohlaví dotazovaných pedagogů

Graf č. 6 zobrazuje otázku jakého jsou respondenti pohlaví. Z grafu č. 6 vyplývá, že 98 % dotazovaných pedagogů byly ženy, což odpovídá 49 respondentům a pouze 2 % z dotazovaných pedagogů byli muži, což odpovídá 1 respondentovi. Vzhledem k tomu, že v dnešní době jsou zastoupeni více ženy, jako učitelky na prvním stupni základních škol, není to překvapující výsledek.

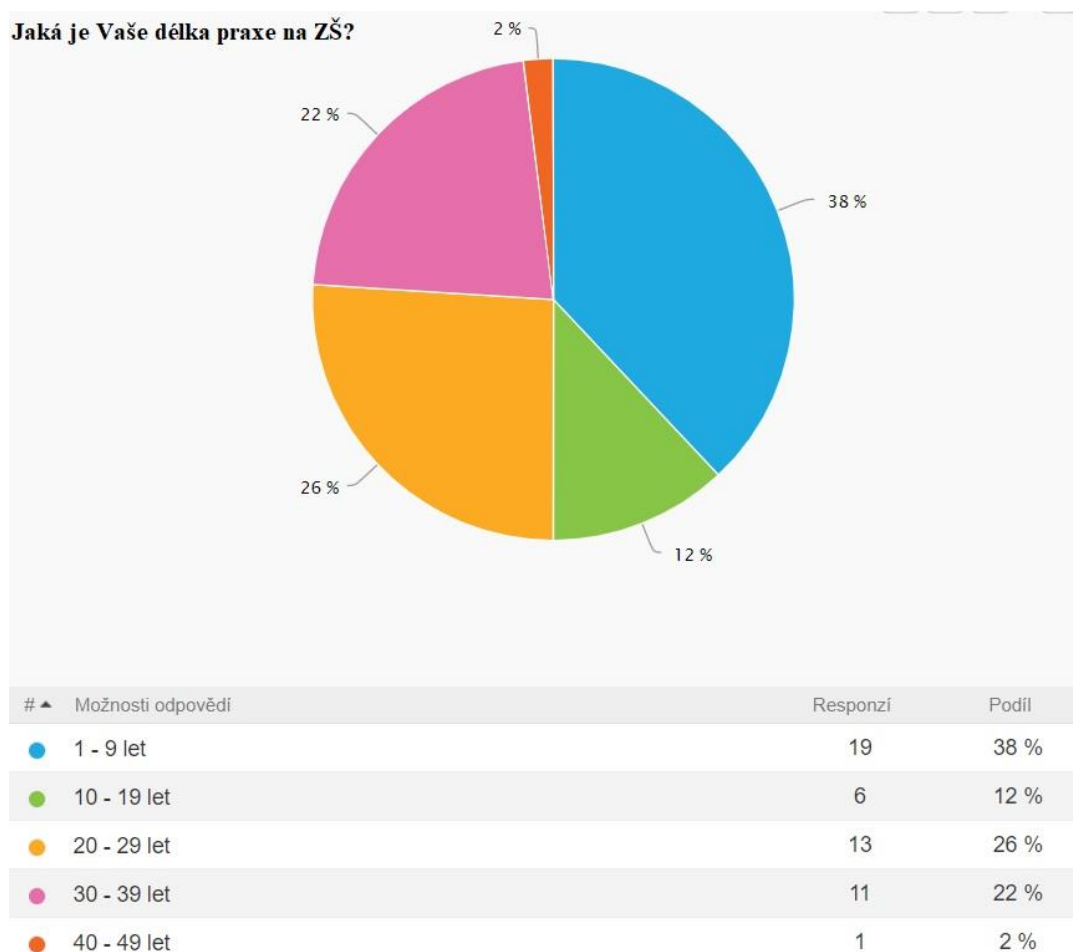
Graf č. 7 Věk pedagogů

Graf č. 7 zobrazuje otázku, jakého věku jsou respondenti. Z grafu č. 7 vyplývá, že největší zástup dotazovaných pedagogů bylo 30 % ve věkovém rozmezí 45 – 54 let, a to odpovídá celkovému počtu 15 respondentům.

Celkem 24 % dotazovaných pedagogů bylo ve věku 25 – 34 let, což odpovídá 12 respondentům. Ve věku 35 – 44 let bylo taktéž 24 % dotazovaných pedagogů, což je celkem 12 respondentů. Nejméně zastoupené bylo věkové rozmezí 55 – 64 let bylo celkem 22 %, což odpovídá celkovému počtu 11 respondentům.

Graf č. 8 Délka praxe pedagogů na ZŠ

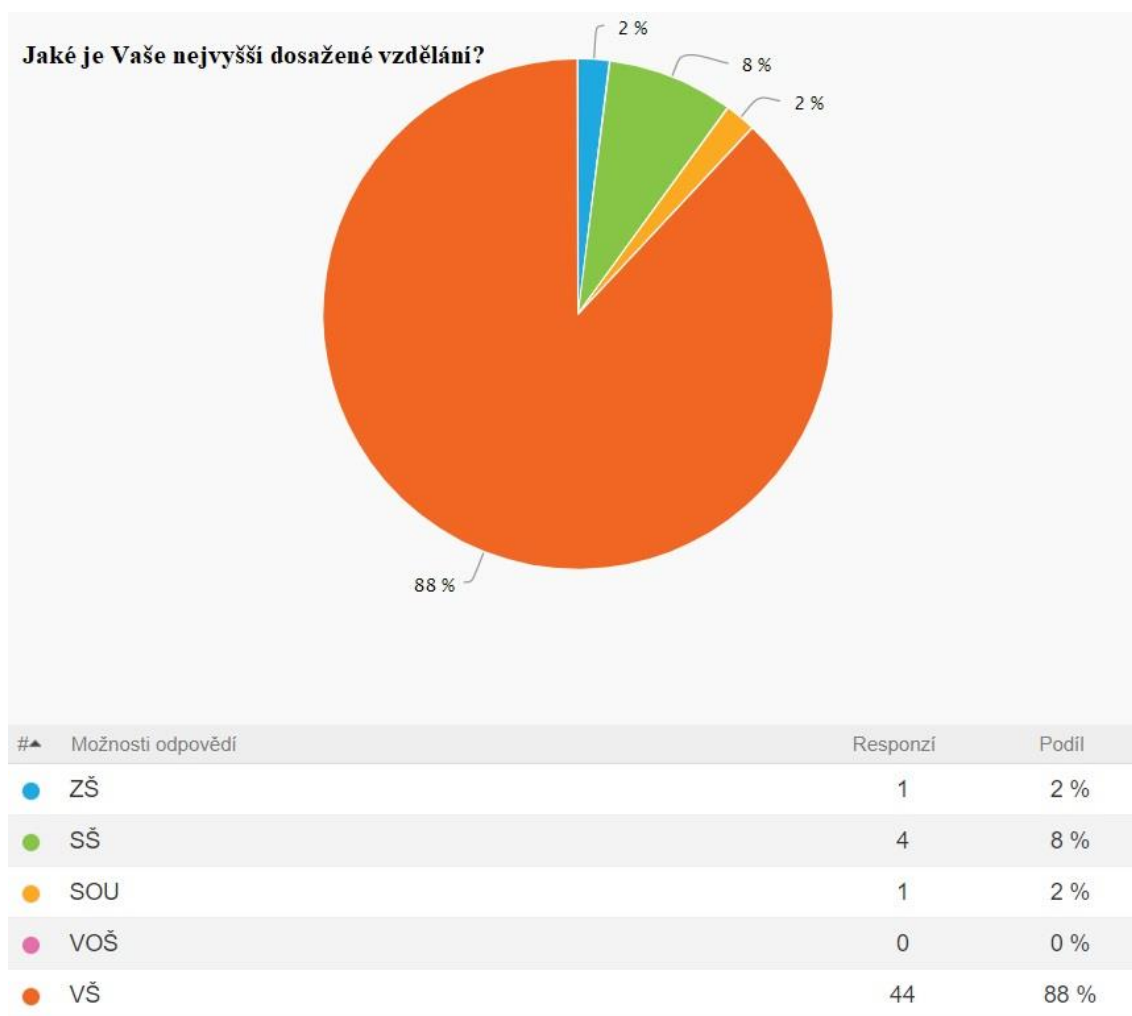

Graf č. 8 zobrazuje otázku, jaká je délka praxe dotazovaných pedagogů na základní škole. Z grafu č. 8 vyplívá, že největší zastoupení měla délka praxe 1 – 9 let a to 38 %, což je v celkovém počtu 19 respondentů.

Jako druhé největší zastoupení měla délka praxe 20 – 29 let, která odpovídá 26 % v celkovém počtu 13 respondentů. V podílu 22 % byla zastoupena délka praxe v rozmezí 30 – 39 let, a to v celkovém počtu 11 respondentů.

Mezi nejméně zastoupené délky praxe bylo rozmezí 10 – 19 let a 40 – 49 let, přičemž rozmezí 10 – 19 let je zastoupeno v 12 %, to je celkem 6 respondentů a rozmezí 40 – 49 let praxe je zastoupeno pouze ve 2 %, což odpovídá pouze 1 respondentovi.

Graf č. 9 Nejvyšší dosažené vzdělání pedagogů

Graf č. 9 reflektuje otázku, která se týkala nejvyššího dosaženého vzdělání dotazovaných pedagogů. Z grafu č. 9 vyplívá, že nejvíce respondentů má jako nejvyšší dosažené vzdělání vysokoškolské, a to v podílu 88 %, což odpovídá celkovému počtu 44 respondentům.

V podílu 8 % bylo zastoupené středoškolské vzdělání v celkovém počtu 4 respondentů. V minimálním zastoupení 1 respondenta, zde bylo základní vzdělání a vzdělání na středním odborném učilišti. Naopak nikdo z dotazovaných respondentů neměl vyšší odborné vzdělání.

10 Analýza a interpretace výsledků výzkumného šetření

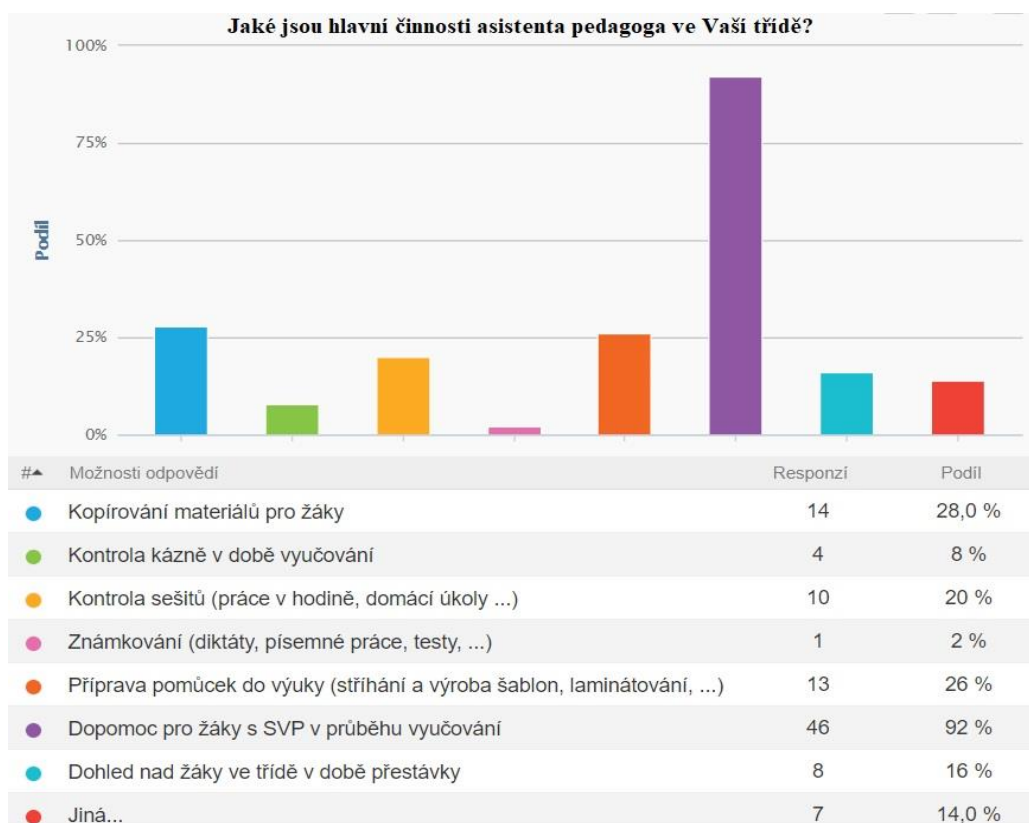
Dotazovanými respondenty byli vyučující a asistenti pedagoga v Libereckém kraji. Respondenti působili na různě velkých školách v pěti městech Českolipského okresu. Výzkumného šetření se z řad pedagogů zúčastnilo 49 žen v podílu 98 % a 1 muž v podílu 2 %. Z řad asistentů pedagoga se výzkumného šetření zúčastnilo 48 žen v podílu 96 % a 2 muži v podílu 4 %.

Šetření bylo rozděleno na dvě skupiny. První skupinou byli pedagogové a druhou asistenti pedagoga. Každá skupina byla analyzována samostatně. Pro zobrazení získaných dat a informací jsem se rozhodla pro grafické znázornění, kde jsou data a informace přehledně zobrazena.

10.1 Interpretace výsledků pedagogů na základní škole

Celkové výsledky, které vzešly z dotazníkového šetření u pedagogů ze základní školy, jsou zobrazeny na následujících grafech.

Graf č. 10 Hlavní činnost asistentů pedagoga z pohledu pedagogů

Graf č. 10 reflektuje otázku jaké jsou hlavní činnosti asistenta pedagoga ve třídě z pohledu pedagoga na základní škole. U této otázky měli respondenti možnost více odpovědí. Z grafu č. 10 naprosto jasně vyplývá, že hlavní činností asistentů pedagoga z pohledu pedagoga je dopomoc pro žáky s SVP v průběhu vyučování, a to v podílu 92 %, což odpovídá celkovému počtu 46 odpovědí.

Jako druhou nejčastější činností asistenta pedagoga ve třídě je kopírování materiálů pro žáky, a to v podílu 28 %, což odpovídá celkovému počtu 14 odpovědí. Třetí nejčastější odpovědí je zastoupena činnost příprava pomůcek do výuky, která je zastoupena v podílu 26 %, což odpovídá celkem 13 odpovědím. V podílu 20 % byla zastoupena jako hlavní činnost asistenta pedagoga kontrola sešitů (domácí úkoly, práce v hodině atd.). Tento podíl odpovídá 10 odpovědím.

Dohled nad žáky ve třídě v době přestávek jako hlavní činnost označili respondenti v celkovém počtu 8 odpovědí, což odpovídá podílu 16 %. V podílu 14 % je celkem 7 odpovědí označeno jako jiná, kde mohli respondenti vypsát jakou jinou činnost, než z výše zmiňovaných vykonávají. V této možnosti se většinou nevyskytovala žádná odpověď, i přes možnost vlastního doplnění odpovědi.

V naprostém minimálním podílu 8 % a 2 % jsou zastoupeny činnosti jako kontrola kázně v době vyučování a známkování, přičemž v podílu 8 % je zastoupena činnost kontrola kázně v době vyučování v počtu 4 odpovědí a činnost známkování je v podílu 2 %, což odpovídalo pouze 1 odpovědi.

Tabulka č. 3 Přítomnost asistentů pedagoga u žáků s SVP v jednotlivých hodinách

Předmět	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Český jazyk a literatura	48	96 %
Matematika	44	88 %
Anglický jazyk	40	80 %
Přírodověda	31	62 %
Vlastivěda	25	50 %
Prvouka	23	46 %
Tělesná výchova	12	24 %
Výtvarná výchova	10	20 %
Pracovní výchova	8	16 %

Hudební výchova	3	6 %
Informatika	1	2 %

Vzhledem k tomu, že další otázka v dotazníkú byla otevřená, tak jsem z výsledků vytvořila tabulku č. 3, která zobrazuje přítomnost asistentů pedagoga u žáků v jednotlivých předmětech z pohledu pedagoga. Předměty jsou seřazeny od nejčetnějšího po nejméně četný.

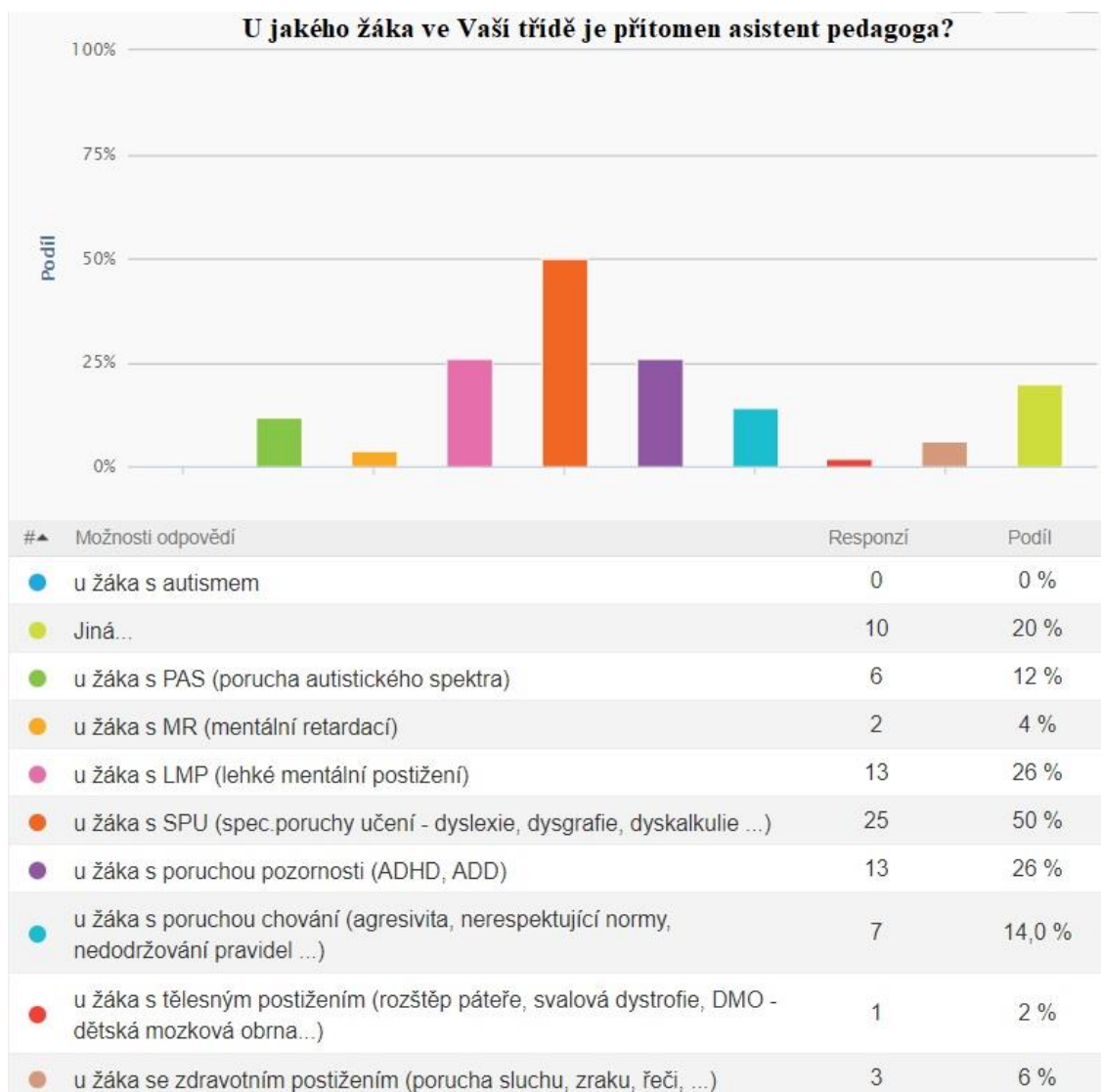
Z tabulky č. 3 vyplívá, že nejčastěji mají pedagogové ve své třídě asistenta pedagoga u předmětu český jazyk a literatura, a to v podílu 96 %, což odpovídá 48 respondentům. Jako druhý předmět, u kterého mají pedagogové k dispozici asistenta pedagoga je matematika v podílu 88 %, což odpovídá 44 respondentům.

U předmětu anglický jazyk má 40 pedagogů k dispozici asistenta pedagoga v podílu 80 %. V podílu 62 % mají pedagogové k dispozici asistenta pedagoga při hodině přírodovědy, a to v celkovém počtu 31 respondentů.

Dále z tabulky č. 3 vyplívá, že v podílu 50 % asistují asistenti pedagoga v hodinách vlastivědy, což odpovídá celkovému počtu 25 respondentům. V podílu 46 % je zastoupen předmět prvouka, což odpovídá 23 respondentům. Při tělesné výchově má při svých hodinách asistenta pedagoga 12 pedagogů, což odpovídá podílu 24 %. U výtvarné výchovy má 10 pedagogů přítomného asistenta pedagoga, což odpovídá podílu 20 %.

Z dotazovaných respondentů 8 odpovědělo, že mají k dispozici asistenta pedagoga v hodinách pracovní výchovy a to v podílu 16 %. Hudební výchova je zastoupena v podílu 6 %, což odpovídá 3 respondentům a pouze v jednom případě je přítomen asistent pedagoga v hodině informatiky, a to v podílu 2 %.

Graf č. 11 S jakými žáky s SVP pracují asistenti pedagoga nejčastěji

Výše uvedený graf č. 11 zobrazuje otázku týkající se žáků s SVP, se kterými asistenti pedagoga pracují nejčastěji. Jelikož každý pedagog může mít ve třídě více žáků s různými SVP, byla z tohoto důvodu zvolena otázka s více možnostmi odpovědí.

Z grafu č. 11 vyplívá, že nejvíce asistentů pedagoga pracuje se žáky, kteří mají specifické poruchy učení jako je dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie atd., a to v podílu 50 %, což odpovídá 25 respondentům. S žáky, kteří mají lehké mentální postižení a s žáky s poruchou pozornosti, jako je ADHD či ADD, je podíl u obou možností totožný, a to 26 %, což v obou případech odpovídá 13 respondentům.

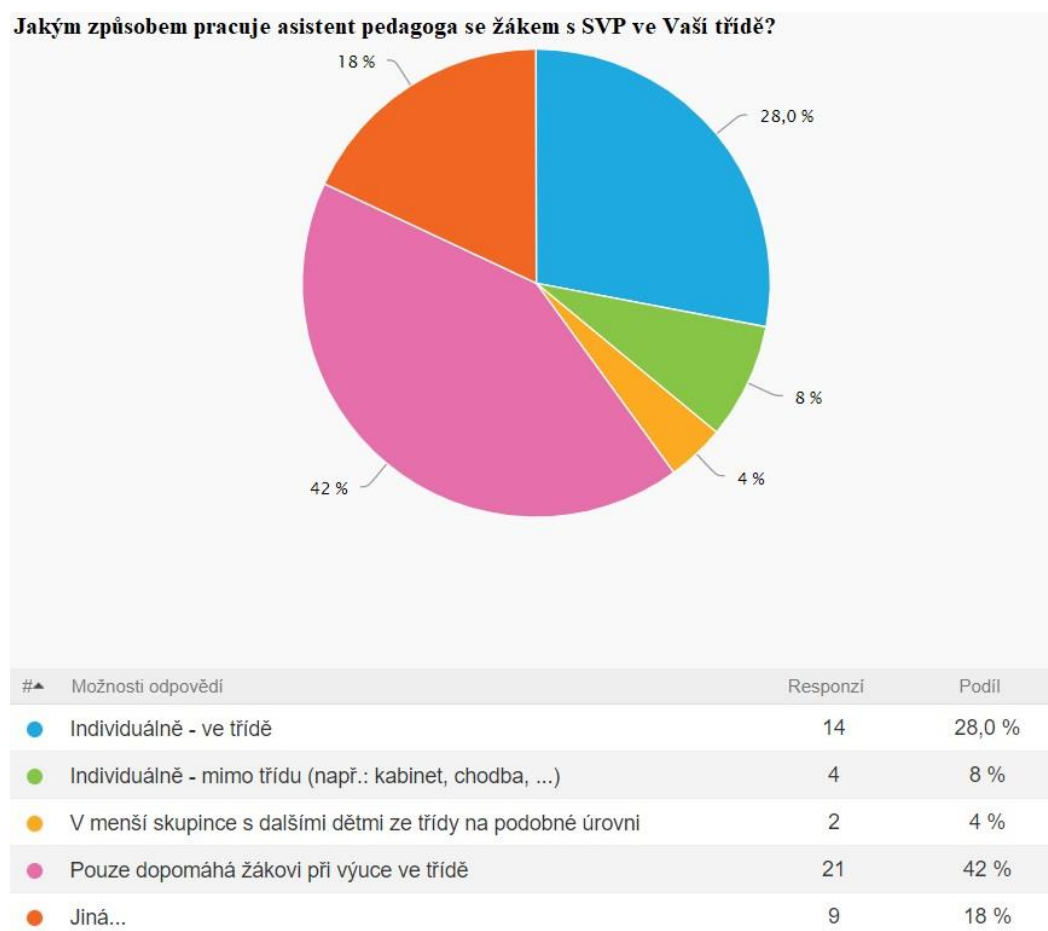
U možnosti jiná je podíl 20 %, zde respondenti mohli vepsat svou vlastní odpověď, která ve všech případech odpovídala odpovědi, že asistenti pedagoga pracují s žákem ze odlišným mateřským jazykem. Podíl 20 % odpovídá počtu 10 respondentům.

Počet 7 pedagogů odpovědělo, že u nich ve třídě pracují asistenti pedagoga s žákem s poruchou chování, jako je například agresivita či žák, který nerespektuje zadané normy, což odpovídá podílu 14 %. V podílu 12 %, co odpovídá počtu 6 respondentům, odpovědělo, že u nich ve třídě pracuje asistent pedagoga s žákem, který má poruchy autistického spektra.

V podílu 6 % dotazovaných respondentů odpovědělo, že u nich ve třídě pracuje asistent pedagog a s žákem, který má nějaké zdravotní postižení, jako je např.: porucha zraku, sluchu či řeči. Podíl 6% odpovídá počtu 3 respondentům.

Ve velmi malé míře respondenti odpověděli, že u nich ve třídě mají žáka s mentální retardací, u kterého je přítomen asistent pedagoga, a to v podílu 4 %, což odpovídá pouze 2 respondentům. Pouze v jednom případě odpověděl respondent, že u něho ve třídě pracuje asistent pedagoga s žákem s tělesným postižením, a to odpovídá podílu 2 %.

Graf č. 12 Způsob práce asistenta pedagoga se žákem s SVP ve Vaší třídě

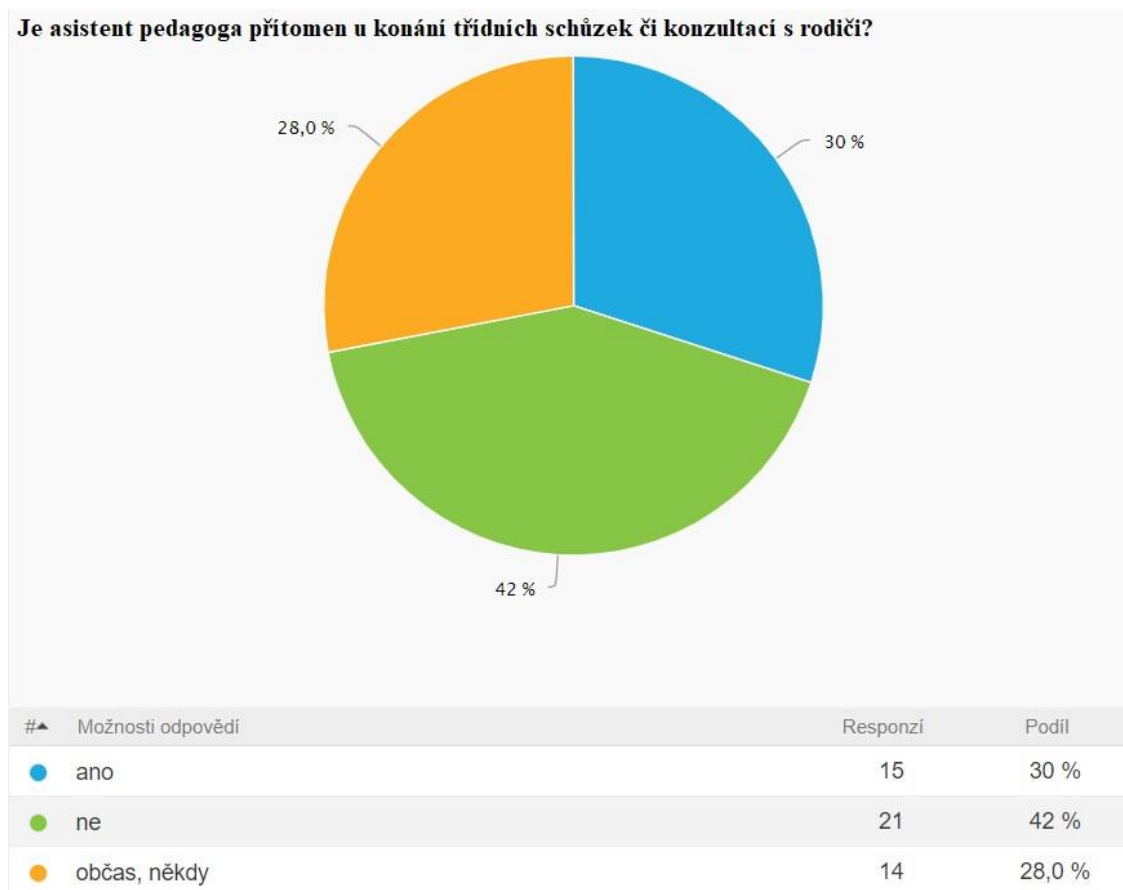

Graf č. 12 zobrazuje způsob, jakým asistenti pedagoga pracují s žáky při vyučování z pohledu pedagoga. Jak lze z grafu č. 12 vyčíst, nejvíce respondentů odpovědělo, že u nich ve třídě asistent pedagoga pouze dopomáhá žákovi při výuce ve třídě, a to v podílu 42 % což odpovídá 21 respondentům.

Jako druhým nejčastějším způsobem práce asistenta pedagoga se žákem odpovědělo 14 respondentů, že u nich pracují asistenti pedagoga individuálně ve třídě, a to v podílu 28 %. Třetí nejčastější odpovědí byla možnost jiná s počtem odpovědí 9 respondentů, což odpovídá podílu 18 %. U této možnosti mohli respondenti napsat svou vlastní odpověď. Ve větší míře se zde objevovala odpověď, že u nich asistenti pedagoga pracují s žákem kombinovaně, a to jak individuálně ve třídě, tak i mimo třídu.

V minimálním zastoupení tu byl způsob práce asistenta pedagoga se žákem individuálně mimo třídu. Takto odpověděli pouze 4 respondenti, což odpovídá podílu 8 %. Nejméně používaným způsobem práce asistenta pedagoga se žákem s SVP byla odpověď, že pracují v menší skupince ve třídě s dalšími dětmi na podobné úrovni.

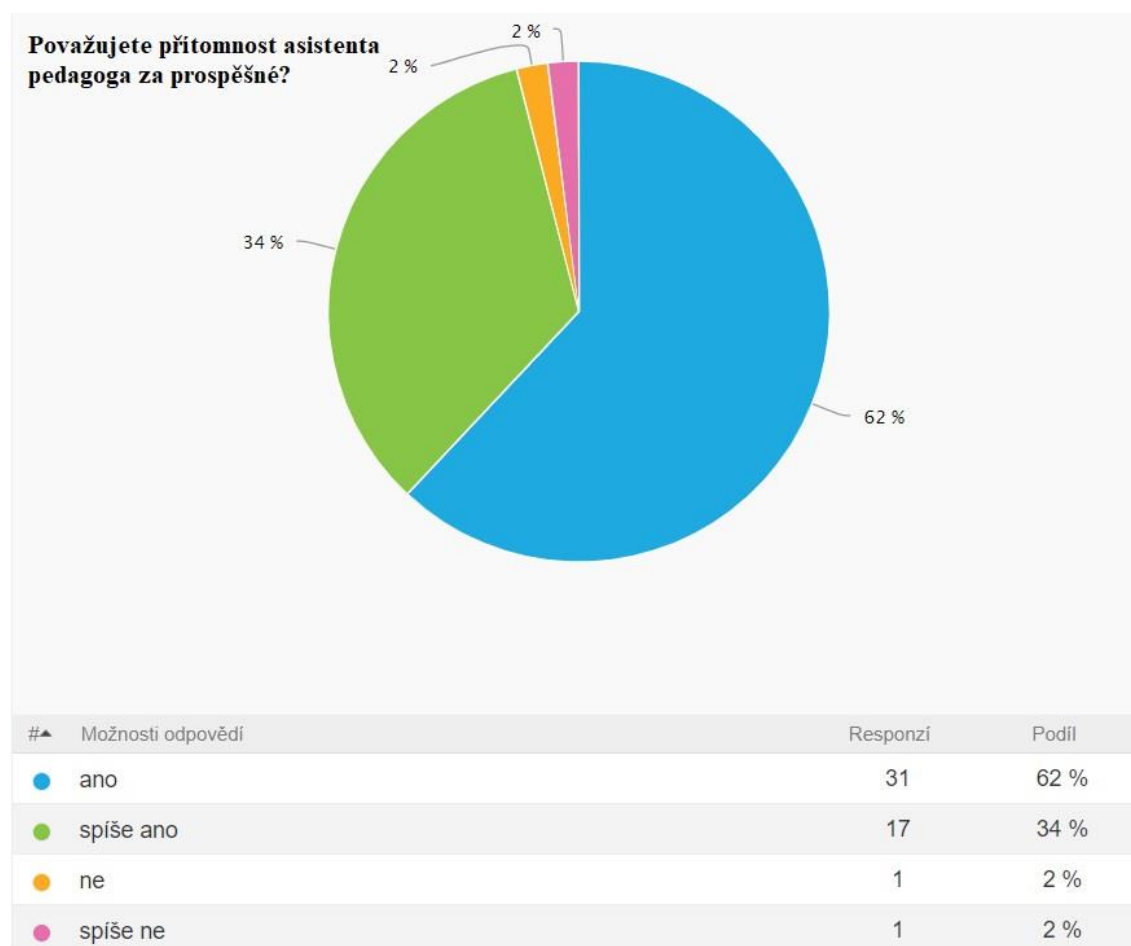
Graf č. 13 Přítomnost asistenta pedagoga na třídních schůzkách či konzultacích s rodiči

Otázku týkající se účasti asistentů pedagoga na třídních schůzkách či konzultacích s rodiči, zobrazuje graf. č. 13. Z tohoto grafu č. 13 vyplívá, že u 42 % dotazovaných respondentů se asistent pedagoga společně s pedagogem neúčastní třídních schůzek či konzultací, což odpovídá počtu 21 respondentům.

V podílu 30 % odpovědělo 15 respondentů, že u nich se asistent pedagoga společně s pedagogem účastní třídních schůzek či konzultací s rodiči žáků. Podobně stejné procento respondentů odpovědělo, že třídních schůzek či konzultací se účastní pouze někdy, a to v podílu 28 %, což odpovídá 14 respondentům.

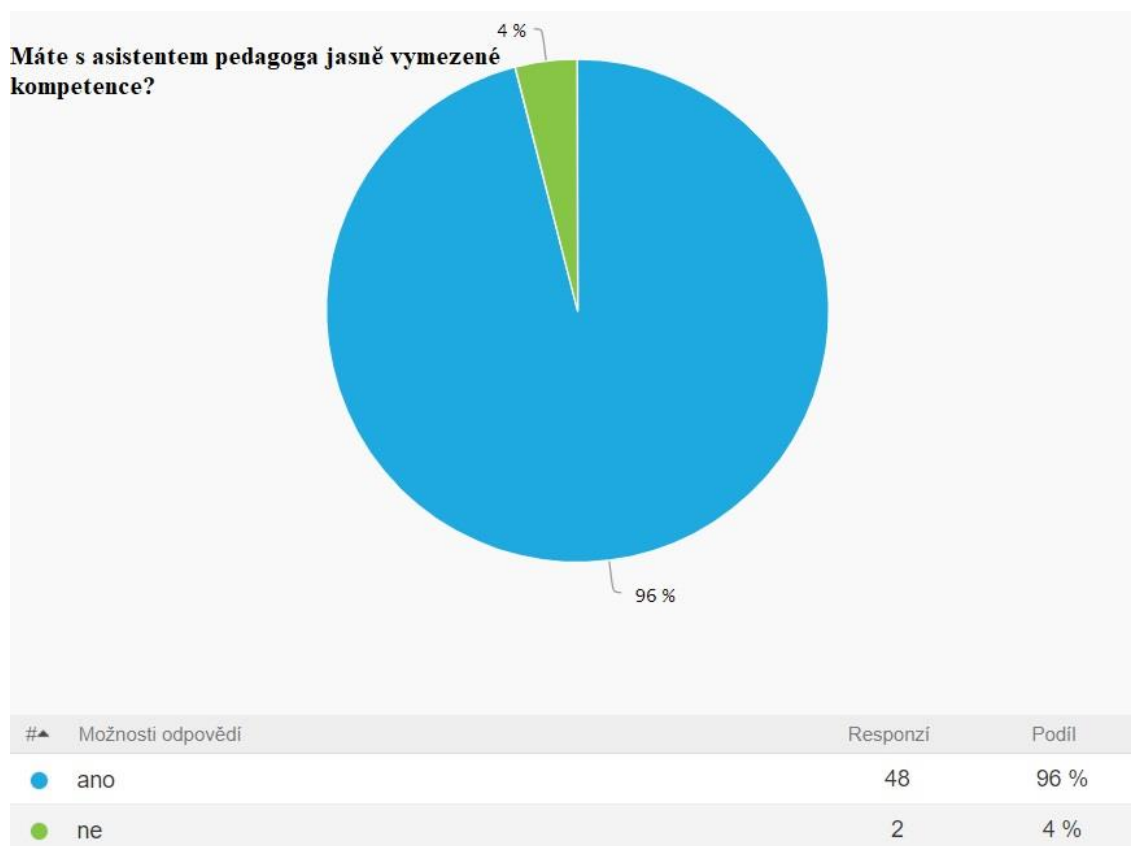
Graf č. 14 Prospěšnost asistenta pedagoga ve třídě z pohledu pedagoga

Zda pedagog považuje přítomnost asistenta pedagoga ve třídě za prospěšné, je zobrazeno v grafu č. 14. Z grafu č. 14 vyplívá, že 62 % z dotazovaných respondentů to za prospěšné považuje, což odpovídá počtu 31 respondentům. Odpověď spíše ano, zvolilo 17 respondentů, což odpovídá podílu 34 %.

Naopak za neprospěšné či spíše neprospěšné považuje přítomnost asistenta pedagoga ve své třídě pouze 1 dotazovaný respondent, a to v podílu 2 % u obou odpovědí.

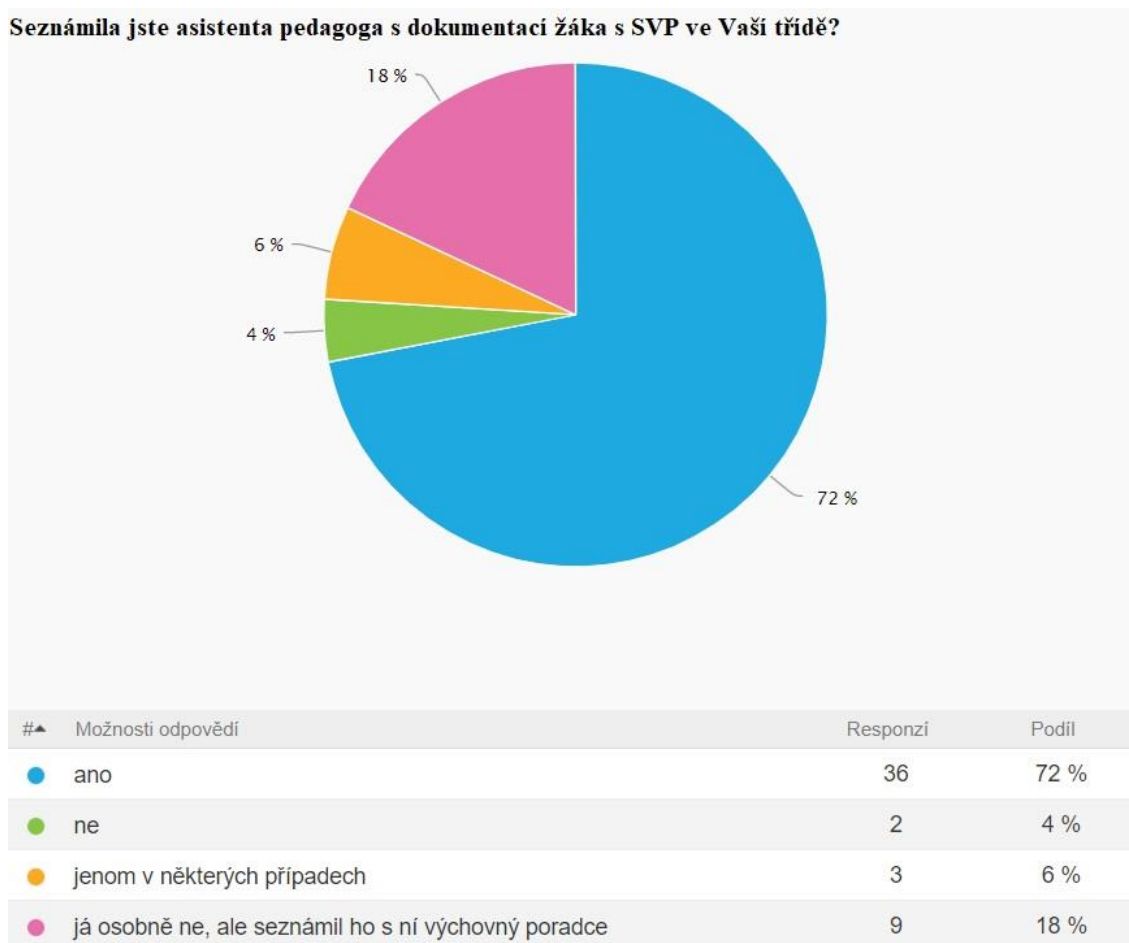
Graf č. 15 Vymezení kompetencí asistenta pedagoga a pedagoga

Graf č. 15 reflektuje otázku týkající se kompetencí mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Především zobrazuje to, zda dané kompetence mají tyto dvě pozice mezi sebou jasně vymezené.

Naprostá většina odpověděla, že jasně vymezené kompetence mezi sebou mají, a to v podílu 96 %, což odpovídá 48 respondentům. Naopak pouze ve 2 případech byla odpověď záporná, tudíž, že mezi sebou jasně vymezené kompetence nemají, a to v podílu 4 %.

Graf č. 16 Seznámení asistenta pedagoga s dokumentací

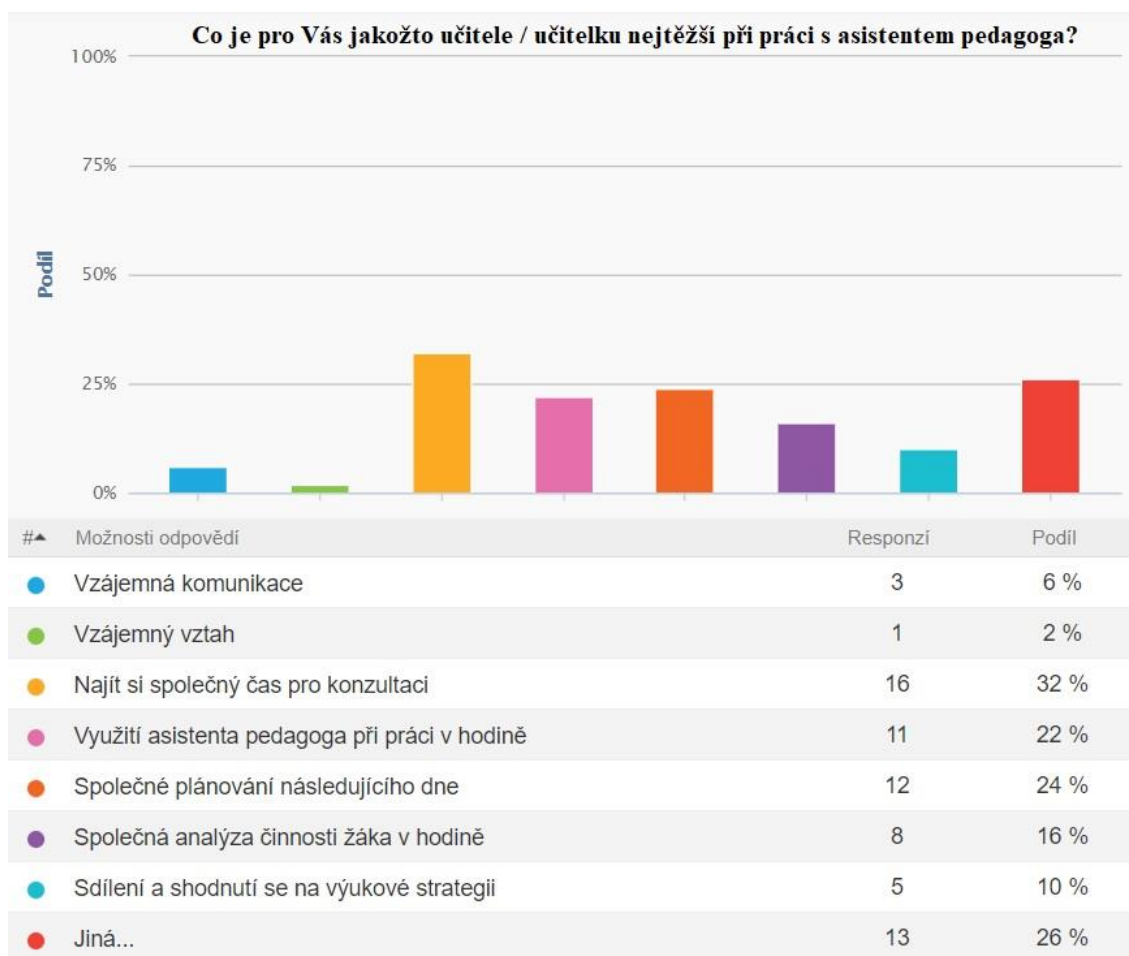

Výše zobrazený graf č. 16 zobrazuje otázku, která se týká toho, zda pedagogové ve svých třídách seznámili asistenta pedagoga s dokumentací žáka s SVP.

V naprosté většině odpověděli respondenti, že své asistenty pedagoga s dokumentací seznámilo, a to v počtu 36 respondentů, což odpovídá podílu 72 %. V podílu 18 % odpovědělo 9 respondentů, že je s dokumentací neseznámili oni osobně, ale seznámil ho s ní výchovný poradce na škole.

Pouze 3 respondenti odpověděli, že své asistenty pedagoga seznámili s dokumentací pouze v některých případech, což odpovídá podílu 6 %. Minimální počet dotazovaných respondentů uvedlo, že s dokumentací asistenta pedagoga neseznámilo, a to v podílu 4 %, což odpovídá 2 respondentům.

Graf č. 17 Obtíže při spolupráci pedagoga s asistentem pedagoga

Na grafu č. 17, lze pozorovat s jakými obtížemi se potýkají pedagogové ve spolupráci s asistentem pedagoga. Na otázku, kterou graf. č. 17 zobrazuje, bylo možné odpovědět z více možností.

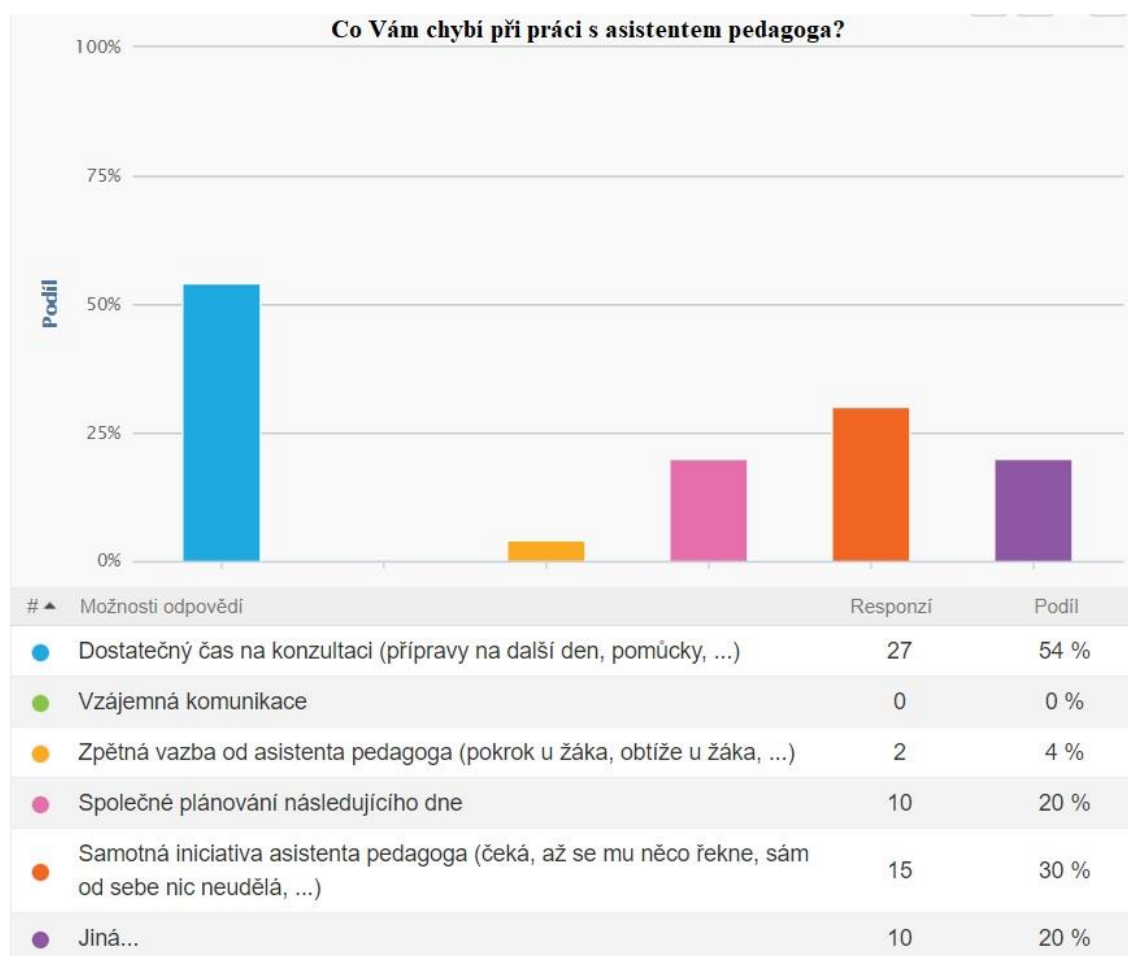
Za největší problém ve spolupráci s asistentem pedagoga považují pedagogové nalezení společného času pro konzultaci, a to v počtu 16 respondentů v podílu 32 %. Jako druhou nejčastější zvolenou odpovědí, byla možnost jiná s možností vlastního doplnění odpovědi, kde většina respondentů uvedla, že žádný problém při spolupráci nemají, a to v podílu 26 %, což odpovídá 13 respondentům.

Třetím nejčastěji voleným problémem, se kterým se pedagogové při práci s asistentem pedagoga potýkají bylo společné plánování následujícího dne. Tuto možnost zvolilo 12 respondentů v podílu 24 %. Velmi podobně byla volená i možnost využití asistenta pedagoga při práci v hodině, kterou zvolilo 11 respondentů v podílu 22 %.

V 16 % byla zvolená možnost společná analýza činnosti žáka v hodině. Tuto možnost zvolilo 8 respondentů. Sdílení a shodnutí se na výukové strategii vnímá jako obtíž při spolupráci s asistentem pedagoga 5 respondentů, což odpovídá podílu 10 %.

Jen 3 respondenti odpověděli, že jako největší obtíží při spolupráci s asistentem pedagoga je pro ně vzájemná komunikace, a to v podílu 6 %. Pouze 1 respondent uvedl jako nejnáročnější vzájemný vztah mezi ním a asistentem pedagoga, což odpovídá podílu 2 %.

Graf č. 18 Co chybí pedagogovi při práci s asistentem pedagoga

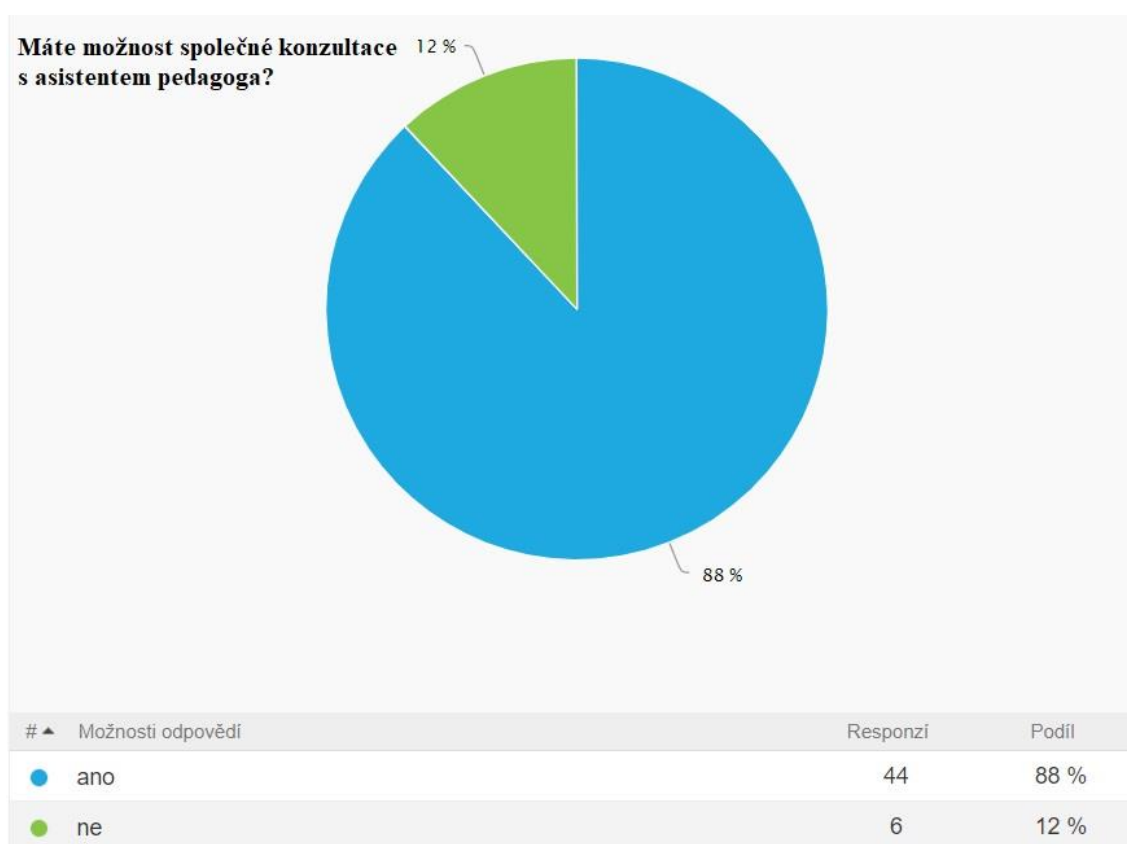

Výše uvedený graf č. 18 zobrazuje otázku *Co chybí pedagogovi při práci s asistentem pedagoga*. Z grafu č. 18 lze vypočítat, že respondentům nejvíce při práci s asistentem pedagoga chybí dostatečný čas na konzultaci, a to v podílu 54 %, což odpovídá počtu 27 respondentů. Ve 30 % chybí respondentům samotná iniciativa asistenta pedagoga, což odpovídá počtu 15 respondentů.

V podílu 20 % se vyskytly dvě možnosti, a to společné plánování následujícího dne a možnost jiná, přičemž 10 respondentů uvedlo, že jim při práci s asistentem pedagoga nejvíce chybí společné plánování následujícího dne a 10 respondentů zvolilo možnost jiní, kde uvedli, že jim při práci s asistentem pedagoga nic nechybí.

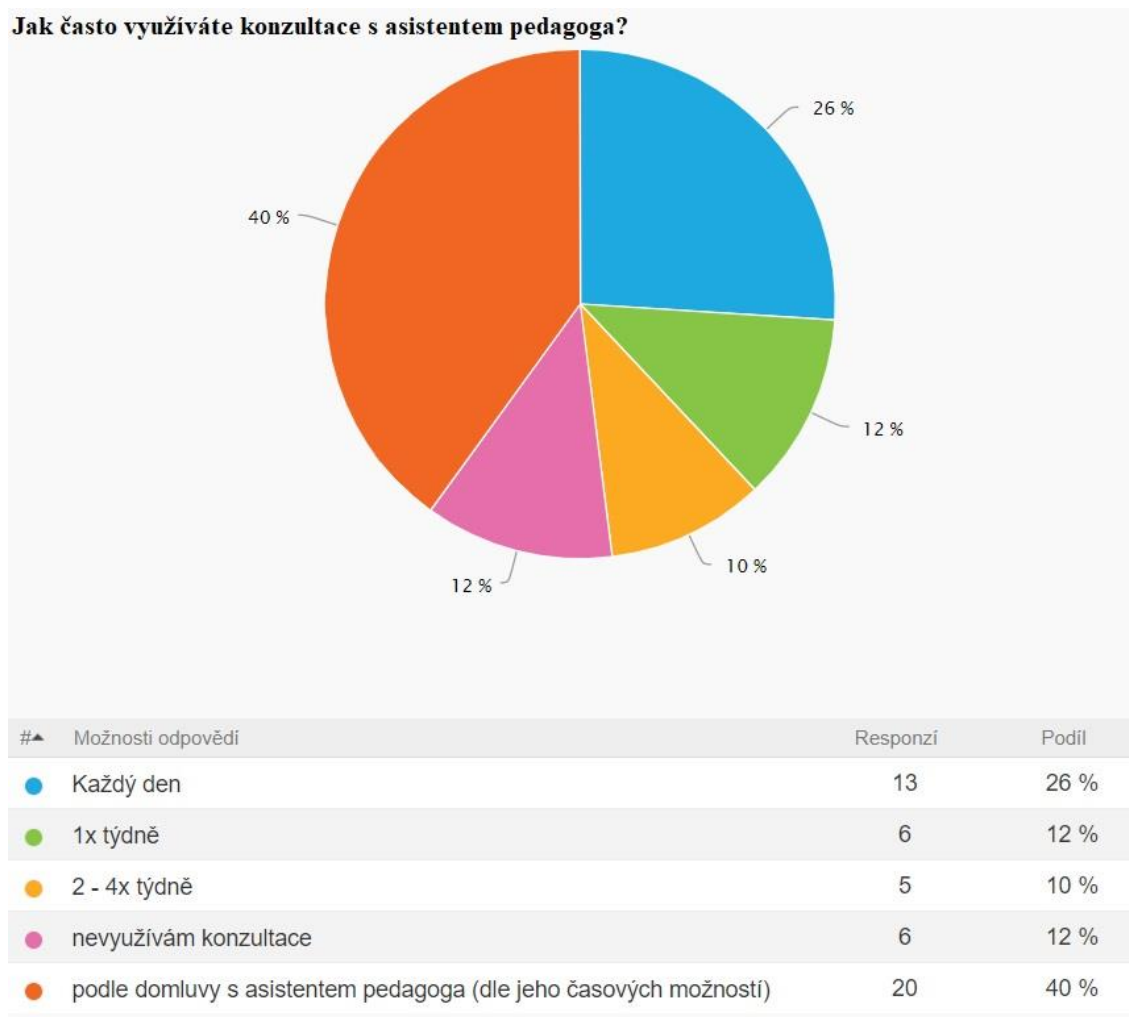
Pouze 2 respondenti uvedli, že jim při práci s asistentem pedagoga chybí zpětná vazba od asistenta pedagoga, což odpovídá podílu 4 %. Žádný z dotazovaných respondentů nezvolil možnost vzájemné komunikace.

Graf č. 19 Společné konzultace pedagoga s asistentem pedagoga

Otázka týkající se společné konzultace pedagoga s asistentem pedagoga, zobrazuje graf č. 19. Z tohoto grafu č. 19 vyplívá, že 88 % z dotazovaných respondentů má možnost společné konzultace s asistentem pedagoga, což odpovídá počtu 44 respondentům. V 6 případech dotazovaní respondenti odpověděli, že nemají možnost společné konzultace s asistentem pedagoga, což odpovídá podílu 12 %.

Graf č. 20 Četnost konzultací pedagoga s asistentem pedagoga

Graf č. 20 nám zobrazuje četnost společné konzultace mezi pedagogem a asistentem pedagoga. Z grafu č. 20 vylívá, že 40 % dotazovaných respondentů využívá společnou konzultaci podle domluvy se samotným asistentem pedagoga, což je závislé na jeho časových možnostech, a to odpovídá počtu 20 respondentům. Každý den konzultaci s asistentem pedagoga využívá 13 respondentů, což odpovídá podílu 26 %.

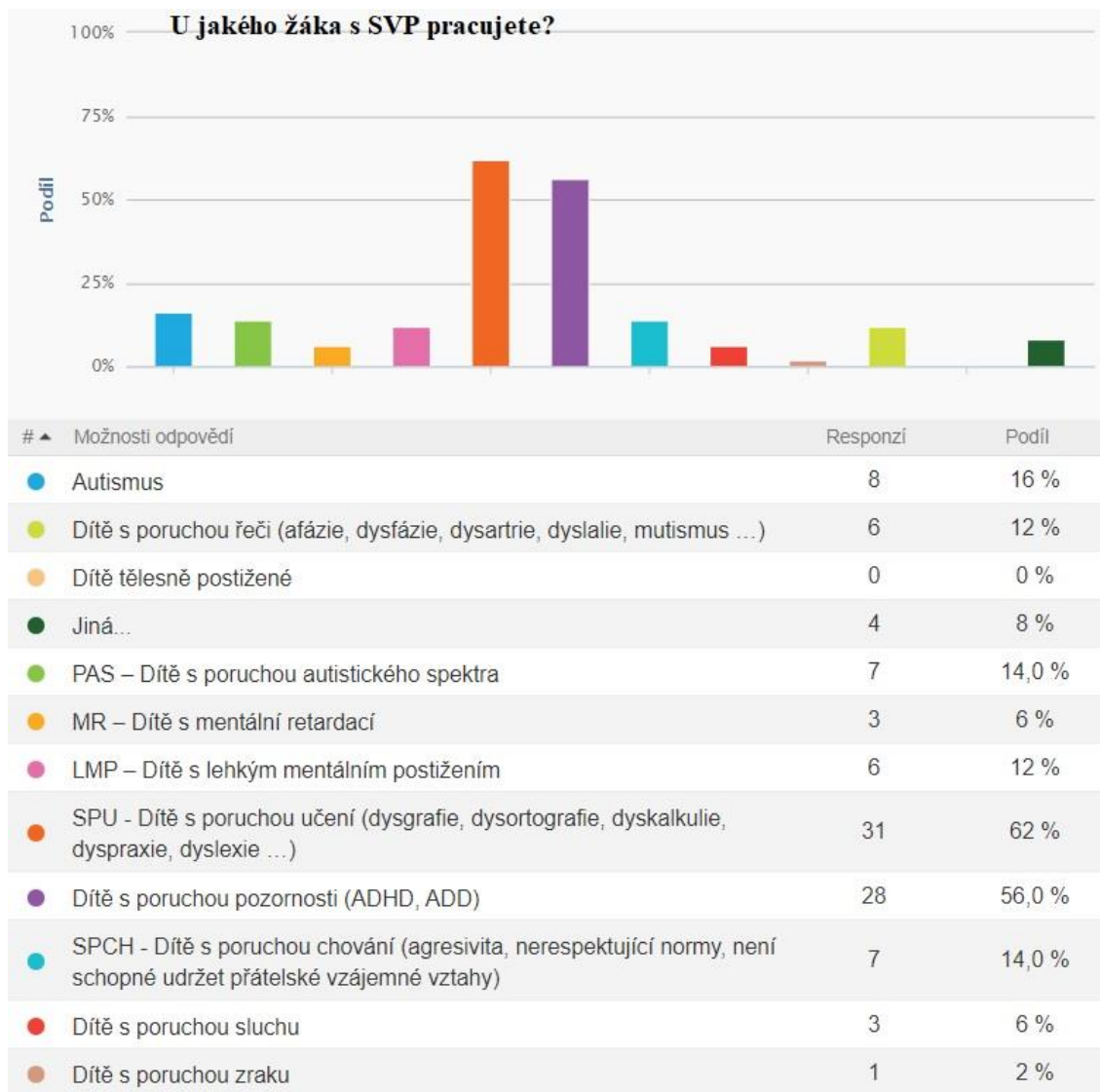
Z dotazovaných respondentů jich 6 uvedlo, že společnou konzultaci nevyžívají a stejný počet 6 respondentů uvedlo, že využívají společnou konzultaci 1x týdně, což v obou případech odpovídá podílu 12 %.

Společnou konzultaci s asistentem pedagoga 2x – 4x týdně využívá 5 respondentů, což odpovídá podílu 10 %.

10.2 Interpretace výsledků asistentů pedagoga na základní škole

Celkové výsledky, které vzešly z dotazníkového šetření u asistentů pedagoga, kteří pracují na základní škole, jsou zobrazeny na následujících grafech.

Graf č. 21 U jakého žáka pracuje asistent pedagoga

Na grafu č. 21 lze pozorovat výsledky na otázku týkající se žáků, se kterými asistent pedagoga pracuje. Jednalo se o otázku, u které bylo možné vybírat z více možností, jelikož asistenti pedagoga mohou pracovat s více žáky, přičemž každý může mít jiný druh SVP.

Z grafu č. 21 vyplívá, že nejvíce pracují asistenti pedagoga se žáky, kteří mají specifickou poruchu učení jako např. dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie apod., a to v podílu

62 %, což odpovídá 31 respondentům. Druhou, nejpočetnější skupinou žáků, se kterými asistenti pedagoga v praxi pracují jsou žáci trpící poruchou pozornosti, jako je ADHD či ADD. Tuto možnost zvolilo 28 respondentů, což odpovídá podílu 56 %.

S autistickými žáky pracuje celkem 8 dotazovaných respondentů, což odpovídá podílu 16 %. Celkem 14 % z dotazovaných respondentů pracuje se žáky s poruchou autistického spektra (PAS), což odpovídá 7 respondentům. Ve stejném počtu a podílu dotazovaní respondenti odpověděli, že pracují se žáky s poruchou chování. S žáky s poruchou řeči, jako je afázie, dyslálie či mutismus, pracuje celkem 6 z dotazovaných respondentů, což odpovídá podílu 12 %. Naprosto totožně dopadla i odpověď, že asistenti pedagoga pracují s žáky s lehkým mentálním postižením.

Možnost jiná zvolilo celkem 4, v podílu 8 % z dotazovaných respondentů, přičemž mohli napsat svou vlastní odpověď. Žádný z těchto 4 dotazovaných respondentů svou vlastní odpověď nenapsal.

Jen 3 z dotazovaných respondentů odpovědělo, že pracuje se žáky s mentální retardací, což odpovídá podílu 6 %. Stejný počet 3 respondenti v podílu 6 % odpovědělo, že při své práci pracují s žákem s poruchou sluchu.

Pouze jeden respondent odpověděl, že pracuje s žákem, který trpí poruchou zraku, a to odpovídá podílu 2 %. Ani jeden z dotazovaných respondentů nevedl, že by pracoval s tělesně postiženým žákem.

Tabulka č. 4 Přítomnost asistenta pedagoga u žáka s SVP v jednotlivých předmětech

Předmět	Počet respondentů	Počet respondentů v %
Český jazyk a literatura	50	100 %
Matematika	48	96 %
Anglický jazyk	40	80 %
Přírodověda	31	62 %
Vlastivěda	25	50 %
Prvouka	23	46 %
Výtvarný výchova	12	24 %
Tělesná výchova	11	22 %
Pracovní činnosti	8	16 %

Hudební výchova	4	8 %
Informatika	0	0 %

Vzhledem k tomu, že další otázka v dotazníkú pro asistenty pedagoga byla otevřená, tak jsem z výsledků vytvořila tabulku č. 4, která zobrazuje přítomnost asistentů pedagoga u žáků v jednotlivých předmětech. Předměty jsou seřazeny od nejčetnějšího po nejméně četný.

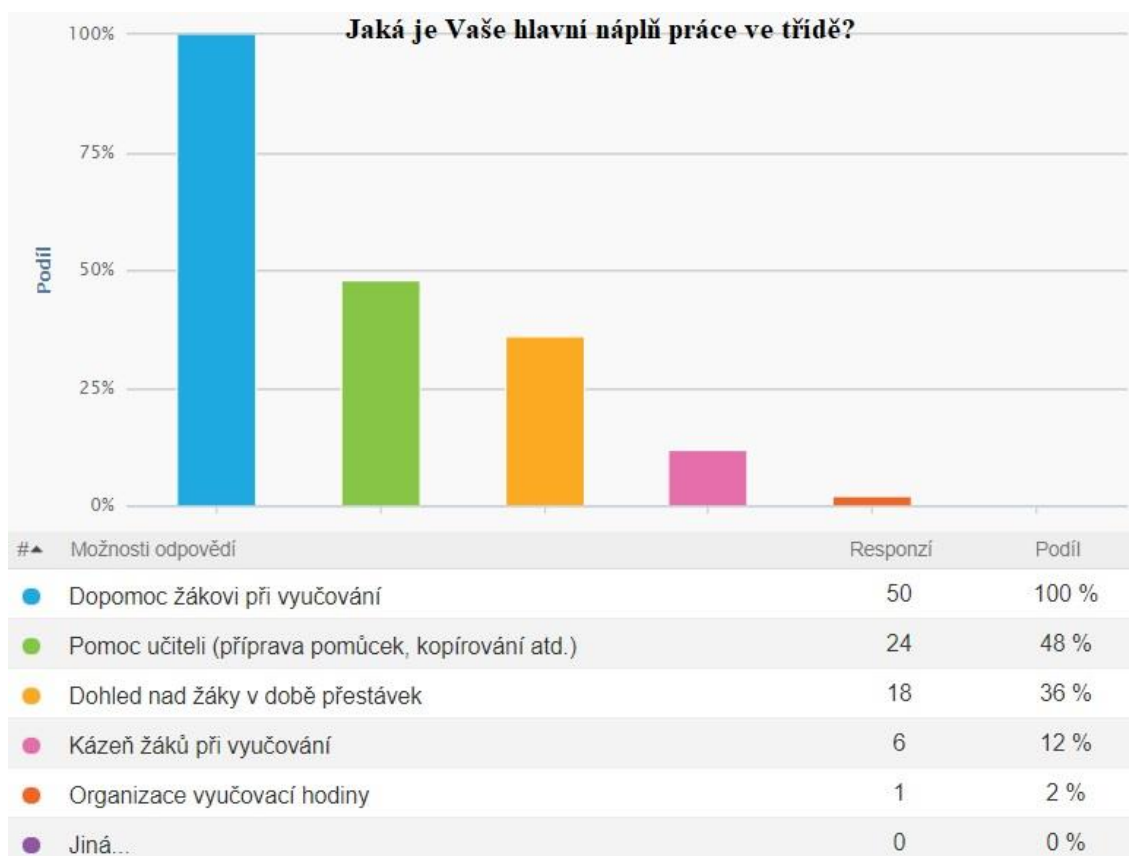
Z tabulky č. 4 vyplívá, že z 50 dotazovaných respondentů odpověděli všichni, že asistují v hodině českého jazyka a literatura, a to v podílu 100 %. Jelikož se jedná o jeden z hlavních předmětů, není divu, že všichni respondenti takto odpověděli. U matematiky je přítomno 48 asistentů pedagoga, což odpovídá 96 %.

Mezi často uváděné předměty také patří anglický jazyk, kde je přítomno 40 z dotazovaných respondentů, a to v podílu 80 %. U přírodovědy je přítomno o něco méně asistentů, a to 31 v podílu 62 %. Celých 50 % z dotazovaných respondentů je přítomno na hodinách vlastivědy, a to v počtu 25 respondentů.

V hodinách prvouky je přítomno 23 asistentů pedagoga, což odpovídá podílu 46 %. U hodin jako je výtvarná výchova a tělesná výchova se pohybujeme kolem 20 %, přičemž ve výtvarné výchově je přítomno 24 % z dotazovaných respondentů, což odpovídá počtu 12 a při tělesné výchově je z dotazovaných respondentů přítomno 22 %, což celkem odpovídá počtu 11 respondentům.

Celkem 16 % z dotazovaných respondentů uvedlo, že jsou přítomni na hodinách pracovních činností, což odpovídá 8 respondentům. Pouze 4 respondenti uvedli, že jsou přítomni i v předmětu hudební výchova, a to v podílu 8 %. Žádný z respondentů neuvedl, že by byl přítomný u hodiny informatiky.

Graf č. 22 Hlavní náplň práce asistenta pedagoga z pohledu asistenta pedagoga

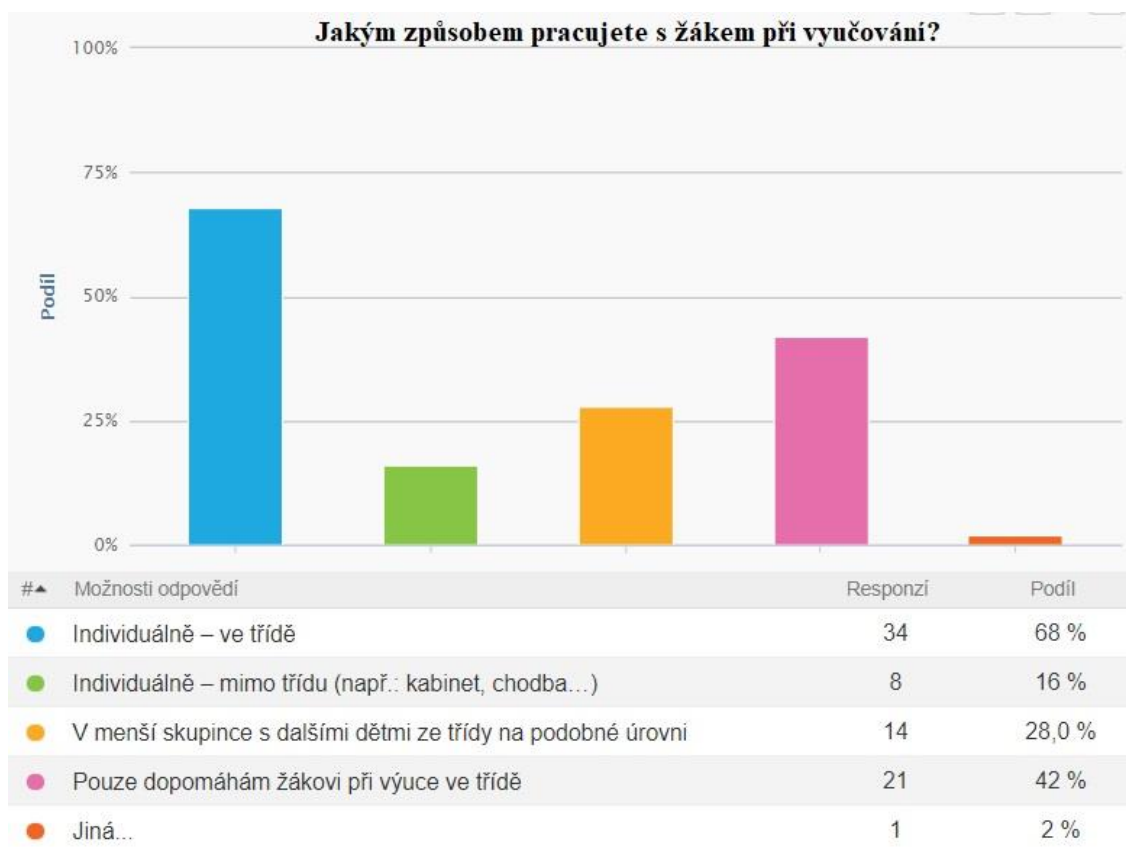
Graf č. 22 zobrazuje otázku, která se týká hlavní náplň práce asistentů pedagoga. Jelikož hlavní náplní práce asistenta pedagoga může být současně více činností, bylo možné zvolit více možností.

Z výše uvedeného grafu č. 22 vyplývá, že všichni tj. 100 % v počtu 50 z dotazovaných respondentů odpověděli, že jejich hlavní činností je dopomoc žákovi při učení. Celkem 24 respondentů odpovědělo, že jejich hlavní náplní práce je pomoc učiteli, kdy asistenti připravují pomůcky či kopírují, a to v podílu 48 %.

Dohled nad žáky v době přestávek jako hlavní náplň práce označilo 18 respondentů, což odpovídá podílu 36 %. Celkem 6 z dotazovaných respondentů uvedlo, že jako hlavní náplň práce vnímají kázeň žáků při vyučování, což odpovídá podílu 12 %.

Pouze 1 respondent označil jako jeho hlavní náplň práce organizaci vyučovací hodiny, a to v podílu 2 %. Žádný z dotazovaných respondentů nevyužil možnosti jiné, kde mohli vepat svou vlastní odpověď.

Graf č. 23 Způsob práce asistenta pedagoga z jeho pohledu

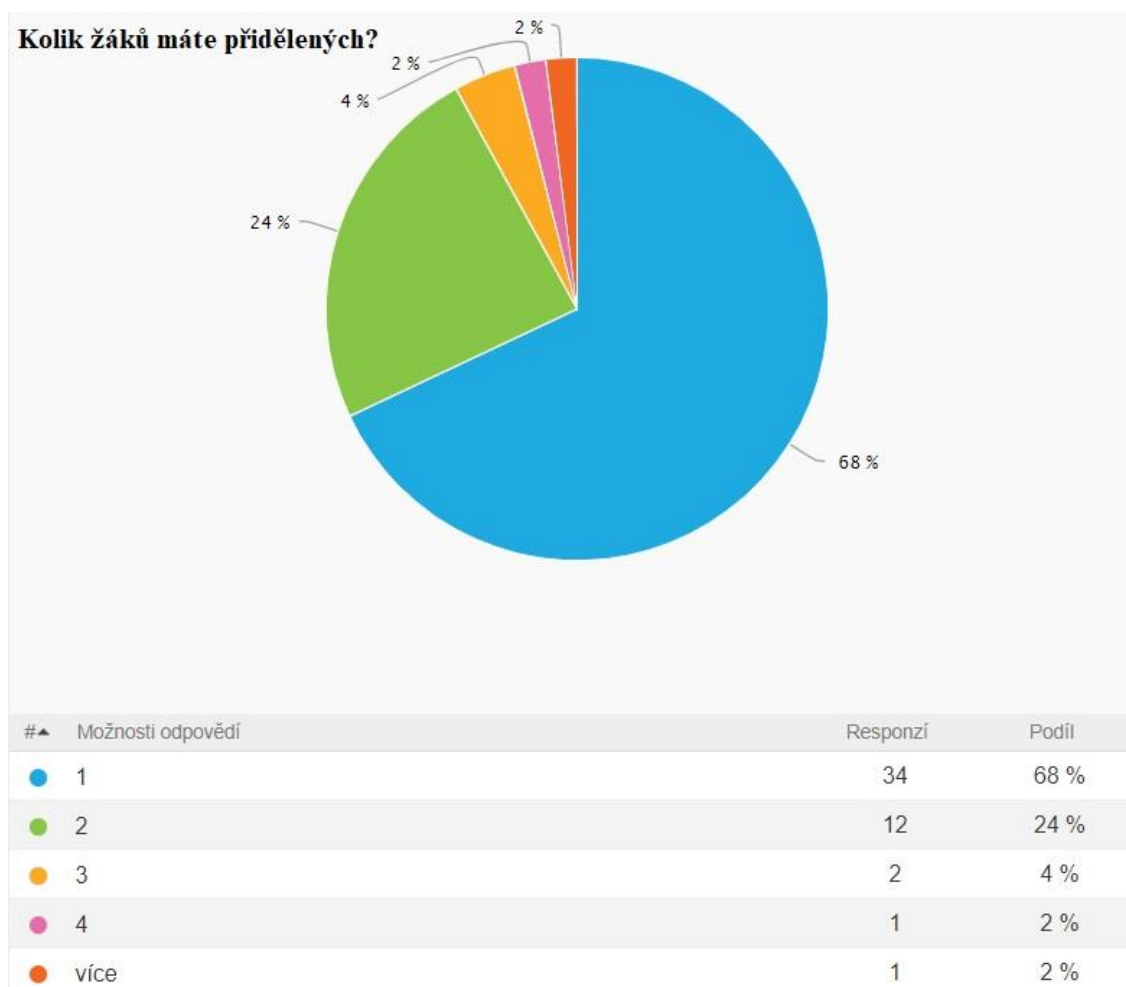

Graf č. 23 zobrazuje otázku týkající se způsobu práce asistenta pedagoga se žákem s SVP při vyučování. Z grafu č. 23 vyplívá, že nejvíce z dotazovaných respondentů pracuje se žáky individuálně ve třídě, a to celkem 34 respondentů v podílu 68 %.

Pouze dopomáhání žákovy s SVP při výuce uvedlo jako způsob práce se žákem 21 respondentů, což odpovídá podílu 42 %. V menší skupince s dalšími žáky ze třídy na podobné úrovni jako je žák s SVP pracuje 14 respondentů, což odpovídá podílu 28%. Celkem 8 z dotazovaných respondentů uvedlo, že se žákem s SVP pracuje individuálně mimo třídu, a to odpovídá podílu 16 %.

Pouze 1 respondent uvedl možnost jiná, kde mohl napsat svou vlastní odpověď, přičemž tuto možnost využil a napsal, že se žákem pracuje jak individuálně ve třídě, tak i mimo třídu.

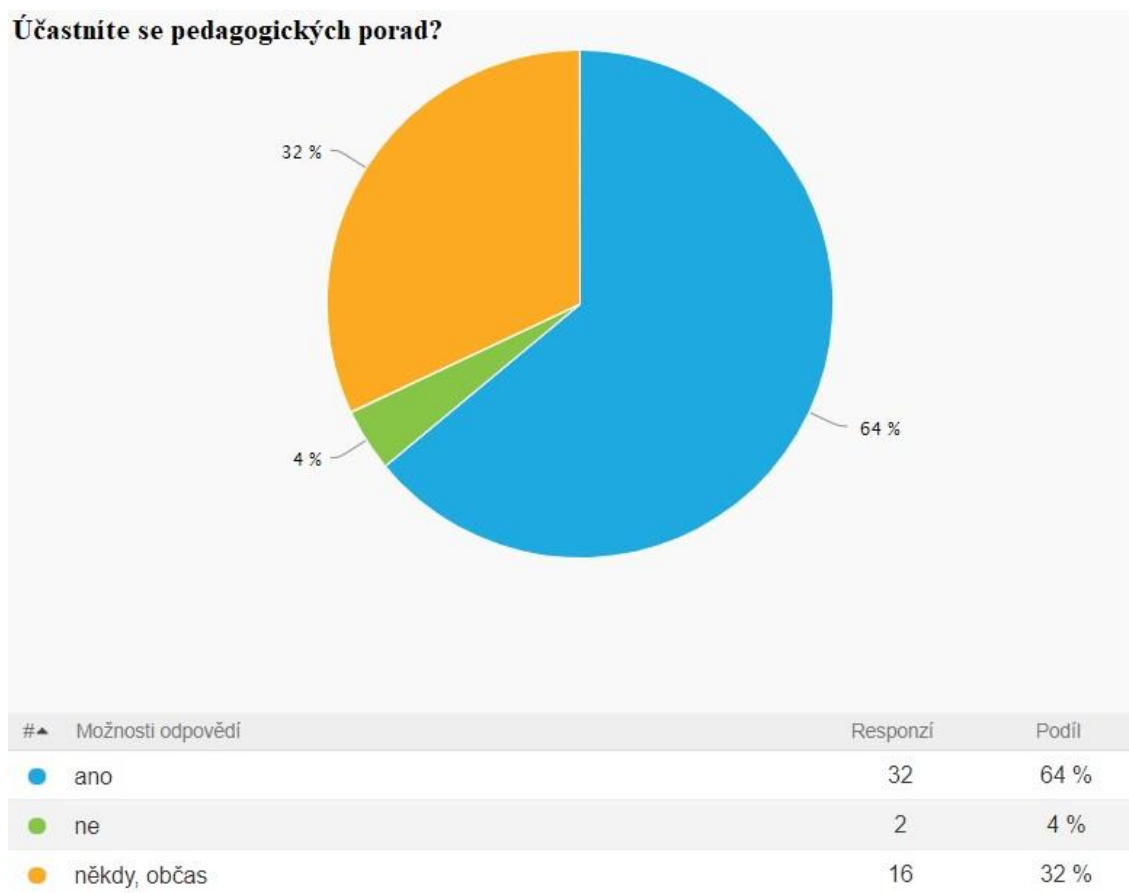
Graf č. 24 Počet přidělených žáků asistentovi pedagoga

Graf č. 24 zobrazuje otázku, která měla za cíl zjistit, s kolika žáky asistenti pedagoga reálně pracují. Z grafu č. 24 vyplívá, že 34 z dotazovaných respondentů má přiděleného pouze jednoho žáka, kterému se věnují, což odpovídá podílu 68 %.

V podílu 24 % odpověděli respondenti, že pracují s 2 žáky. Tuto odpověď zvolilo 12 respondentů. Jen 2 respondenti v podílu 4 % uvedli, že pracují se 3 žáky. Pouze 1 respondent v podílu 2 % uvedl, že svou pracovní dobu musí rozdělit mezi 4 žáky, se kterými pracuje. Ve stejném počtu i podílu odpověděl respondent, že má přidělených více žáků s SVP než 4.

Graf č. 25 Účast asistenta pedagoga na pedagogických poradách

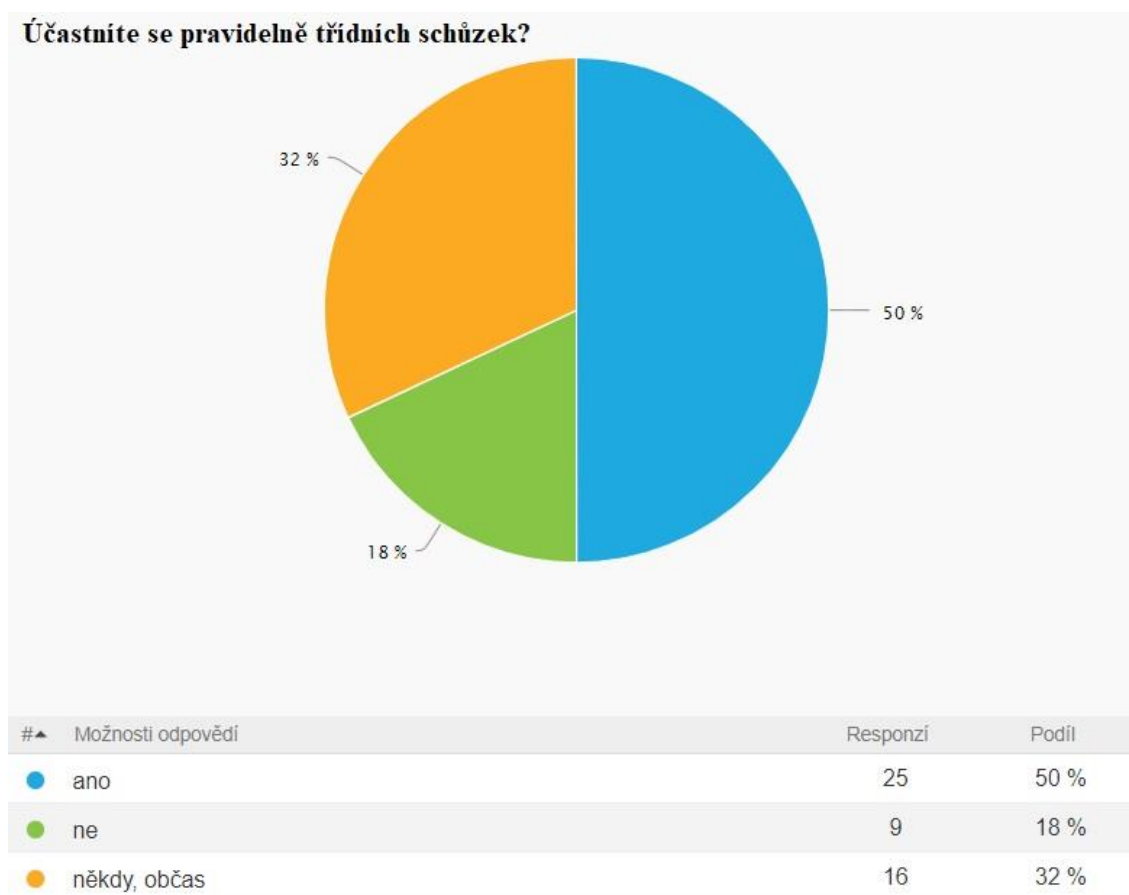

Graf č. 25 reflektuje otázku, která zjišťovala, zda se asistenti pedagoga účastní pedagogických porad či nikoliv. Z výše uvedeného grafu č. 25 vyplývá, že 64 % z dotazovaných respondentů se účastní pedagogických porad, což odpovídá počtu 32 respondentům.

Jako druhou, nejvíce označovanou, možností se ukázala možnost někdy, to znamená, že 16 z dotazovaných respondentů odpovědělo, že se pedagogických porad účastní jen někdy.

V naprosto minimální míře, a to ve 4 % zvolili 2 respondenti odpověď, že se pedagogických porad neúčastní.

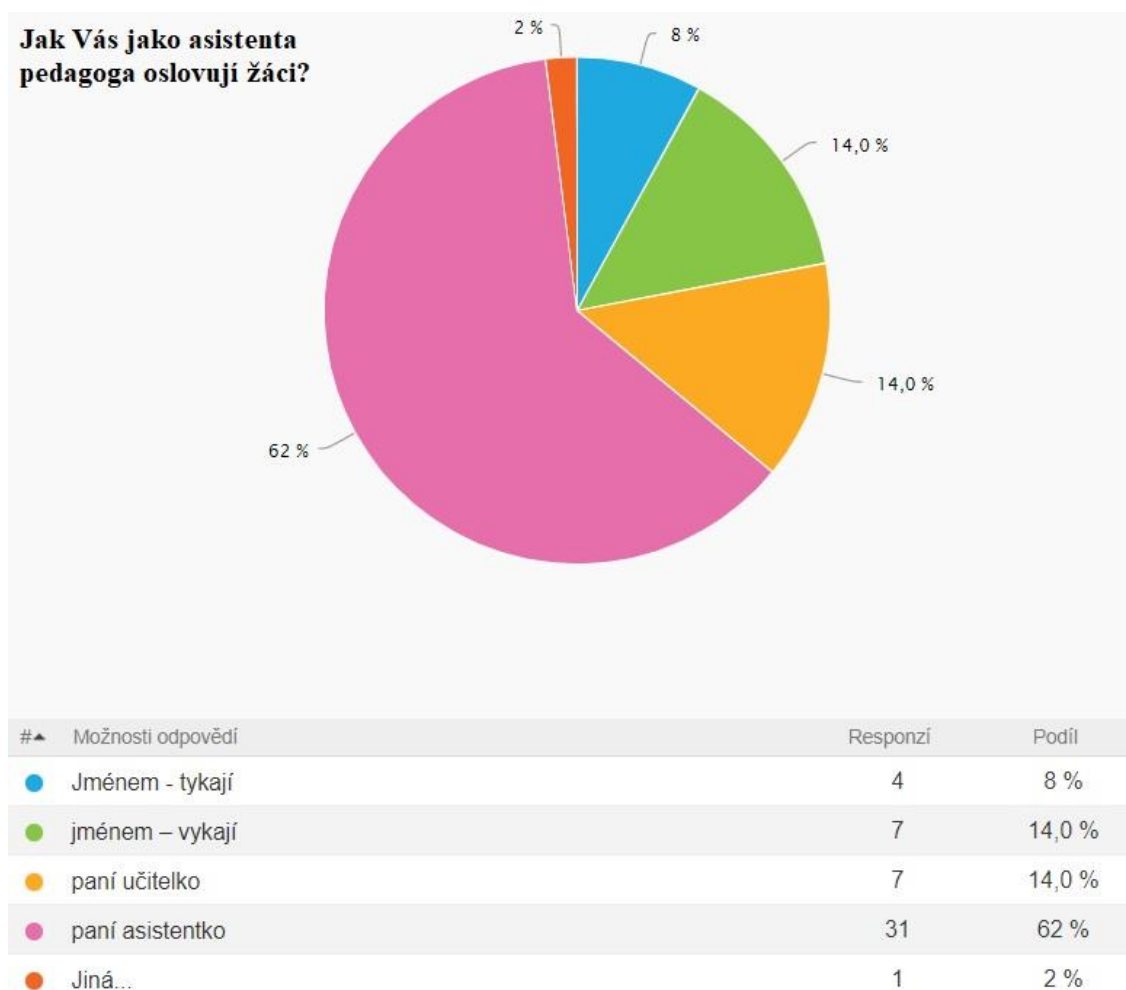
Graf č. 26 Účast asistenta pedagoga na třídních schůzkách

Graf č. 26 zobrazuje otázku, která se zabývá účastí asistentů pedagoga na třídních schůzkách či konzultacích s rodiči. Z grafu č. 26 vyplývá, že polovina z dotazovaných respondentů tj. 50 % v počtu 25, se třídních schůzek či konzultací účastní.

Z dotazovaných respondentů 16 odpovědělo, že třídních schůzek či konzultacích s rodiči se účastní jen někdy, což odpovídá podílu 32 %. Nejméně respondentů odpovědělo, že se třídních schůzek či konzultacích s rodiči neúčastní, a to 9 respondentů v podílu 18 %.

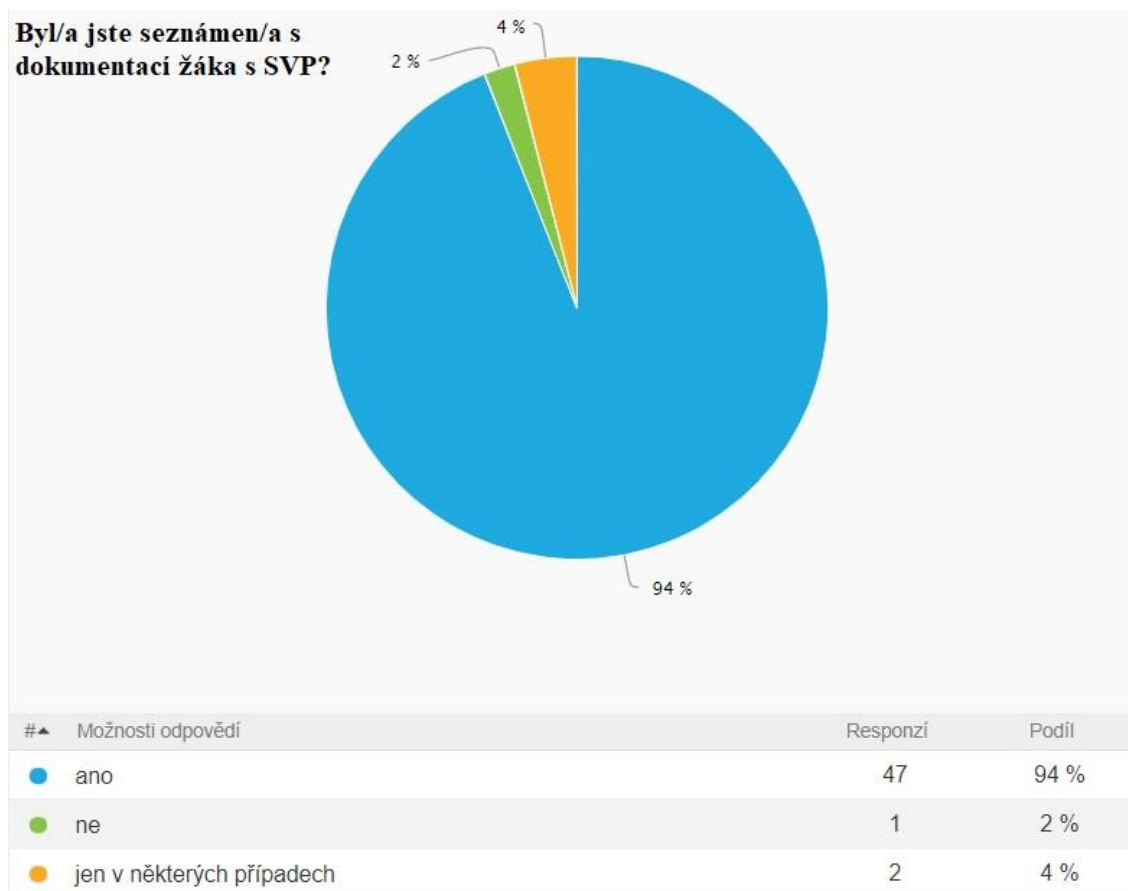
Graf č. 27 Způsob oslovení asistenta pedagoga žáky

Graf č. 27 zobrazuje otázku, která měla za úkol zjistit, jak žáci oslovují asistenty pedagoga. Z grafu č. 27 vyplívá, že 31 z dotazovaných respondentů oslovují žáci paní asistentko, a to v podílu 62 %.

V podílu 14 % a počtu 7 respondentů, odpověděli respondenti, že je žáci oslovují paní učitelko, ale ve stejném počtu i podílu respondenti uvedli, že je žáci oslovují jménem, ale vykají jim. Celkem 4 respondenti v podílu 8 % uvedli, že je žáci oslovují jménem, ale tykají jim. Jen 1 respondent uvedl možnost jiné, kam mohl zaznamenat svou vlastní odpověď, ale tuto možnost nevyužil.

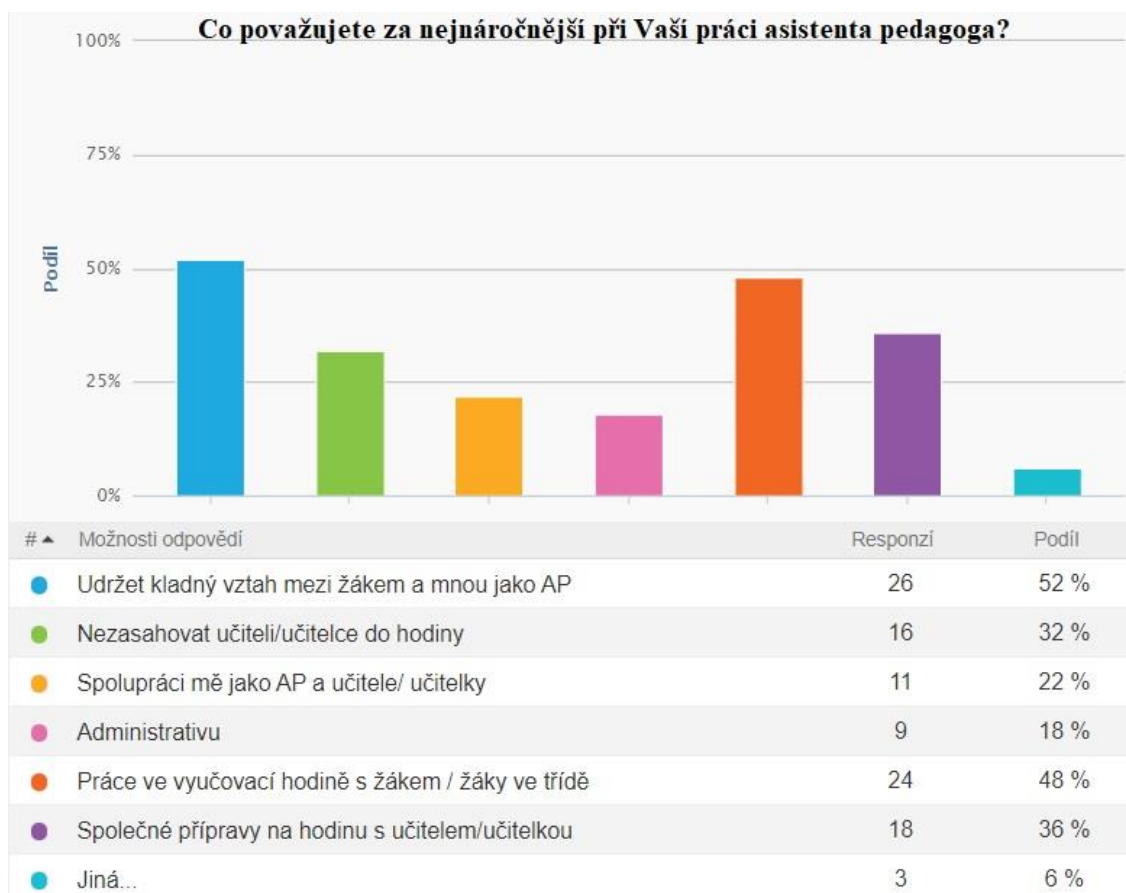
Graf č. 28 Seznámení s dokumentací žáka s SVP z pohledu asistenta pedagoga

Graf č. 28 znázorňuje otázku, zda byli asistenti pedagoga seznámeni s dokumentací žáka s SVP. Z grafu č. 28 vyplívá, že 47 respondentů s dokumentací žáka s SVP seznámeno bylo, a to odpovídá podílu 94 %.

Jen 2 respondenti uvedli, že byli s dokumentací seznámeni pouze v některých případech, což odpovídá podílu 4 % a pouze 1 respondent odpověděl, že s dokumentací žáka s SVP seznámen nebyl.

Graf č. 29 Co je podle asistentů pedagoga nejnáročnější při jejich práci

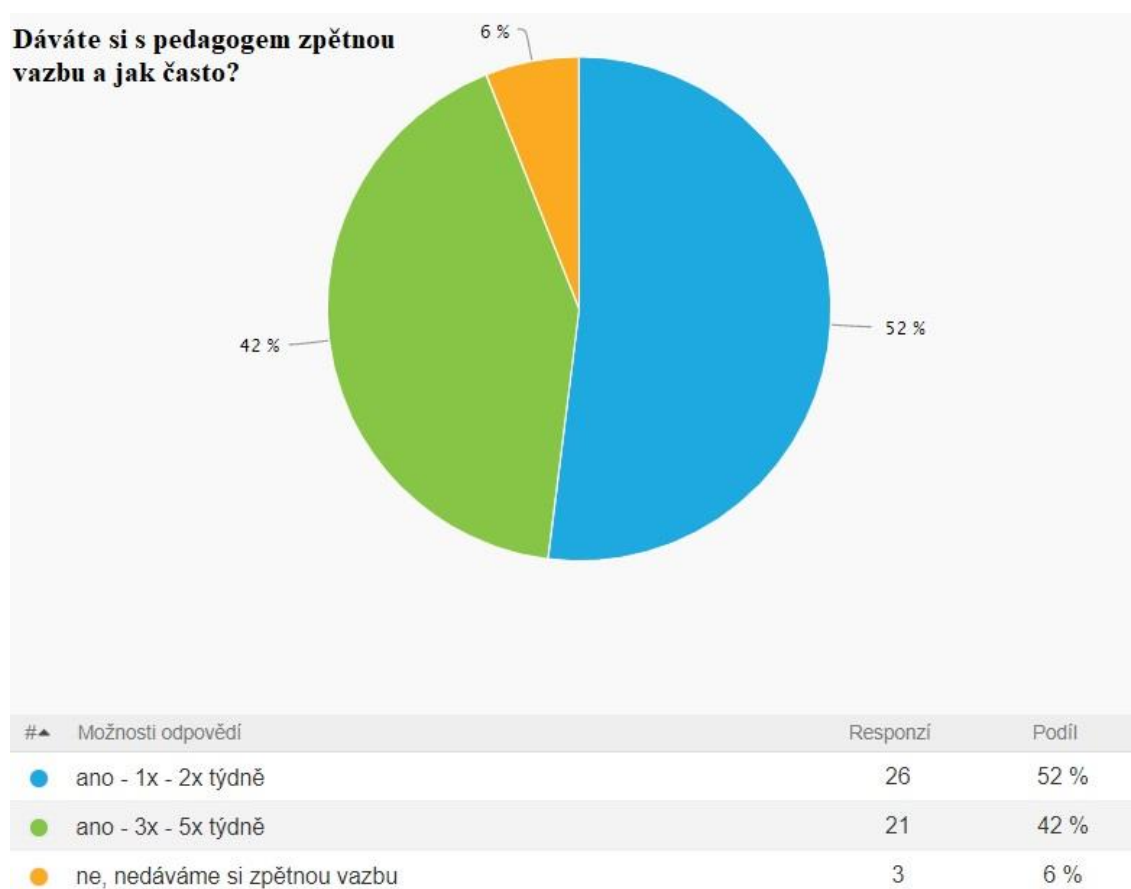
Na výše uvedeném grafu č. 29 je zobrazena otázka týkající se toho, co považují samotní asistenti pedagoga za nejnáročnější při jejich práci. Vzhledem k tomu, že asistenti pedagoga mohou spatřovat více náročných činností ve své práci, byla tato otázka zvolena s možností zvolit více odpovědí.

Z grafu č. 29 vyplívá, že 52 % z dotazovaných respondentů odpovědělo, že nejnáročnější na své práci spatřují udržení kladného vztahu mezi žákem a asistentem pedagoga. Tuto možnost zvolilo 26 respondentů. Z dotazovaných respondentů jich 24 uvedlo jako nejnáročnější na jejich práci samotnou práci ve vyučovací hodině s žákem ve třídě, a to v celkovém podílu 48 %.

Společné přípravy na hodinu společně s pedagogem vnímá za nejnáročnější při jejich práci celkem 18 respondentů, a to v podílu 36 %. Celkem 16 z dotazovaných respondentů uvedlo, že za nejnáročnější při jejich práci spatřují to, aby nezasahovali pedagogovi do vyučovací hodiny, a to v podílu 32 %.

V podílu 22 % označili respondenti za nejnáročnější spolupráci mezi asistentem pedagoga a samotným pedagogem, a to v celkovém počtu 11 respondentů. Administrativu vnímá za nejnáročnější 9 z dotazovaných respondentů, což odpovídá podílu 18 %. A pouze 3 respondenti v podílu 6 % uvedli možnost jiná, kde mohli zapsat svou vlastní odpověď, kam uvedli, že nejnáročnější při jejich práci je komunikace s rodiči či zákonnými zástupci žáka.

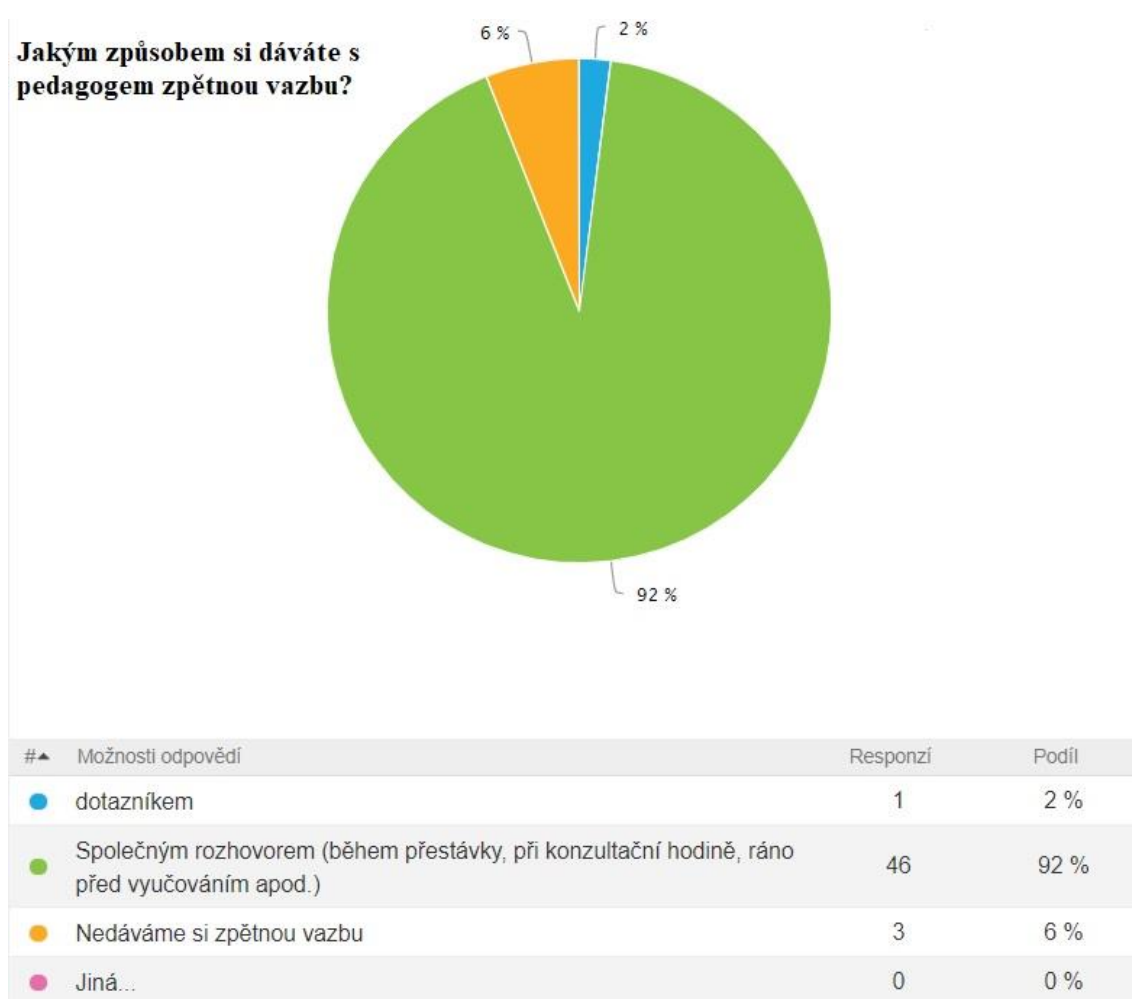
Graf č. 30 Četnost zpětné vazby mezi asistentem pedagoga a pedagogem z pohledu asistenta pedagoga

Otázku, zda si asistenti pedagoga dávají s pedagogem zpětnou vazbu a jak často, znázorňuje graf č. 30. Z tohoto grafu vyplývá, že 26 z dotazovaných respondentů si s pedagogem zpětnou vazbu dávají, a to 1x – 2x týdně. Tento počet odpovídá podílu 52 %.

Zpětnou vazbu s pedagogem si 3x – 5 x týdně dává 21 respondentů, což odpovídá podílu 42 %. Pouze 3 respondenti uvedli, že si zpětnou vazbu s pedagogem nedávají, to odpovídá podílu 6 %.

Graf č. 31 Způsob zpětné vazby mezi asistentem pedagoga a pedagogem

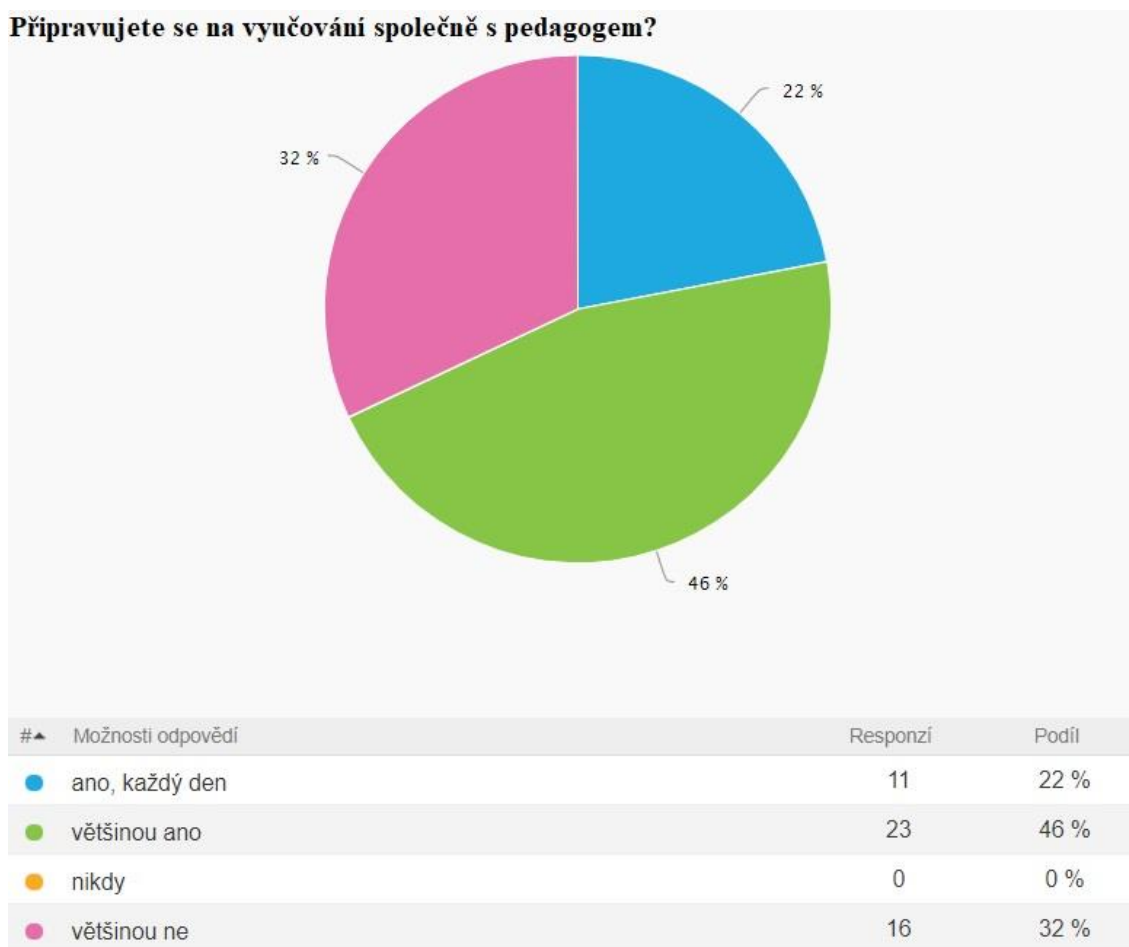

Graf č. 31 znázorňuje otázku, která se týká způsobem dávání si zpětné vazby mezi asistentem pedagog a pedagogem. Z grafu č. 31 vyplívá, že naprostá většina z dotazovaných respondentů tj. 46 v podílu 92 % odpovědělo, že si zpětnou vazbu dávají společným rozhovorem, ať už během přestávky, ráno před vyučováním či při konzultačních hodinách.

V minimálním zastoupení uvedli 3 respondenti, že si zpětnou vazbu vůbec s pedagogem nedávají, což odpovídá podílu 6 %. Dotazníkem si dává zpětnou vazbu s pedagogem pouze 1 respondent, což odpovídá podílu 2 %. Žádný z dotazovaných respondentů se využil možnosti jiné s vlastním doplněním odpovědi.

Graf č. 32 Společná příprava na vyučování s pedagogem

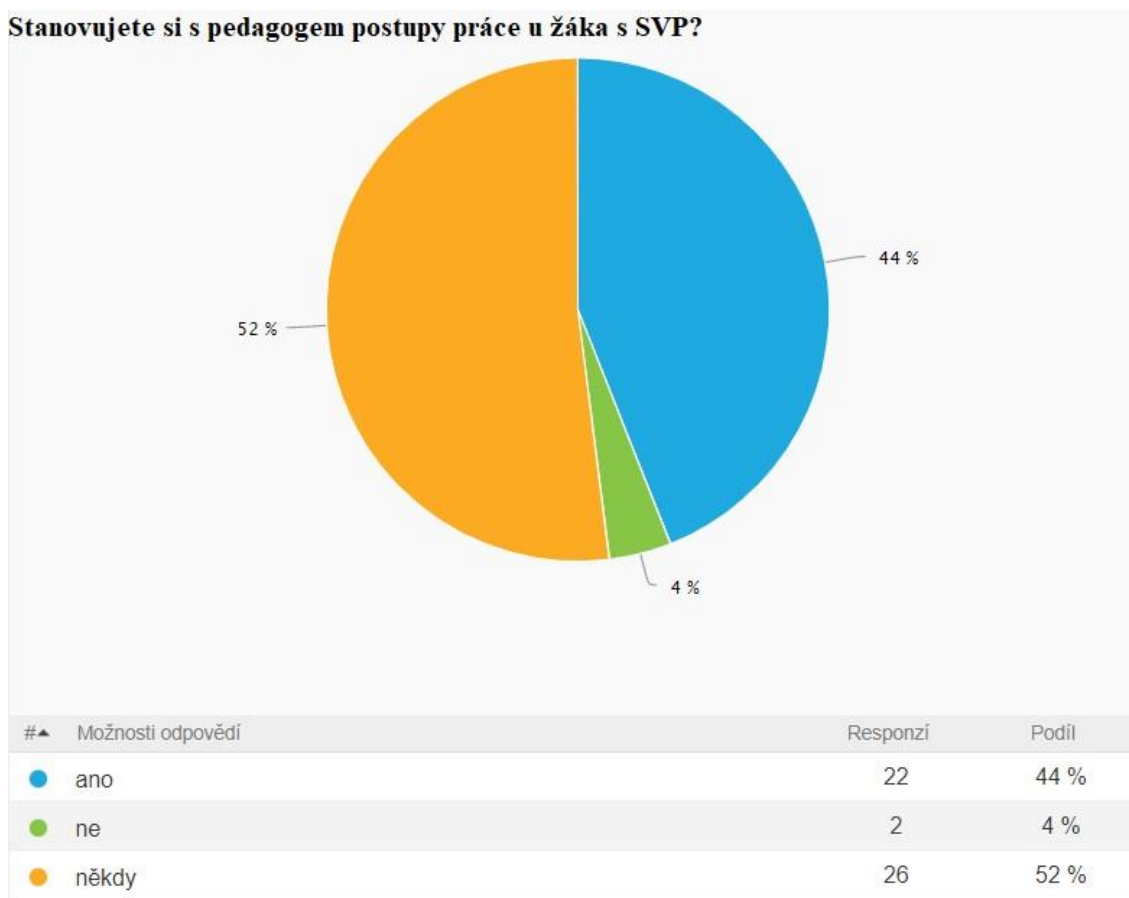
Připravujete se na vyučování společně s pedagogem?

Na grafu č. 32 je zaznamenaná otázka, která se týká společné přípravy asistenta pedagoga s pedagogem na vyučování. Z tohoto grafu č. 32 vyplývá, že 46 % z dotazovaných respondentů uvedlo, že většinou se s pedagogem na vyučování připravují, což odpovídá celkovému počtu 23 respondentů.

Počet 16 respondentů v podílu 32 % uvedlo, že se většinou na vyučování společně s pedagogem nepřipravují. Každý den se společně s pedagogem připravuje na vyučování 11 respondentů, a to v podílu 22 %. Možnost nikdy neuvedl žádný z dotazovaných respondentů.

Graf č. 33 Stanovování postupu práce u žáka s SVP společně s pedagogem

Graf č. 33 zobrazuje výsledky odpovědí na otázku, která se týká toho, zda si asistenti pedagoga stanovují postupy práce u žáka s SVP společně s pedagogem. Z grafu č. 33 vyplívá, že 52 % z dotazovaných respondentů odpovědělo, že si postupy práce se žákem s SVP stanovují pouze někdy, což odpovídá celkovému počtu 26 respondentů.

Počet 22 respondentů uvedlo, že si společně s pedagogem postupy práce se žákem s SVP stanovují, a to v podílu 44 %. V naprostém minimu, a to v počtu 2 respondentů, byla zvolena odpověď, že si společně s pedagogem nestanovují postupy práce se žákem s SVP, a to v podílu 4 %.

11 Závěr výzkumného šetření a zodpovězení výzkumných otázek a cílů

Výzkumné šetření se zabývalo problematikou pracovní pozice asistenta pedagoga z pohledu samotných asistentů pedagoga a z pohledu pedagogů na základních školách v Libereckém kraji, konkrétně šetření probíhalo v okrese Českolipsko. Výzkum probíhal na pěti základních školách, které byly vybírány podle různých podmínek. Hlavní podmínkou, podle které byly školy do výzkumného šetření vybírány bylo, že se muselo jednat o základní školu, na které pracuje alespoň jeden asistent pedagoga, přičemž nesmělo jít o školního či osobního asistenta pedagoga a zároveň nesmělo jít o praktickou či speciální základní školu. Po splnění těchto podmínek byly na školy rozeslány dotazníky pro pedagogy na 1. stupni základních škol a pro asistenty pedagoga.

Ve svém výzkumném šetření jsem si stanovila šest výzkumných otázek a tři výzkumné cíle. Otázky byly zodpovězeny a výzkumné cíle splněny. Z výzkumného šetření vychází najevo, že většina (62 %) dotazovaných pedagogů prvního stupně základních škol vnímá roli asistenta jako prospěšnou pro žáky s SVP ve své třídě. Naprostá většina asistentů pedagoga pracuje se žáky, kterým byla diagnostikována specifická porucha učení. Do této skupiny jsou zaneseni žáci, kteří mají dyslexii, dysgrafii, dyskalkulii či jiné poruchy učení. Asistenti pedagoga většinou (68 %) pracují s jedním žákem s SVP, což považuji za velmi pozitivní zjištění, jelikož je důležité, aby asistent pedagoga měl možnost daného žáka velmi dobře poznat nejen ze strany jeho školní činnosti, ale také mu může být nápomocen v jeho projevech chování v nejrůznějších situacích jako jsou přestávky, skupinová práce nebo různé soutěžní úkoly.

Výzkumným šetřením se dosáhlo zjištění, že na práci asistenta pedagoga pohlížejí jinak samotní asistenti pedagoga a jinak pedagogové. Zatímco asistenti pedagoga se shodli na tom, že se žákem s SVP pracují individuálně ve třídě, kde plní odlišné úkoly než ostatní žáci ve třídě nebo společně procvičují jiné učivo, tak pedagogové se naopak shodli na tom, že jejich asistent pedagoga pouze žákovi s SVP dopomáhá při běžné výuce, kde plní stejné úkoly a sleduje výklad pedagoga jako ostatní žáci. Nejčastěji jsou asistenti pedagoga k dispozici v hodinách českého jazyka a matematiky.

Aby bylo možné více nahlédnout na problematiku fungování asistentů pedagoga na základních školách, bylo potřeba se zabývat i otázkou vzájemné spolupráce. Problémy, se kterými se potýkají asistenti pedagoga ve spolupráci s pedagogy jsou rozdílné oproti problémům, se kterými se potýkají pedagogové ve spolupráci s asistenty pedagoga. Asistenti pedagoga totiž vnímají spolupráci s pedagogem velmi pozitivně. Z jejich pohledu dochází k pravidelné přípravě na vyučování společně s pedagogem, kde si zároveň sdělují i zpětné vazby ohledně žakových pokroků, úspěchů či neúspěchů. Naopak negativně vnímají spolupráci samotní pedagogové, kteří uvádějí, že při spolupráci s asistentem pedagoga mají největší problém s nalezením společného času pro pravidelnou konzultaci, kde by si mohli sdělit zpětnou vazbu ohledně žáka s SVP. Na základě osobní zkušenosti si dovoluji tvrdit, že společná konzultace a plánování následujícího dne je důležitou součástí dobré spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga.

Vzhledem k náročnosti práce asistenta pedagoga není divu, že naprostá většina z nich považuje na jejich práci nejnáročnější udržení kladného vztahu s žákem s SVP, ale také samotnou činnost v hodinách s tímto žákem. Názory pedagogů a asistentů pedagoga se rozcházejí také v účasti asistentů pedagoga na třídních schůzkách či pedagogických radách. Zatímco asistenti pedagoga jsou toho názoru, že se pravidelně účastní pedagogických rad, třídních schůzek či konzultací s rodiči, tak pedagogové jsou opačného názoru.

Závěrem této diplomové práce bych ráda uvedla, že se z mého pohledu jednalo o velmi zajímavé šetření, které přineslo mnoho zajímavých informací o práci asistenta pedagoga na základních školách. Vzhledem k tomu, že asistenti pedagoga jsou v dnešní době již nedílnou součástí vzdělávání na některých základních školách a jejich práce přináší mnoho otázek nejen odborné, ale i laické veřejnosti, bylo by dobré, kdyby se v budoucnu některé publikace či další odborné práce dále zajímaly o tuto problematiku.

12 Diskuze

Inkluzivní vzdělávání není jen o individuálním přístupu ze strany učitele k žákovi s SVP, ale také o podpůrných opatřeních, do kterých se mimo jiné řadí i pozice asistenta pedagoga. Existuje mnoho názorů a pohledů na práci asistenta pedagoga. Některé názory se velmi rozcházejí, jiné se v lecčem shodují.

Jelikož práce asistenta pedagoga je především záležitostí ve vzdělávání žáků s SVP, je vhodné o této pozici vědět více informací a cíleně se o ni zajímat. Diplomová práce měla za úkol zjistit, jak to vypadá s pozicí asistenta pedagoga v praxi na základních školách, konkrétně na prvním stupni. Ze zjištění z tohoto výzkumného šetření vyplývá, že pro školskou praxi je asistent pedagoga velmi potřebným elementem v inkluzivním vzdělávání. Asistenta pedagoga potřebují jak pedagogové, tak žáci. Pro tyto žáky jsou asistenti pedagoga velmi důležitou součástí při vzdělávání. Většina pedagogů přítomnost asistenta pedagoga ve svých třídách vítá a přiznává, že role asistenta pedagoga je při vzdělávání žáků velmi důležitá. Je totiž velice náročné věnovat se každému žákovi ve třídě individuálně a přitom vést plnohodnotnou výuku. Z tohoto důvodu většina pedagogů je pozitivně nakloněná přítomnosti asistentů pedagoga ve třídách.

Bohužel ve školské praxi se setkáváme i s tím, že ne vždy je asistent pedagoga vnímán, jako pomoc při vzdělávání, ale právě naopak. Je to dáno tím, že někteří pedagogové se ještě nenaučili s asistentem pedagoga lépe spolupracovat a komunikovat popř. začlenit ho do procesu vzdělávání. Těchto pedagogů naštěstí není mnoho. Ovšem i pedagogové, kteří umí velmi dobře spolupracovat s asistentem pedagoga ku prospěchu, se potýkají ve své praxi s problémy jako je např. společné plánování následujícího dne, společné konzultace či dávání si zpětné vazby s asistentem pedagoga. Všechny zmiňované problémy jsou velmi důležité proto, aby mohla být funkce asistenta pedagoga plně využita. Pro úspěšné fungování asistenta pedagoga je podstatné, aby byla dobře vedena spolupráce mezi pedagogem a asistentem pedagoga.

Vzhledem k odlišnostem v přístupu k pozici asistenta pedagoga, bych doporučila více se zaměřit na průběh spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Tím mám na mysli, že by bylo vhodné a žádoucí, aby si pedagog a asistent pedagoga uměli naslouchat a pomáhat při společné práci, která má stejný cíl, a to vzdělávání žáků. Tím podpoří dobře rozvíjející vzájemnou spolupráci. Domnívám se, že ideální by bylo,

kdyby pedagog měl možnost svého asistenta pedagoga i odmítnout, a to v případě, kdy vidí, že asistent pedagoga není ku prospěchu žákovi, ale spíše naopak.

Jelikož je asistentů pedagoga nedostatek, je to skutečně těžké zajistit. Provedené výzkumné šetření ukázalo, že asistenti pedagoga jsou ve školství velmi zapotřebí. Někteří asistenti pedagoga nemají vzdělání pedagogického směru, a proto by bylo žádoucí, kdyby asistenti pedagoga měli možnost různých školení či dalšího vzdělávání v rámci svého školního působení.

13 Seznam literatury

BARTOŇOVÁ, M., VÍTKOVÁ, M. et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami IV*. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-201-7

FOŘTOVÁ, K. *Metodika pro pedagogy: Jak pracovat s dětmi se speciálními vzdělávacími potřebami*. Praha: Základní škola Kunratice, 2013.

CHRÁSKA, M., 2016. *Metody pedagogického výzkumu: Základy kvantitativního výzkumu*. 2.aktual.vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-9225-0

HÁJKOVÁ, J. 2000. *Asistent ve výuce – pomoc malotřídním školám*. Pedagogická orientace [online]. 2000, roč. 10 ,č. 3 [vid. 18. 11. 2019]. ISSN 1805-9511 . Dostupné z: <https://journals.muni.cz/pedor/article/view/8145/7337>

HÁJKOVÁ, V., STRNADOVÁ, I. *Inkluzivní vzdělávání*. 1. vyd. Praha: Grada, 2010. 369 s. ISBN 978-80-247-7827-3

KENDÍKOVÁ, J., 2017. *Asistent pedagoga*. Praha: Dr. Josef Raabe. ISBN 978-80-7496-349-0

KENDÍKOVÁ, J., VOSMIK, M. *Jak zvládnout problémy dětí se školou? Děti se speciálními vzdělávacími potřebami ve škole – praktická příručka pro rodiče, učitele a další odborné pracovníky*. Praha: Pasparta, 2013. ISBN 978-80-905576-0-4

LECHTA, V., 2016. *Inkluzivní pedagogika*.1. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1123-5

NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, K., HÁJKOVÁ, V. *Asistent pedagoga v inkluzivní škole*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-712-0

NĚMEC, Z., ŠIMÁČKOVÁ-LAURENČÍKOVÁ, K., HÁJKOVÁ, V. *Co změnit na práci asistentů pedagoga?* Pedagogika. [online]. 2014, roč. , č. 2 [vid. 19. 11. 2019]. ISSN 2336-2189.Dostupné z: <https://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=2561&lang=cs>

PIPEKOVÁ, Jarmila et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Brno: Paido, 1998. 234 s. ISBN 80-85931-65-6.

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2003. *Pedagogický slovník*. 4. aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7178-772-8

PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E., MAREŠ, J., 2009. *Pedagogický slovník*. rozšíř. a aktual. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-647-6

SLOWÍK, J., 2016. *Speciální pedagogika*. 2. aktual. a dopl. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0095-8

SPIPKOVÁ, V. *Proměny primárního vzdělávání v ČR*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, 311 s. Pedagogická praxe. ISBN 80-717-8942-9.

ŠMELOVÁ, E., SOURALOVÁ, E., PETROVÁ, A. a kol. *Společenské aspekty inkluze*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017, 196 s., ISBN 978-80-244-4911-1

TEPLÁ, M., 2015. *Asistent pedagoga: jak efektivně zavést pozici asistenta pedagoga ve školách*. Praha: Verlag Dashöfer. ISBN 978-80-87963-15-9

VÁGNEROVÁ, M. *Současná psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 2014. 816 s. ISBN 978-80-262-0696-5

VALENTA, M. et al. *Přehled speciální pedagogiky a školská integrace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003. 322 s. ISBN 80-244-0698-5.

ZELINKOVÁ, O. *Poruchy učení*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009. 264 s. ISBN 978-80-7367-514-1.

ZILCHER, L., SVOBODA, Z., 2019. *Inkluzivní vzdělávání: Efektivní vzdělávání všech žáků*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-271-0789-6

Citovaná legislativa

Zákon č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT), 2004

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT), 2004

Vyhláška č. 248/2019 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných, ve znění pozdějších předpisů. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT), 2019

Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT), 2016

Vyhláška č. 147/2011, kterou se mění vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky (MŠMT), 2011

Elektronické zdroje

Spolupráce s pedagogem. In: asistentpedagoga.cz Dostupné z: <http://www.asistentpedagoga.cz/spoluprace-s-pedagogem>

Děti, žáci a studenti se speciálními vzdělávacími potřebami. In: NVÚ [online]. [cit. 2018-10-2]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/specialni-vzdelavani>

Inkluze v praxi. Školní poradenské pracoviště. 2018. Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/kategorie-reditel/1149-povinnosti-skolniho-poradenskeho-pracoviste>

14 Přílohy

14.1 Dotazník pro asistenty pedagoga

1. Jste :

- a) Muž b) žena

2. Jaký je Váš věk? - otevřená otázka

3. Jak dlouho pracujete na pozici AP? – otevřená otázka

4. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ b) SŠ c) SOU d) VOŠ e) VŠ

5. Je Vaše vzdělání pedagogického směru?

- a) Ano b) ne

6. U jakého žáka s SVP pracujete?

- a) Autismus
b) PAS – Dítě s poruchou autistického spektra
c) MR – Dítě s mentální retardací
d) LMP – Dítě s lehkým mentálním postižením
e) SPU - Dítě s poruchou učení (dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, dyslexie ...)
f) Dítě s poruchou pozornosti (ADHD, ADD)
g) SPCH - Dítě s poruchou chování (agresivita, nerespektující normy, není schopné udržet přátelské vzájemné vztahy)
h) Dítě s poruchou sluchu
i) Dítě s poruchou zraku
j) Dítě s poruchou řeči (afázie, dysfázie, dysartrie, dyslalie, mutismus ...)
k) Dítě tělesně postižené
l) Jiné:

7. U jakého předmětu jste k dispozici žákovi s SVP?

- a) Český jazyk a literatura
b) Matematika
c) Anglický jazyk
d) Prvouka

- e) Vlastivěda
- f) Přírodověda
- g) Výtvarná výchova
- h) Pracovní činnosti
- i) Tělesná výchova
- j) Hudební výchova
- k) Informatika

8. Jaká je Vaše hlavní náplň ve třídě?

- a) Dopomoc žákovi při vyučování
- b) Pomoc učiteli (příprava pomůcek, kopírování atd.)
- c) Dohled nad žáky v době přestávek
- d) Kázeň žáků při vyučování
- e) Organizace vyučovací hodiny
- f) Jiné:

9. Jakým způsobem pracujete s žákem při vyučování?

- a) Individuálně – ve třídě
- b) Individuálně – mimo třídu (např.: kabinet, chodba...)
- c) V menší skupince s dalšími dětmi ze třídy na podobné úrovni
- d) Pouze dopomáhám žákovi při výuce ve třídě
- e) Jiné:

10. Kolik žáků celkem máte přidělených?

- a) 1 b) 2 c) 3 d) 4 e) více

11. Účastníte se pedagogických porad?

- a) Ano b) ne c) občas, někdy

12. Účastníte se pravidelně třídních schůzek?

- a) Ano b) ne c) občas, někdy

13. Jak Vás jako asistenta pedagoga oslovují žáci?

- a) Jménem - tykají b) jménem – vykají b) paní učitelko
d) paní asistentko

14. Byl/a jste seznámen/a s dokumentací žáka s SVP?

- a) Ano b) ne c) jenom v některých případech

15. Co považujete za nejnáročnější při Vaší práci AP?

- a) Udržet kladný vztah mezi žákem a mnou jako AP
b) Nezasahovat učiteli/učitelce do hodiny
c) Spolupráci mě jako AP a učitele/ učitelky
d) Administrativu
e) Společné přípravy na hodinu s učitelem/učitelkou
f) Práce ve vyučovací hodině s žákem / žáky ve třídě
g) Jiné:

16. Dáváte si s pedagogem zpětnou vazbu a jak často?

- a) Ano – 1x – 2x týdně
b) Ano – 3x – 5x týdně
c) Ne, nedáváme si zpětnou vazbu

17. Jakým způsobem si dáváte s pedagogem zpětnou vazbu?

- a) Dotazníkem
b) Společným rozhovorem (během přestávky, při konzultační hodině, ráno před vyučováním apod.)
c) Nedáváme si zpětnou vazbu
d) Jiné:

18. Připravujete se na vyučování společně s pedagogem?

- a) Ano, každý den b) většinou ano c) nikdy d) většinou ne

19. Stanovujete si s pedagogem postupy práce u žáka s SVP?

- a) Ano b) ne c) někdy

14.2 Dotazník pro pedagogy

1. Jste:

- a) Muž b) žena

2. Jaký je Váš věk? – otevřená otázka

3. Jaká je Vaše délka praxe na ZŠ? – otevřená otázka

4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- a) ZŠ b) SŠ c) SOU d) VOŠ e) VŠ

5. Jaká je hlavní činnost asistenta pedagoga ve Vaší třídě? (Zvolit můžete i více možností)

- a) Kopírování materiálů pro žáky
b) Kontrola kázně v době vyučování
c) Kontrola sešitů (práce v hodinách, domácí úkoly...)
d) Znamkování (diktáty, písemné práce, testy ...)
e) Příprava pomůcek do výuky (stříhání a výroba šablon, laminátování pomůcek, ...)
f) K dopomoci pro žáky s SVP v průběhu vyučování
g) Dohled nad žáky ve třídě v době přestávky
h) Jiné:

6. U jakého předmětu máte k dispozici asistenta pedagoga?

- a) Český jazyk a literatura
b) Matematika
c) Anglický jazyk
d) Prvouka
e) Vlastivěda
f) Přírodověda
g) Výtvarná výchova
h) Pracovní činnosti
i) Tělesná výchova
j) Hudební výchova
k) Informatika

7. U jakého žáka ve vaší třídě je přítomen asistent pedagoga?

- a) U žáka s autismem
- b) U žáka s PAS – Dítě s poruchou autistického spektra
- c) U žáka s MR – Dítě s mentální retardací
- d) U žáka s LMP – Dítě s lehkým mentálním postižením
- e) U žáka s SPU - Dítě s poruchou učení (dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dyspraxie, dyslexie ...)
- f) U žáka s poruchou pozornosti (ADHD, ADD)
- g) U žáka s poruchou chování (agresivita, nerespektující normy, není schopné udržet přátelské vzájemné vztahy)
- h) U žáka se zdravotním postižením (s poruchou sluchu, zraku, řeči ...)
- i) U žáka s tělesným postižením (rozštěp páteře, svalová dystrofie, dětská mozková obrna ...)
- j) Jiné:

8. Jakým způsobem pracuje asistent pedagoga se žákem s SVP ve Vaší třídě?

- a) Individuálně – ve třídě
- b) Individuálně – mimo třídu (např.: kabinet, chodba...)
- c) V menší skupince s dalšími dětmi ze třídy na podobné úrovni
- d) Pouze dopomáhám žákovi při výuce ve třídě
- e) Jiné:

9. Považujete přítomnost AP ve třídě za prospěšné?

- a) Ano b) spíše ano c) ne d) spíše ne

10. Je asistent pedagoga přítomen u konání třídních schůzek či konzultací s rodiči?

- a) Ano b) ne c) občas, někdy

11. Máte s asistentem pedagoga jasně vymezené kompetence?

- a) Ano b) ne

12. Seznámil/a jste asistenta pedagoga s dokumentací žáka s SVP ve Vaší třídě?

- Ano b) ne c) jenom v některých případech
d) já osobně ne, ale seznámil ho s ní výchovný poradce

13. Co je pro Vás jakožto učitele/učitelku nejtěžší při práci s AP?

(Zvolit můžete i více možností)

- a) Komunikovat s AP
- b) Vzájemný vztah s AP
- c) Najít si společný čas pro konzultaci
- d) Využití AP při práci v hodině
- e) Společné plánování následujícího dne
- f) Společná analýza činnosti žáka/ žáků v hodině
- g) Sdílení a shodnutí se s učitelem na výukové strategii
- h) Jiné :

14. Co Vám chybí při práci s AP? (Zvolit můžete i více možností)

- a) Dostatečný čas na konzultace (přípravy na další den, pomůcky ...)
- b) Vzájemná komunikace s AP
- c) Zpětná vazba od AP (ohledně pokroku žáka i jeho obtížích,)
- d) Společné plánování následujícího dne
- e) Samotná iniciativa AP (Čeká, až se mu něco řekne. Sám od sebe nic neudělá.)
- f) Jiné:

15. Máte možnost společné konzultace s AP?

- a) Ano b) ne

16. Jak často využíváte konzultace s AP?

- a) Každý den b) 1x týdně c) 2 - 4x týdně d) nevyžívám
e) podle domluvy s AP (dle jeho časových možností)